

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

Rapport 2019:5

Antisemittisme på nett og i sosiale medier i Norge

**Kjennetegn, avsendere
og motvirkning**

Jan-Paul Brekke, Audun Beyer og Bernard Enjolras

© Institutt for samfunnsforskning 2019
Rapport 2019:5

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (trykk): 978-82-7763-625-2

ISBN (digital): 978-82-7763-626-9

ISSN (trykk): 0333-3671

ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Denne studien er utført på oppdrag fra
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Innhold

Sammendrag	7
English summary	9
1 Antisemittisme på nye plattformer	11
Problemstillinger	14
Bakgrunn	16
Antisemittisme som begrep	16
Gammel og ny antisemittisme	18
Antisemittisme i den tradisjonelle offentligheten	20
Antisemittisme på internett og i sosiale medier	22
Forskning rettet mot antisemittisme på internett og i sosiale medier	23
Bekjempelse av antisemittisme på nett og i sosiale medier	24
Åpne, halvåpne og lukkede fora på nett	25
Guide til leseren	26
2 Data og metode	27
Dokumenter, nettsider og kvalitative intervjuer	27
Samtykke og anonymisering i den kvalitative delstudien	28
Kvantitativ analyse av poster i sosiale medier	29
Personopplysninger i det kvantitative materialet	30
Nytten av maskinlæringsprogrammer	31
3 Hvem sprer antisemittisme på nett og i sosiale medier?	32
Fem typer avsendere av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier	33
Ytre høyre	34
Alt-right og identitærbevegelsen i Norge	37
Ytre venstre	40
Konspirasjonsmiljøer og alternativbevegelsen	45
Antisemittisme i muslimske miljøer	54
Kristen antisemittisme	55
Avsendere av antisemittiske ytringer	57
4 Følge med på og motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier	59

Overvåking og motvirkning av antisemittisme på nett og i sosiale medier i Norge	60
Antirasistisk Senter	60
Det Mosaiske Trossamfunn (DMT)	61
Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)	61
Politiet	61
Kunnskapsformidling og utdanning som motvirkning	64
Forskningsmiljøer	66
Motvirkning oppsummert.	67
Overvåking og motvirkning av antisemittisme på nett og i sosiale medier i andre land	70
Hva kan nasjonale myndigheter gjøre? Et eksempel: Israel	71
Fremgangsmåte	71
Samarbeid med frivillige hjelpere	72
Samarbeid med plattformeiere	73
Ulik strategier i ulike land og språkgrupper.	74
Bruk av maskinlæring for å analysere data.	74
Hva kan nasjonale myndigheter gjøre?.	74
5 Konklusjoner og anbefalinger	76
Konklusjoner	77
Anbefalinger	80
Litteratur	83
Vedlegg	85
Vedlegg 1. Stordata-analyse av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier – metode, innholdsanalyse og resultater	85
Maskinlæring og tekstklassifisering.	85
Utvikling av et automatisert klassifikasjonssystem	86
Innholdsanalyse	88
Muligheter for stordata-analyser av antisemittisme på nett og i sosiale medier	91
Bruk av maskinlæring i denne studien	91
Nærmere om data og koding	92
Datagrunnlag.	93
Innholdsanalyse – validering av CHs klassifisering	95
Forekomst av antisemittisme i sosiale medier: Resultater	97
Vedlegg 2. Eksempler på nettsider med antisemittisk innhold	100
Vedlegg 3. Mål for Israels arbeid mot antisemittisme på nett	101

Forord

Denne rapporten er blant annet basert på intervjuer med nøkkelinformanter med spesialkompetanse på antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Vi har snakket med personer fra offentlige myndigheter, representanter for det jødiske miljøet i Norge og forskere. Disse har alle stilt opp og bidratt med sin ekspertkunnskap og egne erfaringer. Vi har også snakket med en representant for det israelske Utenriksdepartementet. Informasjonen om deres arbeid for å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer ga et viktig bidrag til studien. I tillegg til forfatterne har en serie forskere ved ISF bidratt i ulike faser av arbeidet med rapporten, deriblant Audun Fladmoe, Simon Birkevad, Liza Reisel, Marjan Nadim og Kari Steen-Johnsen.

Forfatterne, februar 2019.

Sammendrag

Forfattere	Jan-Paul Brekke, Audun Beyer og Bernard Enjolras
Tittel	Antisemittisme på nett og i sosiale medier i Norge. Kjennetegn, avsendere og motvirkning
Sammendrag	<p>Det har blitt større oppmerksomhet om antisemittisme og andre typer hatefulle ytringer internasjonalt og i Norge de siste årene. En av årsakene til dette er at utbredelsen av internett og bruken av sosiale medier har gjort det vesentlig lettere for folk flest å ytre seg. Dette fører til at flere kan delta i det offentlige ordskiftet, men også til at flere kan bli utsatt for antisemittiske ytringer og annen netthets.</p> <p>I denne studien, som er utført på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), og som er en del av Handlingsplanen mot antisemittisme, har vi sett på muligheter for å følge med på slike ytringer på nett og i sosiale medier og på hva som eventuelt kan gjøres for å motvirke denne typen ytringer.</p> <p>Rapporten baserer seg på en kombinasjon av ekspertintervjuer, analyser av nettsider og en bred stordata-analyse av ytringer på nett og i sosiale medier. Spesiell oppmerksomhet vies muligheten for å bruke spesialisert programvare for å avdekke antisemittiske ytringer i sosiale medier.</p> <p>Resultatene viser at det med all sannsynlighet vil være teknisk mulig å bruke maskinlæringsprogrammer for å identifisere antisemittiske ytringer på norsk på nett og i sosiale medier. Dette vil imidlertid kreve en relativt omfattende opplæring av programvaren slik at denne klarer å skille disse ytringene fra andre. Denne typen overvåking reiser også en serie med viktige motstående hensyn, som de begrensningene slik aktivitet kan medføre for ytringsfriheten.</p> <p>Rapporten viser videre at arbeidet som gjøres i dag for å følge med på denne typen ytringer, er tilfeldig og usystematisk.</p> <p>Gjennom ekspertintervjuene identifiserte vi til sammen fem grupper med antatte avsendere av antisemittiske ytringer. Noen av disse var enklere å finne igjen enn andre på nettsider og i sosiale medier.</p> <p>I rapporten spør vi om det er mulig å samarbeide med de kommersielle plattformene i arbeidet med å følge med på og eventuelt motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Rapporten inneholder en beskrivelse av ulike modeller for slikt arbeid basert på informasjon fra Israels utenriksdepartement.</p>

Studien viser hva som er teknisk mulig å gjøre for et lands myndigheter når det gjelder å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Spørsmålet er hva norske myndigheter ønsker å gjøre, med tanke på hele rekken av hensyn som spiller inn, og ikke minst hensynet til personvern og ytringsfrihet.

Til sist i rapporten gir vi følgende anbefalinger:

1. Det bør gjennomføres en intern utredning om normative spørsmål knyttet til det å følge med på og det å motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Gjennomgangen kan koples til en bred normativ vurdering av hvordan hatefulle ytringer skal håndteres, eller den kan gjøres separat for antisemittiske ytringer på disse plattformene.
2. Aktører og oppgaver bør gjennomgås for å sikre kontinuitet og for å avklare forholdet til arbeidet med andre typer hatefulle ytringer. Samarbeidet mellom statlige etater og ikke-statlige organisasjoner bør avstemmes.
3. Det bør gjennomføres tiltak for å sikre langsiktighet i arbeidet. Uavhengig av hvordan myndighetene velger å følge med på og motvirke antisemittisme på internett og i sosiale medier fremover, foreslår vi at det gjøres tiltak for å sikre langsiktighet i arbeidet.
4. Kunnskapsoppbyggingen på feltet bør sikres, enten ved systematisk oppfølging i regi av offentlige myndigheter eller ved punktvis oppdateringer fra forskningsmiljøer.
5. Det bør utredes om det er mulig å samarbeide med internasjonale aktører. Vi anbefaler at KMD eller andre myndigheter vurderer muligheten for å kople seg opp til monitorerings, varslings- og eventuelt motvirkningsarbeid som allerede gjøres av aktører i andre land.
6. Det bør sikres et samlingspunkt for aktører på feltet. Vi foreslår at norske myndigheter jevnlig arrangerer et møtepunkt for forskere, ikke-statlige organisasjoner, plattformeiere og offentlige myndigheter der de kan drøfte antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier.
7. Norge bør delta i internasjonale fora og delta aktivt i den internasjonale utviklingen av arbeidet med å regulere og motvirke hatefulle ytringer, inkludert antisemittiske, på nett og i sosiale medier.

Emneord

Sosiale medier, antisemittisme, hatefulle ytringer, ekstremisme

English summary

Authors Jan-Paul Brekke, Audun Beyer and Bernard Enjolras

Title Anti-Semitism online and in social media in Norway. Characteristics, sources and countering

Summary During the past five years, anti-Semitism and hate speech online have attracted increased attention internationally and in Norway. The proliferation of social media has lowered the threshold for participating in public or semi-public discourses. As a consequence, the chance for being exposed to anti-Semitic utterances and hate speech has also increased.

This report is the result of an initiative from the Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation and is a part of the Government's Plan of Action against anti-Semitism. The goal is to map what is being done in Norway today regarding monitoring and countering of anti-Semitic posts and comments online, test software based on machine learning to identify such posts, and suggest future actions in line with the Plan of Action.

The study is based on qualitative interviews with experts, analyses of web and social media pages and a big-data analysis using one of the available software that seeks to automatically filter anti-Semitic messages from others.

We find that although technically possible, comprehensive efforts are needed in order to "train" such software sufficiently for it to be able to identify anti-Semitic messages from large bodies of data. Such monitoring also raises serious ethical dilemmas that include the protection of the right to free speech and the protection of personal information.

The report describes Norwegian actors and activities involved in monitoring and counter acting anti-Semitic utterances and comments online. The efforts being done today appear as ad-hoc and uncoordinated.

Expert informants identified five groups of senders of anti-Semitic utterances. Some of these senders were more present online than others.

In the report, we describe different models for potential cooperation with commercial platforms owners. These descriptions are inspired by the experiences of the Israeli Ministry of Foreign Affairs.

The report concludes by presenting a list of suggestions for further action. These include:

1. The government should clarify the normative basis and the normative implications of "following" and "counter-acting" anti-Semitism online and in social media.

2. In order to ensure continuity in efforts to monitor and counter anti-semitism online, the roles of non-state actors and government institutions should be reviewed.
3. Secure increased knowledge on prevalence and countering Anti-Semitism online and in social media in Norway. This can be done e.g. through systematic screening organized public authorities or by periodic updates from research institutions.
4. We recommend that Norwegian authorities consider their options regarding collaboration with international actors and institutions monitoring and counteracting Anti-Semitism online.
5. Norwegian authorities should organize regular gatherings for researchers, NGOs, platform owners and public authorities to discuss anti-Semitic statements online and in social media.
6. The government should clarify whether Norwegian authorities or NGOs should seek access to closed forums (such as closed groups on Facebook) in order to monitor and counter-act anti-Semitic posts.
7. Norway should participate in international forums and participate actively in the international development of efforts to regulate and counteract hate speech, including anti-Semitic, online and in social media.

Index terms

Social media, Anti-Semitism, hate speech, Norway, extremism

1 Antisemittisme på nye plattformer

Det har blitt større oppmerksomhet om antisemittisme og andre typer hatefulle ytringer de siste årene både i Norge og internasjonalt. En av årsakene til dette er at utbredelsen av internett og bruken av sosiale medier har gjort det vesentlig lettere for folk flest å ytre seg. Dette gjør at flere kan delta i det offentlige ordskiftet. Samtidig vil det dermed være større sjanse for at personer og grupper blir utsatt for antisemittiske ytringer og annen netthets.

Noen vil kanskje være overrasket over hvor lett det er å finne eksempler på antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier i Norge i dag. For de som følger med på hatefulle ytringer til daglig, er dette imidlertid et velkjent fenomen.¹

Det mangler likevel systematisk kunnskap om forekomsten av antisemittisme på disse teknologiske plattformene i Norge. Vi vet for eksempel ikke hvor utbredt fenomenet, er eller hvem som står bak. I tillegg er det behov for en oversikt over hvem som følger med på denne typen ytringer, og hva som eventuelt gjøres for å motvirke dem.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ønsker derfor å få økt kunnskap om (1) antisemittisme på internett og (2) om hva som gjøres og hva som kan gjøres for å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer og andre hatefulle ytringer. Oppdraget er en oppfølging av tiltak 8 i regjeringens Handlingsplan mot antisemittisme (2016–2020).²

I denne pilotstudien bidrar vi til arbeidet med å fylle disse kunnskapshullene. Vi gjør dette ved hjelp av kvalitative intervjuer med et utvalg eksperter, en gjennomgang av nettsider og tilhørende sosiale mediekommentarer, og en kvantitativ stordata-analyse av ytringer i sosiale medier.

Intervjuene gir en oversikt over hvilke aktører som følger med på antisemittisme på nett og i sosiale medier i dag. De gir også kunnskap om hvilke miljøer som står bak denne typen ytringer.

Den kvantitative analysen gir et inntrykk av hvilke muligheter og begrensninger som ligger i det å bruke spesialprogrammer (såkalt maskinlæring) for å følge

1 <https://www.rights.no/2018/12/grotesk-jodehat-i-resetts-kommentarflet/>.

2 «Følge med på antisemittisme på internett og i media (pilotprosjekt)».

med på og avdekke antisemittiske ytringer. Vår forstudie viser at det er meget sannsynlig at slik teknologi gjør det mulig å monitorere norske ytringer på plattformer som Twitter, Facebook og Youtube. Rapporten avsluttes med anbefalinger til norske myndigheter basert på denne nye kunnskapen.

Det er viktig hvilke ord som brukes når temaet er ytringer og antisemittisme. Et eksempel er alternativene «følge med på», «monitorere» eller å «overvåke» ytringer på nett og i sosiale medier. I denne rapporten bruker vi disse ordene om hverandre når ikke noe annet blir presisert. Innholdet i «antisemittisme» blir diskutert i detalj.

Det er utbredt enighet om at antisemittisme og andre hatefulle ytringer er et problem som kan ha alvorlige konsekvenser på både individ- og samfunnsnivå (Nadim, Fladmoe og Wessel-Aas 2016:110–115). Norske myndigheter ønsker å følge utviklingen av denne typen ytringer og identifisere mekanismer som kan motvirke dem. Dette kommer til uttrykk i regjeringens Handlingsplan mot antisemittisme (2016–2020).³

Hva skal regnes som antisemittisme? Det er en bred internasjonal og akademisk debatt om dette. Vi diskuterer ulike definisjoner som brukes i dag litt lenger bak i dette kapitlet. Allerede her er det grunn til å peke på skillet mellom antisemittiske ytringer som er ideologisk eller politisk forankret, og andre typer antisemittisme, der uttrykk knyttet til jøder brukes som skjellsord eller lignende. Er dette samme fenomen med ulik alvorlighetsgrad, eller to adskilte fenomener? Svaret på dette har betydning blant annet for hvordan myndigheter skal forholde seg til de ulike ytringene, og til hvordan de bør og kan motvirkes. Kan det være like viktig å motarbeide de små dryppene av antisemittisme fra menigmann, eller bør innsatsen først og fremst rettes mot den ideologisk funderte antisemittismen?

Formålet med denne studien er å komme med anbefalinger om hvordan man kan følge med på antisemittisme på nett og i sosiale medier og bidra til å motvirke denne typen ytringer. Arbeidet er en direkte oppfølging av en rapport fra Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) fra 2016, der man viser til behovet for kunnskap om antisemittisme på nettopp disse plattformene.

Denne studien viser at det ikke foregår noen omfattende og systematisk monitorering av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier i Norge i dag.

3 Hatefulle ytringer, slik de er definert i straffeloven (§ 185), kan også være straffbare dersom de er rettet mot bestemte minoritetsgrupper eller mot et individs (antatte) gruppetilhørighet. Her inngår antisemittiske ytringer.

Det som gjøres, er ad hoc, avhengig av enkeltpersoner i organisasjoner eller av at folk som opplever antisemittisme, selv rapporterer om slike ytringer. Det finnes andre tiltak, men disse er rettet mot alle hatytringer og fokuserer ikke spesielt på antisemittisme.

Hvis man virkelig vil følge med på og motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier, så ser det ut til å kreve omfattende tiltak og samarbeid. Det finnes eksempler på land som har gått inn i tett samarbeid med plattformslieferandørene (som Twitter og Facebook) for å hindre spredning av denne typen ytringer. I disse eksemplene er frivillige organisasjoner / NGO-er ofte medspillere. Et alternativ for et land som Norge kan være å sette ut overvåking, rapportering og eventuelt bekjempelse til utenlandske aktører som allerede gjør dette arbeidet på en rekke språk.

Det finnes riktignok tekniske muligheter for å følge med på plattformer som Facebook og Twitter uten inngående samarbeid med plattformseierne, men man får da ikke adgang til lukkede fora i sosiale medier som Facebook. Ifølge våre informanter er det her man kan forvente å finne åpent antisemittiske ytringer.

Vi har ikke sett på ytringer i lukkede grupper på Facebook i denne studien. Derfor er det usikkert 1) hvor stort omfanget av antisemittiske ytringer er i åpne vs. lukkede fora, og 2) hvor alvorlige disse skjulte ytringene er sammenlignet med de åpne. Man kan også spørre seg hvilke av disse foraene det er viktigst for samfunnet å følge med på. Man kunne tenke seg at de antisemittiske ytringene i de lukkede fora er så grove eller ulovlige at det vil være viktig at disse følges tett, blant annet av hensyn til radikaliserings. Men, det kan også være at ytringene i omfang er klart større på det åpne nettet, og at samfunnsnyttene i bred forstand vil være større hvis man følger med på denne «offentligheten».

Selv om denne studien ikke har som mål å fastslå omfanget av antisemittiske ytringer i sosiale medier, tyder våre undersøkelser på at det er vanskelig å vite sikkert hvor mye det er av denne typen ytringer på norsk på plattformer som Facebook (åpne sider) og Twitter. Det er flere grunner til dette, blant annet at plattformene selv filtrerer ut denne typen ytringer.

En viktig problemstilling som strengt tatt ikke skal være en del av denne pilotstudien, men som vi mener må diskuteres, er hvordan innsatsen for å avdekke og motvirke antisemittisme på internett bør være organisert og finansiert? Ifølge Handlingsplanen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2016) har det offentlige et ansvar for å følge med på og å motvirke antisemittisme, men er det gitt at det offentlige skal gjøre dette selv? Eller kan disse oppgavene løses bedre

gjennom engasjerte organisasjoner? Og hva er en god finansieringsløsning? Skal dette legges ut på anbud, legges inn som krav i annen organisasjonsstøtte, eller noe helt annet?

Og med denne problemstillingen følger også det tilhørende spørsmålet om *hvor stor* innsatsen skal være? Her er det både finansielle og normative spørsmål som melder seg. I hvilken grad bør norske myndigheter følge med på ytringer i åpne og eventuelt også lukkede samtalerom?

Hvordan skal hensynet til ytringsfriheten veies opp mot hensynet til potensielle skadevirkninger av antisemittiske ytringer? Det er ikke rom for å drøfte disse vidtgående spørsmålene i denne rapporten. Men vi mener det er god grunn til å ha dem i bakhodet i den videre lesingen, og vi kommer tilbake til flere av dem når vi konkluderer og kommer med innspill til det videre arbeidet på feltet i kapittel 5.

Problemstillinger

For å kunne gi anbefalinger må vi vite hva som foregår av monitorering av antisemittisme på disse plattformene i Norge i dag. Dessuten må vi vite hvilken kunnskap som finnes om omfanget av og innholdet i antisemittismen, og om hvem som står bak.

Vi må videre sørge for å avgrense fenomenet antisemittisme slik at det kan operasjonaliseres og brukes i den kvantitative data-analysen. Dette gir tre problemstillinger som vi søker å besvare i denne studien: 1) Hvordan kan vi identifisere, avgrense og operasjonalisere antisemittisme på nett og i sosiale medier, 2) hvordan kan vi måle omfang og innhold, og 3) hvordan kan man motvirke antisemittisme på disse plattformene?

1. Hvordan kan vi identifisere, avgrense og operasjonalisere antisemittisme på nett og i sosiale medier?

Det er bred akademisk og politisk debatt rundt hva som skal regnes som antisemittisme, og hvilke typer ytringer som ikke dekkes av begrepet. For å komme frem til hva som kan inngå i dataanalysen, drøfter vi kort for eksempel skillet mellom antisemittisme og legitim kritikk av Israel, og mellom hatytringer mot jøder versus legitim diskusjon om kulturelle og religiøse praksiser. Her skiller vi

også mellom ytringer som er uttrykk for den «gamle» antisemittismen, og nyere former for antisemittisme.⁴

2. Hvordan kan vi måle omfanget av og fange innholdet i antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier?

Det er to sentrale utfordringer når det gjelder å måle omfanget av og følge med på innholdet i antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier: praktisk tilgang og presis teknologi.

Tilgang til data er en utfordring for forskningen på sosiale medier. For det første må man vurdere forskningsetiske sider knyttet til personvern (beskrives nedenfor). For det andre må man få praktisk tilgang til medieplattformer som har kommersielle eiere.

Presis teknologi er også nødvendig for å kunne måle omfang og analysere innhold. Selv om det stadig utvikles ny programvare som kan hjelpe med å overvåke og søke i det enorme antallet poster og meldinger som hver dag legges ut i sosiale medier, kan presisjonen være en utfordring. Vi har benyttet en oppdatert programvare som viser hvilke muligheter og utfordringer det tekniske arbeidet byr på.

3. Hvordan arbeides det i dag for å motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier, og hvordan kan dette arbeidet forbedres?

Med utgangspunkt i denne problemstillingen er målet å samle kunnskap om hvordan arbeidet for å motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier gjøres i Norge i dag. Hva er mulighetene og begrensningene for slik overvåking og bekjempelse? Vi trekker også inn eksempler på hvordan dette gjøres i et sentralt land på feltet; Israel.

Når vi gjennomgår eksisterende løsninger for overvåking, vil vi skille mellom teknologiske løsninger og løsninger som krever stor «menneskelig» innsats.

I denne studien ser vi også på tiltak som har til hensikt å bekjempe antisemittiske ytringer. Her skiller vi mellom tiltak som er ment å dempe oppslutningen om slike ytringer (kunnskap, opplæring) på den ene siden, og tiltak ment å stanse dem, på den andre. Blant de myke tiltakene finner vi utdanning, økt digital kunnskap og sikring av at denne typen ytringer møtes med motargumenter og såkalte mot-narrativer. Blant de harde tiltakene for å stanse denne typen ytringer, finner vi teknologiske løsninger (stenging, utelukkelse, filtrering, outing), samarbeid med plattformiere og straffeforfølgelse.

⁴ <https://antisemittisme-forogna.no/tema/etter-1945/>.

Bakgrunn

Antisemittisme, eller jødefientlighet, har lange historiske røtter, også i Norge (HL-senteret 2012, Harket 2014). I Norge knytter man gjerne historien om denne fiendtligheten til innføringen av paragraf 2, den såkalte «jødeparagrafen», i Grunnloven i 1814 (Harket 2014), forbudet mot jødrisk rituell slakting på 1920-tallet (Schächtingdebatten), til økt jødehat under de økonomiske utfordringene i mellomkrigsårene, og til den tragiske deportasjonen av jøder fra Norge under andre verdenskrig (HL-senteret 2012)⁵. Etter krigen har det som har blitt kalt «den nye antisemittismen», blitt knyttet til opprettelsen av staten Israel.

Lewis (2006) foreslår en tredeling av antisemittismens historie og motivasjon: Fase 1 varte fra tidlig middelalder frem til slutten av 1800-tallet og var religiøst motivert. Fase 2 varte fra slutten av 1800-tallet frem til slutten av andre verdenskrig. I denne perioden var antisemittismen rase-ideologisk motivert. Siden 1945 har antisemittismen, ifølge Lewis, vært politisk-ideologisk motivert. Som vi skal se, kan man finne igjen alle disse tre motivene for jødehat også i dagens Norge (HL-senteret 2012).

Etter andre verdenskrig innførte de fleste vestlige land forbud mot antisemittiske og rasistiske ytringer. En viktig milepæl i det internasjonale arbeidet var FNs rasediskrimineringskonvensjonen (ICERD) fra 1965. Denne påla deltakerlandene å «avskaffe all forskjellsbehandling på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller etnisk opprinnelse». Norge signerte konvensjonen i 1969, og i 1970 ble loven som forbyr hatefulle ytringer, vedtatt (straffeloven § 135a, senere § 185). I henhold til denne lovparagrafen kan antisemittiske ytringer straffes dersom de fremsettes offentlig eller i andres nærvær.

Antisemittisme som begrep

Det finnes ingen omforent definisjon av antisemittisme. Snarere finner vi en lang rekke definisjoner av og bruksmåter for begrepet antisemittisme, ofte tilpasset den sammenhengen det skal brukes i. Helt overordnet er det likevel bred enighet om at antisemittisme kan forstås som «grunnleggende og vedvarende fiendtlige holdninger til jøder som et kollektiv» (Fein 1987). I norske studier brukes ofte Feins definisjon av antisemittisme, som i fulltekst lyder slik:

5 <https://forskning.no/moderne-historie/slaktelov-med-antisemittiske-rotter/601764>

En vedvarende, latent struktur av fiendtlige forestillinger om jøder som kollektiv, manifestert i individer som holdninger, i kulturer som myter, ideologi, folklore og bilder, og i handlinger – som sosial eller rettslig diskriminering, politisk mobilisering mot jødene, og kollektiv eller statlig vold – hvilket har som resultat og/eller målsetting å distansere, drive bort eller tilintetgjøre jøder fordi de er jøder. (sitert i HL-senteret 2012)⁶

I regjeringens Handlingsplan mot antisemittisme defineres antisemittisme som «fiendtlige holdninger og handlinger rettet mot jøder eller det som oppfattes som «jødisk», basert på bestemte forestillinger om jøder» (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2016:12).

International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) ser antisemittisme som «en viss oppfatning av jøder, som kan uttrykkes som hat mot jøder. Retoriske og fysiske manifestasjoner av antisemittisme som er rettet mot jødiske eller ikke-jødiske individer og / eller deres eiendom, mot jødiske samfunnsinstitusjoner og religiøse fasiliteter».⁷

Ut fra IHRAs definisjon kan vi i tråd med World Jewish Congress (WJC 2016:11) dele inn antisemittiske ytringer i fem kategorier. Det er denne inndelingen vi har brukt i våre empiriske analyser. De fem kategoriene er:

1. hatefulle ytringer mot jøder
2. oppfordringer til vold mot jøder
3. umenneskeligjøring av jøder
4. holocaustfornektelse
5. bruk av antisemittiske symboler

Ofte skiller det mellom kognitive, følelsesmessige og sosiale sider ved fordommer mot andre grupper. I målinger av antisemittisme vil man se etter tankemessige forestillinger om jøder, følelser av sympati med eller antipati mot jøder, samt avstanden man opplever til denne gruppen (HL-senteret 2012). En alternativ typologi av antisemittisme skiller mellom 1) klassisk antisemittisme (rasebiologisk), 2) politisk antisemittisme (avledet av kritikk av Israel) og 3) antisemittisme knyttet til praksis (kritikk av jødisk praksis, koscher, omskjæring osv.) (Dencik og Marosi 2016).⁸ Et tilbakevendende spørsmål

6 HL-senteret (2012): *Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter*.

7 <https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-antisemitism>.

8 Dencik og Marosi kaller den siste formen for «Aufklärungsantisemitismus» (2016). <http://archive.jpr.org.uk/download?id=2821>.

knyttet til såkalt politisk antisemittisme er hvor skillet går mellom legitim israelskritikk og antisemittisme.⁹

I denne sammenheng refereres det ofte til Sharanskys «3D-test av antisemittisme» fra 2004.¹⁰ Her trekker Sharansky en teoretisk grense mellom legitim kritikk av Israel og antisemittisme ved hjelp av det han kaller 3D-testen. Begrepet viser til tre D-er. Den første D-en står for «demonisering». Når den jødiske staten blir demonisert eller sammenlignet med nazistenes regime, så er det antisemittisme. Den andre D-en står for «doble standarder», det vil si tilfeller der Israel og israelere særbehandles negativt sammenlignet med andre. Den siste D-en står for «delegitimering». Med det menes underkjennelse av Israels rett til å eksistere.

Holdningene til staten Israel står sentralt i flere definisjoner av antisemittisme. IHRA og WJC, som står sentralt i den internasjonale debatten om antisemittisme, unngår å nevne Israel i sine definisjoner av fenomenet. Samtidig er det velkjent at det kan være en uklar overgang mellom legitim kritikk av staten Israel og illegitim kritikk av jøder. Mange organisasjoner som kjemper mot antisemittismen, har nær tilknytning til Israel og mener det er behov for en slik utvidet definisjon av antisemittisme. De vil oppfatte kritikk av staten Israel som implisitt ikke-legitim kritikk av jøder, og dermed som antisemittisme. Dermed vil for eksempel internasjonale kampanjer for å hindre investeringer i Israel og boikott av israelske varer falle inn under deres definisjon av antisemittisme.

Men hvor går så grensen mellom kritikk av staten Israel og antisemittisme? Ifølge Israels ambassadør til Tyskland, Jeremy Issacharoff, «eksisterer det ikke noe standardsvar på dette spørsmålet».¹¹

Gammel og ny antisemittisme

De siste 20 årene har forskningen fremstilt antisemittismen som nær knyttet til jødehatets historiske røtter (Lassner 2008; Mastnak 2002; Reisigl og Wodak 2001). Blant annet pekes det på at historiske hendelser tjener som symbolske og retoriske ressurser i antisemittiske ytringer. Slike referanser ligger under mer oppdatert hat, som typisk inspireres av nåtidige hendelser og politiske omstendigheter (Chazan 1997).

9 En svensk befolkningsundersøkelse om antijødiske holdninger beskriver dette fenomenet blant annet som «projiceringen av antisemitiska stereotyper på Israel och förvandlandet av Israel till en symbol för judarna som kollektiv (Israel som den 'kollektive juden')» (Bachner og Ring 2006). http://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/antisemitiska-attityder-rapport.pdf

10 <http://www.jcpa.org/phas/phas-sharansky-f04.htm>.

11 Deutsche Welle 2018: <https://www.dw.com/en/opinion-separating-anti-semitism-from-criticism-of-israel/a-44737277>.

Forskning har vist at både «gammel» og «ny» antisemittisme er til stede samtidig i dagens offentlige samtaler (Kovács 2011). Diskusjonene om antisemittisme i dag er gjerne knyttet til begrepet «ny antisemittisme». Mens den «gamle» antisemittismen viser til stereotypier om jøder som representanter for modernitet, internasjonalsisme og skjult makt, er den «nye» antisemittismen dypt sammenvevd med oppfatninger om staten Israel.¹² Sentrale aspekter ved den såkalte nye antisemittismen er motstand mot den israelske statens rett til å eksistere og det å holde jøder ansvarlig for Israel–Palestina-konflikten og den politiske situasjonen i Midtøsten. Noen hevder at Israel fungerer som en katalysator for antisemittiske holdninger i en situasjon hvor tradisjonell antisemittisme ikke lenger er legitimt eller tolerert (Bachner 2004).

Samtidig er det opphetede debatter om hvorvidt kritikk av Israel kan være legitim, eller om det bør forstås som en refleksjon av grunnleggende anti-jødiske holdninger (Klug 2003). Ensidig og ubalansert israelskritikk behøver ikke være antisemittisme, men dersom kritikken koples sammen med oppfatninger om iboende egenskaper ved jøder, omtales det gjerne som «ny antisemittisme». Når jøder holdes kollektivt ansvarlig for staten Israels politikk, kan man snakke om en politisering av jøder og jødisk identitet. Grensene mellom denne typen politisering og antisemittisme kan forstås som glidende, eller porøse.

Internasjonale undersøkelser peker også på et uttrykk for den «nye antisemittismen» som kjennetegnes ved at staten Israel og israelere sammenlignes med nazistene (ISCA 2017). Den påståtte bakgrunnen er Israels håndtering av de palestinske områdene. Holocaustfornektelse vil også falle inn under betegnelsen «ny antisemittisme».

Konspirasjonsteorier er et fremtredende trekk ved den «gamle antisemittismen». Denne formen bygger gjerne på ideer om en skjult jødisk makt som søker verdensherredømme, og den peker gjerne på forestillinger om jødisk kontroll av medier og økonomiske institusjoner. Men konspirasjonsteoriene knyttet til jøder dukker opp i en rekke ulike former. I enkelte kretser verserer det for eksempel teorier om at jøder står bak så vel Holocaust som nyere terrorangrep (for eksempel New York, 11. september 2001, og Oslo og Utøya, 22. juli 2011).

Forskning på antisemittisme i Norge viser at det eksisterer stereotypiske oppfatninger om jøder i befolkningen. Disse er ofte knyttet til oppfatninger om Israel

12 En bredere utlegning av antisemittismens historie ville måtte være mer nyansert, for eksempel ved at vi delte fenomenets historie inn i tre: fra tidlig middelalder til 1800-tallet (kristen antijudaisme), fra sent 1800-tall til slutten av 2. verdenskrig (nasjonalistisk / rasebiologisk) og fra 2. verdenskrig til i dag (politisk) (Døving og Moe 2014). Samtidig lever de ulike typene antisemittisme videre parallelt i dagens samfunn.

og landets rolle i Midtøsten, men også til jødiske kulturelle praksiser som kosher-slaktning og omskjæring (Døving 2016; HL-senteret 2012, Hoffmann and Moe 2017). Samlet fant forskerne bak rapporten *Antisemittisme i Norge?* i 2011 at 12 prosent av den norske majoritetsbefolkningen har utpregede fordommer mot jøder. Dette nivået ble den gang beskrevet som relativt lavt i europeisk sammenheng (HL-senteret 2012). I oppfølgingsstudien fem år senere, i 2016, fant forskerne ved HL-senteret at andelen av befolkningen som hadde utpregede fordommer mot jøder, hadde falt fra 12 til 8 prosent (Hoffmann and Moe 2017). Andre funn i studien pekte i samme retning: Antisemittiske holdninger i befolkningen i Norge var mindre fremtredende enn tidligere. Undersøkelsen fra HL-Senteret fra 2017 var en befolkningsundersøkelse og så ikke på forekomsten av antisemittisme på nett og i sosiale medier. Det gjorde World Jewish Congress i 2016, og de fant en økning i forekomsten av antisemittiske ytringer i sosiale medier i forhold til tidligere målinger (WJC 2016).

Antisemittisme i den tradisjonelle offentligheten

Antisemittisme og antisemittiske voldshandlinger er dessverre også aktuelt i dag i USA og Europa. Angrepet på synagogen i Pittsburgh i Pennsylvania i oktober 2018¹³ aktualiserte dessuten koplingen mellom antisemittiske ytringer i sosiale medier og voldelige handlinger. Denne hendelsen forsterker inntrykket av at samfunnet har en interesse av og et ansvar for å følge med på slike ytringer på nett.

Men også i den tradisjonelle medieoffentligheten blir antisemittisme diskutert i dag, både internasjonalt og i Norge.¹⁴ De siste årene har for eksempel «hvit makt»-grupper i USA fått mye oppmerksomhet for sine antisemittiske holdninger, ikke minst i forbindelse med demonstrasjonene i Charlottesvill i august 2017.

I Tyskland fikk antisemittisk motiverte aksjoner stor oppmerksomhet.¹⁵ I 2018 ble Labour-lederen i Storbritannia anklaget for ikke å konfrontere antisemittiske ytringer fra medlemmer i partiet. Og i Sverige dominerte den åpent antisemittiske høyreekstremer gruppen Nordiska Motståndsrörelsen (på norsk Den nordiske motstandsbevegelsen) overskriftene under den politiske Almedalsveckan i juli 2018.¹⁶

13 <https://www.nrk.no/nyheter/skyting-i-synagoge-i-usa-1.14267864>.

14 <https://www.dagbladet.no/kultur/forbud-vil-bare-fore-til-at-nazistene-gar-under-jorda/70620446>.

15 <https://www.dw.com/en/jewish-restaurant-attacked-during-chemnitz-protests/a-45406856>.

16 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/VRMMbd/nazistiska-nmr-far-tillstand-for-torgmote-i-almedalen>.

Da Den nordiske motstandsbevegelsen marsjerte i gatene i Kristiansand i juni året før, ble deres antisemittiske budskap synlig for alle nordmenn.¹⁷ Her var hovedparolen «Knus homolobbyen», et antisemittisk budskap.¹⁸

Som vi skal se, mente flere av våre ekspertinformanter at de høyreekstreme miljøene i Norge og Norden var godt organisert og viktige kilder til antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier.

Men antisemittismen dukker også opp i forbindelse med mer lavmælte offentlige diskusjoner i Norge. Et eksempel som jevnlig er gjenstand for offentlig debatt, er den rituelle omskjæringen av jødiske gutter.¹⁹ Et annet er koplingen mellom staten Israel og jødene som folk. I 2018 førte avistegneren Finn Graffs tegning av Israels statsminister Benjamin Netanyahu med en kropp formet som et hakekors til en større debatt om ytringsfrihet og antisemittisme. Israels ambassade klaget Dagbladet inn for Pressens Faglige Utvalg og hevdet at tegningen var antisemittisk.²⁰ De fikk ikke medhold.²¹

Illustrasjon 1. Finn Graffs tegning av Benjamin Netanyahu i Dagbladet 7. august 2018

17 <https://www.nrk.no/sorlandet/nynazister-demonstrerer-i-kristiansand-1.13621490>.

18 <https://www.frihetskamp.net/knus-homolobbyen-kamp-mot-dekadanse-og-antikultur/>: «Den organiserte homolobbyen, som er en del av den jødiske kulturmarxismen er en samlebetegnelse på de krefter direkte og indirekte fører frem homobevegelsens folkefiendtlige ideer og idealer i samfunnet.»

19 <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/5V9qm/En-jodisk-rettighet>. <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/VALzI/>

Omskjæring-De-eneste-som-tar-feil_-er-de-som-mener-at-saken-er-enkel--Haakon-Gunleiksrud.

20 <https://www.dagbladet.no/kultur/israels-ambassade-klager-inn-dagbladet-til-pfu/70092623>.

21 https://presse.no/wp-content/uploads/2018/10/18-184-AB-Dagbladet_sammendrag-av-klage-og-tilsvar.pdf.

I denne typen debatter er definisjonen av antisemittisme et sentralt spørsmål. Når er for eksempel kritikk av omskjæringspraksisen i jødedommen antisemittisme? Og hva med tilfeller som Graffs tegning, der aktuell israelsk politikk koples til nazi-symboler?²²

Antisemittisme på internett og i sosiale medier

Hatefulle ytringer, enten de er rettet mot jøder eller andre grupper, er ikke et nytt fenomen. Det er blitt brukt bevisst i krig og konflikt, som et redskap for å legitimere forfølgelse, drap, hat og diskriminering av utvalgte grupper av mennesker (LDO 2015).

Den økende bruken og tilgjengeligheten av sosiale medier, kombinert med deres nettverksstruktur, har likevel ført til at antisemittiske og andre hatytringer spres raskt, og at de vil kunne nå stadig flere. Med digitaliseringen er også grensene for offentligheten endret, ikke minst ved at sosiale medier har gitt den enkelte mulighet til å være «sin egen redaktør». Internett gjør det også enklere å opptre anonymt, og det er vanlig å hevde at folk skriver ting på internett som de aldri ville sagt eller skrevet ellers (Ellison 2001).

I regjeringens Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme trekkes internett og sosiale medier frem som en ny, virtuell radikaliseringsarena. Man ser det som en spesielt stor utfordring å skulle motvirke radikaliserings på disse plattformene (Justis- og beredskapsdepartementet 2014). Utbredelsen av internett og sosiale medier øker mulighetene for at enkeltpersoner og grupper kan rammes av hatefulle ytringer.

Gagliardone mfl. (2015) argumenterer for at selv om hatytringer på nett ikke er noe substansielt annet enn lignende ytringer offline, representerer de noen helt spesielle utfordringer med tanke på varighet, anonymitet og transnasjonalitet.

Ytringene på nett har en annen *varighet*, ettersom de kan opptre i ulike formater på forskjellige plattformer, lenkes, likes og sendes videre. De kan dukke opp *gjentatte ganger* ved at de dukker opp på en ny plattform eller under et annet navn.

22 IHRA skriver at et eksempel på antisemittisme i dag kan være å "sammenligne nåværende israelsk politikk med politikken under Nazi-tidens Tyskland" (<https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-antisemitism>).

Ytringene på nett og i sosiale medier kan gi en opplevelse av *anonymitet* som gjør at folk kan si mer ekstreme ting enn de ikke ville sagt. Hvor reell denne anonymiteten faktisk er, kan diskuteres.

Ytringene på nettet har et *transnasjonalt* liv. Det betyr at de opptrer på internasjonale plattformer og i fora som varierer når det gjelder hva slags begrensninger eierne av plattformene har lagt på dem. I tillegg er plattformene styrt av ulike nasjonale lovgivninger. Begrensning og intervensjoner krever derfor ofte samarbeid for å være effektive. For ofrene for denne typen ytringer vil det kunne være vanskelig å vite hvor de skal henvende seg (Gagliardone mfl. 2015).

Forskning rettet mot antisemittisme på internett og i sosiale medier

Denne rapporten er den første i Norge som utelukkende ser på forekomsten av antisemittisme på nett og i sosiale medier. De siste ti årene er det likevel gjort en rekke studier av antisemittisme i Norge, deriblant Det Mosaiske Trossamfunns medlemsundersøkelse fra 2012, HL-Senterets befolkningsundersøkelse fra samme år, Døving og Moes studie *Det som er jødisk* fra 2014 og HL-Senterets studie *Medieanalyse av antisemittisme i dag* fra 2016.

I den siste studien fant HL-Senterets forskere at omfanget av antisemittiske ytringer var relativt lite i redigerte nyhetsmedier og i kommentarfelt. Den vanligste formen for ytringer i materialet de studerte, var fremstillinger av jøder som en kollektiv størrelse og ansvarliggjøring av jøder for Israels politikk (HL-senteret 2016). I denne studien pekte HL-Senteret eksplisitt på behovet for forskning på forekomsten av antisemittiske ytringer i sosiale medier.

Høsten 2018 publiserte Politihøgskolen (Bjørge og Gjelsvik 2018) i samarbeid med HL-Senteret og C-Rex artikkelsamlingen *Høyreekstremisme i Norge*. Selv om denne boken ikke kun omhandler antisemittisme, så beskrives mye av det samme landskapet og de samme aktørene og ytringstypene som blir omtalt i den foreliggende rapporten. Blant annet tar forfatterne opp grupperinger på ytre høyre, konspirasjonsmiljøer og nyere fenomener som alt-right-bevegelsen. De presenterer også arbeidet som blant andre politiet gjør for å avdekke og motvirke hatefulle ytringer, også på nett. Antisemittiske ytringer inngår som en del av disse (Bjørge og Gjelsvik 2018:236).

I Norge står HL-senteret sentralt i å utvikle kunnskap om antisemittisme. Men fenomenet studeres også i andre forskningsmiljøer, blant annet ved C-REX, Senter for ekstremismeforskning ved Universitetet i Oslo.²³

Bekjempelse av antisemittisme på nett og i sosiale medier

I faglitteraturen skiller man mellom tiltak som er ment å *stanse* hatefulle ytringer og radikaliserings tiltak på nettet, på den ene siden, og tiltak ment å *dempe oppslutningen* om slike ytringer på den andre (Gemmerli 2015; Nadim, Fladmoe og Wessel-Aas 2016). I denne rapporten skal vi trekke inn fem mulige typer tiltak mot hatefulle ytringer på nett og måle dem opp mot arbeidet som gjøres i Norge mot antisemittisme på nett i dag (kapittel 6). De tre første sikter mot å stanse ytringene, mens de to siste har til hensikt å dempe oppslutningen om denne typen utsagn og innhold.

1) Teknologiske løsninger for å kontrollere innholdet på internett og i sosiale medier

Denne typen tiltak vil blant annet omfatte

- stenging av nettsider og brukerprofiler
- filtrering og manipulering av innhold
- overvåking og filtrering av internett-trafikk
- «data-nudging» (forsiktig styring ved hjelp av insentiver)

2) Involvering av internett-aktører

Dette tiltaket innebærer at man involverer kommersielle internettaktører, slik som leverandører av sosiale medier. Under press fra myndigheter og frivillige organisasjoner vil leverandørene av medier og nett-trafikk kunne bidra til å overvåke og bekjempe hatefulle ytringer. Ulike varslingstjenester som er beregnet på brukerne av tjenestene vil også telle inn her. EU-kommisjonen har arbeidet sammen med leverandørene for å avdekke og motvirke hatefulle ytringer på internett og i sosiale medier.

²³ Internasjonalt er antisemittisme et stort forskningsfelt med lang historie. Det finnes også en rekke store organisasjoner som arbeider med å avdekke og motvirke antisemittisme blant annet på nett. Eksempler på slike organisasjoner er World Jewish Congress (WJC) og Anti-Defamation League (ADL).

3) Straffeforfølgelse

Straffeforfølgelse av ulovlige hatefulle ytringer kan være en del av en forebyggende strategi. Hatefulle ytringer, slik de er definert i straffeloven (§ 185), kan være straffbare dersom de er offentlig fremsatt og rettet mot bestemte minoritetsgrupper eller mot et individs (antatte) gruppetilhørighet. Her inngår antisemittiske ytringer rettet mot jøder.

4) Mot-narrativer og motargumenter

Forskere har hevdet at den beste måten å bekjempe hatefulle ytringer på, er å avdekke hatytringenes løgnaktige og falske innhold (Foxman og Wolf 2013:129). «Counter-Speech» («mot-tale», eller «mot-ytringer») er det å utfordre, motbevise og dementere hatefulle meldinger. Dette er i tråd med forestillingen om «offentlighetens rensende funksjon». Argumenter må møtes med motargumenter.

5) Utdannelse og digital kunnskap

En siste tilnærming til hvordan man kan redusere oppslutningen om hatefulle ytringer, er å bygge digital kompetanse og kritisk refleksjonsevne hos sårbare unge. Forskningen viser at det er særlig tre typer kompetanse som er viktig (Gemmerli 2015:35):

1. å kunne forstå propagandaens teknikker på nettet og å kunne utøve kildekritikk
2. å kunne forstå internettets oppbygning og hvordan for eksempel søkeresultater genereres
3. å kunne forstå og dekonstruere ekstremistiske og hatefulle budskap

Åpne, halvåpne og lukkede fora på nett

Ut fra intervjuene og den kvantitative analysen har vi skilt mellom åpne, halvåpne og lukkede fora der det forekom antisemittisme. Dette inndelingen viser til hvor tilgjengelig avsenderen ønsker eller tillater at ytringene skal være.

Åpne fora

Enkelte aktører, for eksempel visse høyreekstreme miljøer, ønsker å fremme det negative budskapet og gjør det i åpne fora og på nettsider. Det kan sammen-

lignes med å demonstrere i gatene. Intensjon, budskap og lesning er enkel og sammenfallende.

Halvåpne fora

Andre kommer med antisemittiske ytringer i sosiale medier der det kan være uklart hvor stor bevissthet det er rundt graden av offentlighet. Også her kan man tenke seg at avsenderen i en del tilfeller ønsker å spre et hatefullt budskap. I andre tilfeller er det mer sannsynlig at avsenderen ikke har kjent til graden av offentlighet i åpne sosiale medier. Det er nemlig slik at noen sosiale medier i prinsippet er åpne for alle, slik som Twitter. Her kan alle, som nevnt, gå inn å se alle meldinger. Facebook har ulike grader av offentlighet, og tilbyr også lukkede fora.

Lukkede fora

Ifølge våre informanter er det i lukkede grupper på Facebook man vil finne de fleste antisemittiske ytringene. Disse kan være organisert privat eller knyttet til organisasjoner. I utgangspunktet gis det ikke tilgang til denne typen fora. Som vi skal se, har plattformene likevel gitt innpass til visse typer arbeid for å hindre antisemittiske og andre hatytringer også i slike lukkede fora i sosiale medier.

Guide til leseren

I neste kapittel (2) beskriver vi dataene og hvordan vi har gått frem for å kartlegge mulighetene for å overvåke og senere motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier. I kapittel 3 spør vi: Hvem er det som sprer denne typen ytringer? I kapittel 4 tar vi for oss hvordan antisemittisme på nett og i sosiale medier monitoreres og motvirkes i Norge i dag, og beskriver i tillegg hvordan Israels utenriksdepartement arbeider for å bekjempe slike ytringer. I det siste kapitlet presenterer vi konklusjoner og anbefalinger til norske myndigheter. I vedleggene viser vi blant annet fremgangsmåten og erfaringene fra stordata-analysen. Her legger vi vekt på hvilke muligheter og utfordringer som kom til syne i bruken av maskinlæringsprogrammer for å skille antisemittiske ytringer fra andre typer ytringer på nett og i sosiale medier.

2 Data og metode

Vi har brukt både kvalitative metoder (dokumentstudie, intervjuer) og kvantitative metoder (stordata/ maskinlæring) for å svare på problemstillingene som gjelder avdekking og motvirkning av antisemittisme på nett. I dette kapitlet beskriver vi disse fremgangsmåtene. Vi drøfter også spørsmål om anonymisering og personvern. Til sist gir vi noen smakebiter fra den kvantitative undersøkelsen. Vi gir en utvidet beskrivelse av erfaringene med og resultatene fra stordata-analysen i vedlegg 1.

Dokumenter, nettsider og kvalitative intervjuer

En hoveddel av denne studien gjelder hvordan man kan skille ut antisemittiske ytringer på nett i dag, hvordan det arbeides med dette i dag, og hva som eventuelt kan gjøres for å motvirke slike ytringer. For å kunne svare på spørsmål knyttet til disse temaene, har vi gjort kvalitative intervjuer, gjennomgått dokumenter og gjennomgått nettsider der antisemittisme forekommer.

Til sammen gjennomførte vi 10 intervjuer med 13 nøkkelinformanter. Disse representerte frivillige organisasjoner, offentlige etater, enkeltforskere, HL-senteret, C-rex, det jødiske miljøet i Norge, politiet og Israels utenriksdepartement. Under alle intervjuene ba vi i tillegg om tips til personer og miljøer som kunne være relevante for studien.

Til sammen ga feltarbeidet bred dekning av aktørene som arbeider med å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer. Vi fikk høre om kunnskapen som er blitt fremskaffet og erfaringene som har vært gjort på dette feltet siden teknologien senket terskelen for å ytre seg, og spesielt siden sosiale medier bredte om seg for fem-ti år siden.

Dokumentsstudien gjaldt spørsmålet om hvordan man kan avgrense og operasjonalisere antisemittisme. For å finne frem til ulike syn på dette gjorde vi brede søk i både nordiske og internasjonale vitenskapelige litteraturbaser.²⁴ Det er flere

24 Vi gjorde søk i BIBSYS. I tillegg søkte vi i den nordiske basen NORART med følgende søkestreng: «j d? AND (antisemit OR Anti-Semit OR hat OR fordom OR stereotypi OR rasis OR fremmedfrykt OR antipati)». Vi søkte også i internasjonale baser (EconLit, ERIC, PsycINFO, og Sociological Abstracts), men da kun etter de publikasjonene som ble oftest sitert. Søkestrengen her var «TS=(antisemit* OR Anti-Semit*)». Denne åpne søkestrengen ga 4000 treff.

utfordringer forbundet med å treffe med litteratsøk om antisemittisme. Én av dem er å skille ut bidragene som handler spesifikt om dette temaet, fra litteratur som handler om jødisk liv. Disse brede litteratursøkene ga et godt grunnlag for å få kontroll på hvilke definisjoner og avgrensninger som benyttes i ulike typer studier.

Vi brukte to veier frem til aktuelle nettsider med antisemittiske ytringer: åpne søk på nettet og tips fra informanter. De åpne søkene var konsentrert om Norge og Norden og rettet seg spesielt mot norske avsendere. Tips informantene kom med under intervjuene, inkluderte også sider utenfor Norge og Norden.²⁵

Samtykke og anonymisering i den kvalitative delstudien

Alle informantene som deltok i de kvalitative intervjuene, ga samtykke til at opplysningene de ga, kunne benyttes i undersøkelsen. Ved oppstart av samtalene avtalte vi at alle sitater ville bli anonymisert, slik at man ikke kunne finne tilbake til opphavspersonen. Ved å behandle alle informantene som én ekspertgruppe, sikret vi informantene fra reaksjoner i ettertid. Det man mister ved en slik strategi, er at grupper, organisasjoner eller enkeltpersoner som ønsker å komme gjennom med sitt syn, og som ønsker å stå for det, ikke får dette ønsket oppfylt. En annen faglig ulempe er at noen nyanser blir borte ved at man ikke kan se hvem, eller hvilken organisasjon, som står bak uttalelsene. I et par tilfeller har vi gjort unntak fra dette hovedgrepet ved at noen uttalelser som gjelder politiets arbeid, har fått stå med avsender.

Intervjuene ble gjennomført som semi-strukturerte åpne samtaler. Dermed kunne vi tilpasse spørsmålene vi stilte, slik at vi fikk tak i mest mulig informasjon på området der hver enkelt informant hadde sin spesialkompetanse. Samtidig hadde vi noen nøkkelspørsmål som ble stilt til alle informantene. Disse gjaldt for eksempel forståelsen av antisemittisme, hvilke aktører som kommer med slike ytringer, og hvilket inntrykk de har av arbeidet som gjøres i dag med å følge med på slike ytringer på nett og i sosiale medier. Intervjuene ble gjort ansikt til ansikt, med to unntak: et intervju der vi brukte e-post, og et med en internasjonal informant der vi brukte Skype.

Rapporten inneholder en rekke skjermdumper fra nettsider som belyser spørsmålene knyttet til det å «følge med på» og det å motvirke antisemittiske ytringer. Vi mener dette er et viktig materiale fordi det gir konkrete eksempler på plattformer der slike ytringer enten forekommer direkte eller blir fremsatt av eksterne aktører i form av kommentarer. Disse sidene er funnet på det åpne

25 Se liste med eksempler på nettsider i kapittel 3 og i eget vedlegg.

nett, og de som står bak, ønsker at sidene skal synes og brukes. Her er det derfor ikke gjort tiltak for å anonymisere sidene eller de som står bak, i den grad disse er synlige på sidene.

I tillegg viser vi til enkeltposter på Facebook eller kommentarer til Youtube-videoer. Disse er hentet fra en gjennomgang av eksempelsider med forbindelse til miljøer som står bak antisemittiske ytringer. De vil være knyttet opp til disse nettsidene eller til påkoblede Facebook- eller Youtube-sider. Disse enkeltpostene er alle hentet fra det åpne nettet (ikke fra lukkede grupper). Her har vi sladdet navn og bilde, men beholdt teksten slik den står. Det betyr at vi behandler disse postene annerledes enn eksemplene på poster som vi har trykket ut fra det kvantitative materialet. Postene fra stordatamaterialet er nemlig anonymisert både ved at avsender er fjernet, og ved at teksten er endret. Dette diskuterer vi særskilt senere i kapitlet.

Vi mener at denne forskjellsbehandlingen når det gjelder anonymiseringsgrad, rettferdiggjøres av at det er brukt forskjellige innhentingsmetoder, og av at enkeltpostene fra den kvalitative datahøstingen har så tydelig kopling til moder-sidene.

Våre kvantitative analyser i denne rapporten omfatter åpne og halvåpne fora. Som vi skal se, har andre land aktivt samarbeid med plattformene for å få tilgang også til lukkede fora, som de lukkede gruppene på Facebook. Vi kommer tilbake til hvordan norske myndigheter kan forholde seg til slike lukkede fora i våre anbefalinger i slutten av rapporten.

Kvantitativ analyse av poster i sosiale medier

Det finnes flere programmer som kan brukes til å kartlegge og analysere poster i ulike sosiale medier. De fleste av disse bruker såkalt maskinlæring. Dette er systemer der maskinen gjør stadig bedre søk etter gjentatt input og koding fra forskeren: Vi sier hva maskinen skal se etter, og den gir oss et resultat. Så sier vi hva som traff det vi ønsket, og hva som lå utenfor, hvorpå maskinen går gjennom materialet igjen basert på den nye informasjonen. I vårt tilfelle har vi brukt programmet Crimson Hexagon.

I vedlegg 1 beskriver vi mulighetene som ligger i å bruke denne typen programvare for å identifisere ytringer som har antisemittisk innhold, fra alle andre meldinger i sosiale medier. Ved at vi trener opp maskinvaren til å treffe bedre og bedre, vil det være mulig å skape et «automatisert klassifikasjonssystem». For å

lykkes kreves det imidlertid nøye forberedelse, tilrettelegging og mange «treningskjøringer». Det kreves også at forskerne selv kan klassifisere en post som antisemittisk eller ikke. Det kan i mange tilfeller være utfordrende fordi betydningen kan være avhengig av andre meldinger, eller på grunn av ironi eller lignende.

Personopplysninger i det kvantitative materialet

Norske forskere er underlagt strenge krav til håndtering av data som inneholder direkte personopplysninger, eller som kan knyttes til enkeltpersoner på andre måter. Dette har gjort det vanskelig å få adgang til å studere ytringer på nett og i sosiale medier. Særlig har stordataanalyser av poster i sosiale medier vært underlagt strenge krav.

Dette gjelder selv om temaet for forskningen har stor allmenn interesse, slik som i vårt tilfelle, der målet er å avdekke og senere motvirke antisemittisme.

Når vi skal søke om tillatelse til å bruke persondata i et forskningsprosjekt, vil en melding normalt gå fra oss til Norsk senter for forskningsdata (NSD), som er vårt ombud i slike saker. NSD vil så ved behov fremme saken for Datatilsynet, som så vurderer om prosjektet krever konsesjon, og i så fall om de godkjenner prosjektet. For å få tillatelse til å gjøre en slik undersøkelse måtte vi beskrive prosjektet i detalj, med spesiell vekt på dataprogrammet og hvordan vi skulle håndtere dataene fra tilgang, via databehandling, til sikker lagring.

I vårt tilfelle konkluderte NSD med at prosjektet ikke trengte konsesjon, og sendte denne anbefalingen til avklaring hos Datatilsynet. Saksforløpet falt imidlertid sammen med innføringen av EUs personvernsreglement (våren 2018). Dette gjorde at Datatilsynet ikke kunne ta endelig stilling til søknaden, og de meddelte at de heller ikke visste når de kunne fatte en slik avgjørelse. De nye EU-reglene peker på at forskningsmiljøene selv skal ha større ansvar for denne typen datahåndtering, og at institusjoner som NSD og Datatilsynet i større grad skal kontrollere i ettertid. I denne situasjonen tok ISF selv ansvar for forsvarlig sletting av indirekte personopplysninger i tråd med retningslinjer fra NSD og Datatilsynet.

I denne rapporten bruker vi enkelte eksempler fra poster og meldinger på Facebook og Twitter. Disse er viktige blant annet for å illustrere hvilke typer ytringer som finnes på disse plattformene, og for å vise utfordringene med å skille mellom antisemittiske meldinger og ytringer. Det har vært påstått at slike

meldinger vil utgjøre indirekte identifiserbare opplysninger, med andre ord at man kan finne tilbake til hvem som har skrevet dem. Påstanden er at tekstene kan søkes opp på nett i etterkant og dermed knyttes til avsenderen. I praksis er dette likevel ikke så enkelt som det kan se ut. For å være helt sikre har vi også gjort små endringer i meldingene som blir sitert, slik at også den lille muligheten for reversert identifisering blir tatt bort. Materialet som presenteres, er derfor helt anonymisert.

Nytten av maskinlæringsprogrammer

Vi prøvекjorte programvare som skal kunne skille ut antisemittiske meldinger fra den store mengden meldinger som hver dag produseres i sosiale medier (se vedlegg 1). Vi fant at det med all sannsynlighet vil være mulig å bruke maskinlæringsprogrammer for å skille ut denne typen meldinger fra alle de andre, også på et norsk stordatamateriale.

Det er likevel noen klare utfordringer ved å bruke denne typen programvare på antisemittiske ytringer. Det gjelder for eksempel når det kun er en liten andel av den totale mengden ytringer som har antisemittisk innhold. Da får programvaren få eksempler som den kan bruke som mal for videre søk.

En annen utfordring som vi avdekket, var at det må investeres betydelig med «treningstid» for at maskinlæringsalgoritmen skal fungere godt. Det vil si at man må gå mange runder der mennesker bekrefter eller avkrefter om de meldingene som maskinen mener er antisemittiske, virkelig er det. En tilstrekkelig treningsperiode for en slik algoritme vil kreve måneder med koding og gjentagelser.

I vår begrensede analyse av poster fra sosiale medier fant vi blant annet en økning i antisemittiske ytringer knyttet til hendelser i Israel (se vedlegg 1 for flere resultater).

Hvem er det som står bak antisemittiske ytringer i Norge i dag? Våre informanter blinket ut flere grupper enn vi hadde kjennskap til før vi startet denne studien.

3 Hvem sprer antisemittisme på nett og i sosiale medier?

Et viktig formål med de kvalitative intervjuene med nøkkelinformanter var å høre deres oppfatninger om hvem som står bak antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Vi fikk ulike, men ofte overlappende svar. I dette kapitlet gir vi en kort beskrivelse av de ulike avsendergruppene som ble nevnt. For å få en dypere forståelse av dagens antisemittisme på internett og av hvordan man kan jobbe forebyggende, er det helt vesentlig å ha kunnskap om de ulike typene avsendere av slike ytringer og hva som antas å ligge bak deres holdninger.

Man kunne tenke seg at det ville være mulig å hente ut data om personene som står bak ytringene som vi analyserer i det store kvantitative materialet. Dette ble imidlertid vurdert som en for omfattende oppgave, som dessuten ville være vanskelig å gjennomføre, blant annet på grunn av hensyn til personvern. Hvis man hadde kunnet hente inn eksplisitt samtykke fra hver enkelt som har kommet med denne typen ytringer, så hadde den siden av saken kunnet vært løst. Dette er imidlertid ikke gjennomførbart på grunn av omfanget av meldinger. I denne undersøkelsen har vi for eksempel hatt tilgang til millioner av twittermeldinger og andre poster i sosiale medier. Riktignok har kun et fåtall av meldingene antisemittisk innhold. Likevel ville det være snakk om en svært omfattende oppgave.

Teknisk sett ville likevel en slik nærstudie av avsenderne antagelig ha vært mulig. Eierne av plattformene der ytringene publiseres, vil ha mye informasjon om de dette gjelder. Potensialet for å gå avsendere nærmere etter i sømmene er altså teknisk til stede. Hva som eventuelt kreves for å få en slik tilgang, og om det er moralsk og juridisk ønsket og farbar fremgangsmåte, lar vi ligge i denne omgang. Vi holder oss derfor til opplysningene vi fikk fra ekspertinformantene, når vi nå ser på avsendergruppene som ble nevnt.

Fem typer avsendere av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier

Våre informanter nevnte fem grupperinger, eller typer, avsendere av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Disse kan sees på som en typologi, det vil si en inndeling i typiske avsendergrupper eller ståsteder. Det betyr også at det er glidende overganger mellom disse grupperingene. Nedenfor gir vi eksempler på ytringer fra de ulike ståstedene. Vi har ikke hatt mulighet til å gå i dybden for å få dypere forståelse av miljøene, nettsidene, de sosiale medieprofilene eller de ideologiske ståstedene som de ulike grupperingene er knyttet til. Vi har heller ikke hatt mulighet til å si noen om forskjeller i aktivitet eller utbredelse. I stedet har vi gått ut i åpne nett og sosiale medier på jakt etter eksempler på de ulike utgangspunktene for antisemittiske ytringer. Likevel må det nevnes at det var vesentlig lettere å finne eksempler på ytringer fra to av posisjonene – «ytre høyre» og «konspirasjonsmiljøer» – enn fra de tre andre. Vår gjennomgang av avsenderne må derfor sees som et begrenset bidrag til videre kartlegging av disse ståstedene.

De fem grupperingene eller ståstedene for antisemittiske ytringer som ble nevnt av våre informanter, var

- ytre høyre (inkludert alt-right og identitærbevegelsen)
- ytre venstre (politisk anti-Israel, anti-sionisme)
- konspirasjonsmiljøer (inkludert alternativmiljøer)
- muslimske miljøer
- kristne miljøer (anti-judaister)

Noen av disse grupperingene er godt organiserte miljøer eller organisasjoner. Andre omfatter typer antisemittiske ytringer og individer som ikke har noe fellesskap, eller som bare har løse forbindelser.

I dette kapitlet beskriver vi kort disse fem typene avsendere av antisemittiske ytringer. Etter å ha satt sammen denne typologien utfra intervjuene lette vi etter eksempler på nett og i sosiale medier som kunne illustrere de ulike innfallsvinklene til antisemittiske uttrykk. Noen informanter mente det var tre typer avsendere som var viktige, andre fire. Vår leting etter eksempler var samtidig en utforskning av hvordan en slik typologi kan se ut. Som vi viser i gjennomgangen nedenfor, var det enklere å finne eksempler fra avsendere på ytre høyre og ytre venstre og i konspirasjonsmiljøer, enn fra avsendere i muslimske og kristne miljøer. Det kan være flere grunner til dette, noe vi kommer tilbake til i beskrivelsen av funnene i kapittel 7.

I tillegg til de fem typene avsendere ble «menigmann» også nevnt som egen kategori. En del ytringer er slengbemerkinger uten grunnlag i en tydelig antisemittisk ideologi. Ifølge en informant var dette folk som «ikke var spesielt opptatt av politikk», men som for eksempel mener at «det må være en grunn til at så mange er sinte på jødene, eller lignende» (ekspertinformant). Også folk uten tydelige antisemittiske holdninger preges av fordommer, stereotypier og forestillinger om jøders annerledeshet. En av informantene vi snakket med, hadde jobbet tett på barn og unge. Hun pekte på antisemittisk ladet ordbruk på spillplattformer som Playstation og Fifa og i chatterom: «[H]vis man er veldig rik i et spill, så er man 'jøden'. Og så ser vi mange hitlerreferanser i brukernavn» (ekspertinformant). Dette kan man også se i sammenheng med bruk av jødiske referanser som skjellsord i den norske skolen.

En av informantene påpekte at man kan se ytringer fra «menigmann» som krysser grenser inn til en dypere form for antisemittisme når disse meningsbærerne kopler opp holdningene til større komplekser av forestillinger, som i ytringer om at «Israel gjør det samme mot palestinerne som tyskerne gjorde mot jødene under andre verdenskrig» (ekspertinformant). Med en slik ytring beveger man seg over i en av de andre gruppene av avsendere som vi omtaler under.

Vi har valgt å holde ytringene fra «menigmann» utenfor denne listen over typer. Grunnen er at disse avsenderne ikke har noen felles kjennetegn, felles fora eller fellestrekk ved ytringene. Dette betyr ikke at antisemittiske ytringer fra disse avsenderne er mindre viktig enn de som faller innenfor de fem definerte gruppene.

Ytre høyre

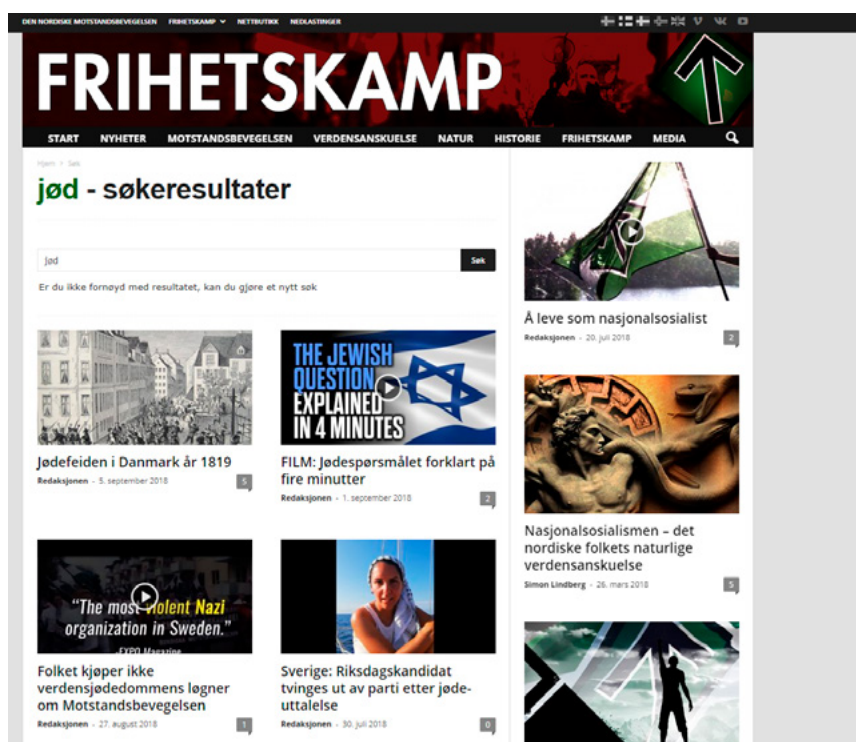
Det finnes flere grupperinger som ofte plasseres eller plasserer seg selv på ytre høyre fløy i det politiske landskapet. Det er her man finner den åpne antisemittismen. Våre informanter mente at høyreekstreme miljøer i Norge og Norden er bedre organisert enn tidligere, har mer stabilt medlemskap og i tillegg har kunnet samle seg om bevisste kommunikasjonsstrategier. I tillegg til det miljøet som har fått mest omtale de siste årene, Den nordiske motstandsbevegelsen, finner vi avarter av nyere og importerte bevegelser i form av alt-right og identitærbevegelsen (beskrives nedenfor).

Helt siden andre verdenskrig har ulike miljøer på ytterste høyre dukket opp og forsvunnet i Norge. Antisemittismen har vært et sentralt trekk hos mange av disse miljøene. Partilignende strukturer, som Vigrid, har eksistert side om side

med løserer undergrunnskulturer. Referansepunktene har ofte vært andre verdenskrig og Hitler-Tyskland. Dette skiller dem fra blant annet alt-right og identitærbevegelsen.

Våre informanter pekte på at Den nordiske motstandsbevegelsen og deres nettsted frihetskamp.no nå står frem som det samlende miljøet for norske og nordiske nasjonalsosialister. Ifølge kilder i politiet er det 40–50 harde høyre-ekstreme i Norge. Disse er koplet til Den nordiske motstandsbevegelsen. I tillegg regner de med at det er et par hundre sympatisører på ytterste høyre fløy.

Skjermdump 1. Utklipp frihetskamp.no (søkeord «jød*»)(05.10.2018)²⁶

Den nordiske motstandsbevegelsen har også en egen Youtube-kanal²⁷ og egen profil på Facebook²⁸. Ifølge våre informanter viser nettsidene, Youtube-kanalen og aktiviteten i sosiale medier en helt annen organiseringsgrad enn man har sett tidligere blant de høyreekstreme.

²⁶ <https://www.frihetskamp.net/?s=j%C3%B8d>. Nettsidene til Den nordiske motstandsbevegelsen har åpent antisemittisk innhold.

²⁷ <https://www.youtube.com/channel/UCJ5uD8c4600b38XGuVQoN9Q>.

²⁸ <https://www.facebook.com/Frihetskamp-1230241470383308/>.

Skjermdump 2. Frihetskamp – Facebook-side for Den nordiske motstandsbevegelsen (10.10.2018)

Frihetskamp

Startside

Innlegg

Bilder

Om

Samfunn

Informasjon og annonser

Opprett en side

Liker · Følger · Del · Send melding

Innlegg

Frihetskamp har delt en lenke.
16. november 2016

WHITE PERSON

Canadisk politi etterforsker plakater med nasjonalistisk budskap

Liker · Kommenter · Del

Skriv en kommentar...

Frihetskamp har delt en lenke.
16. november 2016

**KOHTI VAPAAITTA!
6.12. HELSINKI
ALKUIEN KLO 15:30**

Samfunn

Se alle

Agder Sosialistisk Un...
Pøttisk organisasjon · Liker

Human right services
Frivillig organisasjon · Liker

Uavhengig i Drammen
Pøttisk part · Liker

Se mer

Relaterte sider

Norsk (bokmål) · English (US)
Norsk (nynorsk) · Español
Português (Brasil)

Informasjon om data for sidenesitt
Personvern · Betingelser · Annonsering
Annonsevalg · Informasjonskapsler · Mer ·
Facebook © 2018

Også på organisasjonen Vigrids nettsider finner man eksplisitt antisemittisme. Et eksempel her er artikkelen «Den store løgnen – en jødisk spesialitet», som ble skrevet etter 9.11 i 2001.²⁹

²⁹ <http://www.vigrid.net/lognen.htm>

Skjermdump 3. Utklipp fra antisemittisk artikkel på vigrid.no (lastet ned 10.10.2018)

En annen artikkel fra denne nettsiden kommenterer Handlingsplanen mot antisemittisme og omtaler denne blant annet som «jødedyrking i skolene» og oppfordrer til å stoppe «den jødiske hjernevaskingen av norske barn og elever».³⁰ Våre informanter mente miljøet rundt Vigrid var svekket og ble overskygget av Den nordiske motstandsbevegelsen. De spinkle nettsidene gir også et mer datert inntrykk, til tross for stadige oppdateringer av innholdet.

Også i debattfora som diskusjon.no kan man finne holocaustfornektere. I en lang diskusjonsstreng møtes fornektelsen med detaljerte tilbakevisninger, som så besvares punkt for punkt.³¹

Alt-right og identitærbevegelsen i Norge

De siste årene har det kommet nytt tankegods inn på ytterste høyre fløy i Norge. Dette gjelder blant annet alt-right og identitærbevegelsen, begge med røtter i USA.

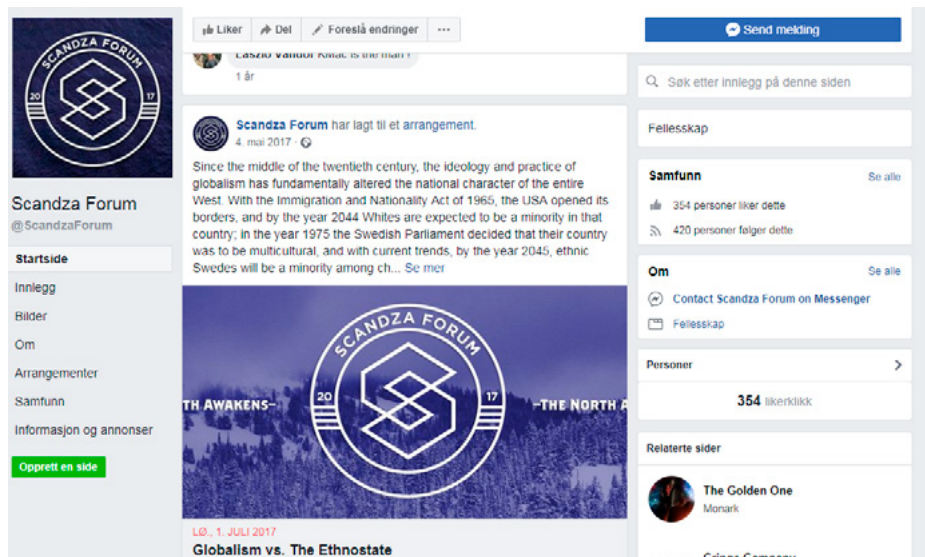
Alt-right, eller «alternativhøyre», ser på seg selv som nasjonalistisk og som en motbevegelse til den liberale venstresiden, multikulturalisme og masseinnvandring. I Norge er dette løst sammenvevde bevegelser. Ifølge våre informanter kjennetegnes tankeretningene i disse bevegelsene av bortfall av tillit til politikere – «vanlige folk blir ikke hørt». Politiske forslag fra etablerte politiske grupperinger omtales ofte som PK (politisk korrekte), og det er vanlig med sterk skepsis til vanlige nyhetskilder, som omtales som MSM (mainstream media).

30 <http://www.vigrid.net/kgsjodeplanC170906.htm>.

31 <https://www.diskusjon.no/index.php?showtopic=1310296&page=189>.

I 2017 ble det gjennomført et møte i alt-right-regi på Bekkelaget i Oslo. Hit kom kjente internasjonale nynazister. Arrangøren var profilert som Scandza Forum, og det ble uttrykt åpent jødehat på møtet ifølge våre informanter.

Skjermdump 2. Scandza Forum, Facebook (lastet ned 05.10.2018)³²

The screenshot shows a Facebook post from the page 'Scandza Forum'. The post is dated 4. mai 2017 and contains the following text: 'Since the middle of the twentieth century, the ideology and practice of globalism has fundamentally altered the national character of the entire West. With the Immigration and Nationality Act of 1965, the USA opened its borders, and by the year 2044 Whites are expected to be a minority in that country; in the year 1975 the Swedish Parliament decided that their country was to be multicultural, and with current trends, by the year 2045, ethnic Swedes will be a minority among ch... Se mer'. The post includes a large image of the Scandza Forum logo, which is a stylized 'S' inside a circle with the text 'SCANDZA FORUM' and '2017'. The post has 354 likes and 420 followers. The right sidebar shows the page's name 'Scandza Forum', a search bar, and various options like 'Samfunn', 'Om', and 'Personer'.

Våre informanter mente videre at alt-right slik det fremstår i Norge og Sverige, er de «straighte nynazistene». I Norge antar politiet at alt-right omfatter om lag 70 personer. Mange av disse kan regnes som høyre-intellektuelle, men mange har ikke nazistiske sympatier.

Identitærbevegelsen er nær beslektet med alt-right og deler vektleggingen av nasjonen. Denne bevegelsen stammer fra Frankrike og fremhever «tradisjonelle vestlige verdier» og bevaring av den europeiske kultur.

For de som er opptatt av tankegodset i identitærbevegelsen, er det kort vei til miljøer i andre land, særlig i USA, som de kan hente inspirasjon fra. På nettet finner man nettsider og fora for mange ulike varianter av disse retningene.

I en mildere form kan man finne antisemittisme på nasjonale konservative nettsider som norgesavisen.no³³ og på mindre Facebook-profiler som «Uavhengig

³² Arrangementet i Oslo ble også omtalt i Dagbladet. <https://www.dagbladet.no/nyheter/konferanse-pa-hemmelig-sted-i-oslo-i-helga-hvite-er-i-ferd-med-a-bli-i-mindretall/68209976>.

³³ <https://norgesavisen.no/jodisk-finansmogul-og-ateist-george-soros-clinton-hovedsponsor-det-var-lett-for-meg-a-hjelpe-nazistene-under-krigen/>.

Drammen».³⁴ Flere av våre informanter mente at flere miljøer på ytre høyre hadde en mer bevisst mediestrategi enn tidligere. Denne innebar forsøk på å nå frem til ordinære medier, der disse avsenderne med sine sterke budskap normalt vil bli stoppet fra å publisere. Strategien er blant annet basert på «mellom-plattformen». Det vil si at man først forsøker å publisere på nettsteder som ligger nærmere ytre høyre enn de ordinære mediene, slik som Resett og Document.no. Her er det større sjanse for å få publisert. Så er håpet at ordinære medier plukker opp saken fra Resett, Document.no eller andre mer legitime plattformer og så publiserer i egne fora.³⁵

Denne typen strategier ble omtalt som «metapolitikk» eller metapolitisk praksis i våre intervjuer.³⁶ Begrepet brukes blant annet om strategier for markedsføring av politikk der målet er å påvirke befolkningen, og er ikke forbeholdt et spesielt politisk ståsted.³⁷

Et eksempel på en slik antisemittisk metapolitisk reise fra ytterste høyre, via mer legitime nettsteder, til ordinære nyhetsmedier gjaldt en liste over jøder i New York. Flere av våre informanter minnet om et NRK-innslag fra deres USA-korrespondent i 2014.³⁸ I et resonnement for å forklare USAs holdning til Israel–Palestina-konflikten viste journalisten til en oversikt over jødiske posisjoner i amerikanske medier. Problemet var at denne oversikten stammet fra nettstedet Stormfront, en sentral amerikansk høyre-ekstrem nettside.

Våre informanter i politiet pekte likevel på at nynazistiske miljøer i Norge og Norden har hatt et bevisst forhold til denne prosessen. I tillegg til å publisere på mellomplattformer på vei til mer legitime medier har disse miljøene sett etter andre kanaler, blant annet knyttet til kunst og arkitektur. Målet er å påvirke samfunnet, kulturen og folks hverdag. Selv om folk i disse miljøene henter inspirasjon fra USA og ofte snakker om amerikansk kultur, så er de samtidig opptatt av norske tradisjoner som for eksempel bunader.

Også de identitære miljøene i Norge er opptatt av estetiske sider ved ideologien. «Nå ser vi at norske nynazister går på kunstutstilling», uttalte en informant.

34 https://www.facebook.com/UavhengigiDrammen/?eid=ARC5Zr2mK42TqnPp-NcxZoGGcdcEzSSZIRDxgk0X_XRT7QrDBtQXQU-Ly9aVggAfOgCU2q8sOinUT8Jhq.

35 <https://www.rights.no/2018/12/grotesk-jodehat-i-resetts-kommentarflet/>.

36 <https://www.youtube.com/watch?v=sEgU-mAVADI>. Se også *The rise of the Alt-Right* av Thomas J. Main (2018), Brookings Institution Press. <https://www.amazon.com/Rise-Alt-Right-Thomas-J-Main/dp/0815732880>.

37 Metapolitikk kan defineres som «the process of disseminating and anchoring a particular set of cultural ideas, attitudes and values in a society, which eventually leads to deeper political change» (Main 2018).

38 <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/ndVGx/kronikk-aaret-da-konspirasjonsteorier-ble-mainstream>.

Han var mer bekymret for denne typen subtil spredning av budskapet enn for de vanlige metodene med demonstrasjoner og oppslag.³⁹

Ytre venstre

Mindre kjent er antisemittisme fra miljøer på ytre venstre fløy i norsk og internasjonal politikk. Mange stusset da Labour-leder Jeremy Corbyn ble kritisert for å ikke håndtere antisemittiske holdninger i Labour.⁴⁰ Men også i Norge finner vi personer med slike holdninger som knytter seg opp mot den politiske venstresiden.

Som i Corbyn-saken har slike holdninger i Norge utspring i Israel–Palestina-konflikten. Spørsmålet blir da som nevnt hvor langt man kan gå i kritikken av staten Israel, og hvordan man eventuelt kan kritisere, før ytringene kan karakteriseres som antisemittiske. Enkelte informanter pekte i tillegg på en historisk kopling som er gjort mellom «jøder» og «kapitalisme/pengemakt» på den ytre venstresiden, også i Norge. Videre ble det nevnt at man fra dette ståstedet lett projiserer gamle forestillinger om jøder på dagens situasjon i og rundt Israel. Selv om alle våre informanter mente at man kan finne slike ytringer blant enkelte folk med tilhørighet til ytre venstre, har vi ikke hatt mulighet til å studere omfanget av slike ytringer i disse miljøene.

Samtidig har det dukket opp enkeltsaker der mulig antisemittisme har blitt koplet til personer med tilknytning til den politiske venstresiden. Et eksempel er en NTNU-ansatt og (tidligere) Rødt-medlem som laget oppstyr i flere år på 1. mai i Trondheim ved å bære en plakate der det sto: «Det stadige gnålet om antisemittisme er en avsporingstaktikk (og begynner å bli oppbrukt).»⁴¹ En samlet venstreside og Palestinakomiteen tok den gang avstand både fra plakaten og fra mannen.

Israel-kritiske saker som postes på sider tilknyttet venstresiden (som Steigan.no), vil kunne tiltrekke seg personer som bruker anti-Israel-debatten til å spre anti-semittisme. Et eksempel på dette er en sak fra 2018 på Steigan.no som omtalte en lov som styrket posisjonen til hebraisk i Israel.⁴² Blant en rekke Israel-kritiske kommentarer finner man en tilsynelatende uskyldig lenke under

39 <http://www.nattogdag.no/2017/12/motte-oslos-alt-right-kunstmiljo/>.

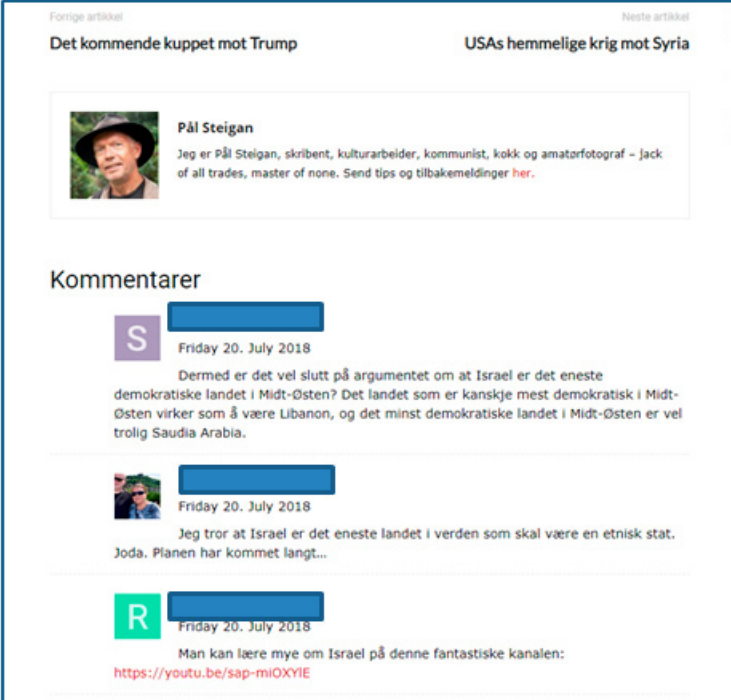
40 <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/sep/05/jewish-concern-corbyn-israel-palestine-antisemitism-ihra>.

41 <https://radikalportal.no/2016/12/16/eksisterer-det-et-norsk-brunvenstre/>.

42 <https://steigan.no/2018/07/israel-erklarer-seg-som-nasjonalstat-for-det-jodiske-folk/>.

post-teksten «Man kan lære mye om Israel på denne fantastiske kanalen», fulgt av adressen til en Youtube-video.

Skjermdump 3. Steigan.no (lastet ned 08.10.2018)

The screenshot shows a webpage with two article titles at the top: "Det kommende kuppet mot Trump" and "USAs hemmelige krig mot Syria". Below the titles is a profile for Pål Steigan, with a small photo and a bio: "Jeg er Pål Steigan, skribent, kulturarbeider, kommunist, kokk og amatør fotograf – Jack of all trades, master of none. Send tips og tilbakemeldinger [her](#)." Below the profile is a "Kommentarer" section with three comments. The first comment, from a user with a blue profile picture, says: "Dermed er det vel slutt på argumentet om at Israel er det eneste demokratiske landet i Midt-Østen? Det landet som er kanskje mest demokratisk i Midt-Østen virker som å være Libanon, og det minst demokratiske landet i Midt-Østen er vel trolig Saudia Arabia." The second comment, from a user with a photo profile picture, says: "Jeg tror at Israel er det eneste landet i verden som skal være en etnisk stat. Joda. Planen har kommet langt..." The third comment, from a user with a green profile picture, says: "Man kan lære mye om Israel på denne fantastiske kanalen: <https://youtu.be/sap-miOXYIE>".

Hvis man følger lenken til Youtube, kommer man til en halvannen times video med anti-Israel-innhold og antisemittisk innhold.⁴³ Opphavsmannen til videoen er den kjente amerikanske «white supremacist»-lederen David Duke.

Kommentarene under videoen er også dominert av antisemittisme. Det er med andre ord teknisk sett kort vei fra Steigans nettside til sider med tungt antisemittisk innhold.

43 <https://www.youtube.com/watch?v=sap-miOXYIE&feature=youtu.be>.

Skjermdump 4. Youtubekommentarer (lastet ned 08.10.2018)⁴⁴

Likevel er det ikke noe ved tekstene som Steigan selv legger ut, som peker i retning av denne typen ytringer. Den kritiske innstillingen som (ytre) venstre har til staten Israel, åpner likevel for innlegg som under dekke av å være kritiske til Israel kan spre antisemittiske budskap.

Fra samme utgangsside (Steigan.no) finner man et innlegg som setter fingeren på det kinkige skillet mellom politisk kritikk av staten Israel og kritikk av jøder. Dette er skrevet av den kontroversielle Israel-kritikeren Trond Ali Lindstad.⁴⁵ Temaet er omtalen av det Lindstad har oversatt til «jødisk lobby» i stedet for «Pro-israelsk lobby». Dette fikk Palestina-komiteen til å svare på en måte som synliggjør den følsomme grensen mellom politisk og mulig antisemittisk ladet ordbruk på feltet. Palestina-komiteen svarer:

Vi ser du bruker 'jødisk lobby' som forklaring i parentes etter 'Pro-israelsk lobby' [...] 'The Jewish Lobby' er et internt USA-begrep for sionist-lobbyen og har en bestemt betydning i USA-konteksten, der begrepet er historisk entydig og innarbeidet. Det samme er ikke tilfelle i Europa ... Vi vil så sterkt vi kan advare mot ukritisk å oversette begrepet 'Jewish lobby' til norsk språk og europeisk kontekst, fordi den ansvarliggjør ei gruppe med mange historiske fiender. Slik ordbruk blottstiller lett palestinavenner for angrep på fullstendig feilaktig grunnlag.⁴⁶

⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=sap-miOXYIE&feature=youtu.be>.

⁴⁵ <https://steigan.no/2018/01/pro-israelsk-lobby-og-jodisk-lobby/>.

⁴⁶ <https://steigan.no/2018/01/pro-israelsk-lobby-og-jodisk-lobby/>.

Lindstad reagerer på denne grensedragningen og argumenterer i sitt svar for bruken av ordet «jødelobbyen» og mener at man går glipp av et sentralt element i Israel–Palestina-konflikten hvis man ikke knytter den til jødiskhet på denne måten:

Det er til stede et sentralt «jødisk» element. Ikke som noe etnisk, genetisk eller religiøst – nei, vi snakker ikke om «semittisme» eller «anti-semittisme»! Men om en etablert «jødiskhet» som finnes; en gruppes identitet og lojalitet skapt av forfølgelse og holocaust, som også brukes for å «holde stammen forent og distinkt, i forhold til ikke-jøder» (Professor John J. Mearsheimer).⁴⁷

Ifølge våre informanter knyttet mulige antisemittiske ytringer på ytre venstreside seg primært til den problematiske grenseoppgangen mellom kritikk av Israel og ikke-legitim kritikk av jøder. De navnene og konkrete tilfellene som ble nevnt, ble koplet til personer som hadde vært medlemmer i AKP, eller som var skjøvet ut av dette partiet eller ut av andre etablerte organisasjoner med tilhørigheten på venstresiden.

Disse stemmene har også møtt motbør i nasjonale medier, som i artikkelen «Når jødehat blir arbeidernes kamp» skrevet av Suzanne Aabel.⁴⁸ Der viser hun til hendelsen med plakaten i 1. mai-toget i Trondheim og hevder at «det er intellektuell uredelighet. Antisemittisme og konspirasjon rettferdiggjøres av palestinsk frigjøringskamp». I kommentarene etter Aabels artikkel på Dagbladets Facebook-sider finner vi flere eksempler på grensen mellom de to typene ytringer:

Skjermdump 5. Respons på Facebook etter Aabels artikkel (lastet ned 08.10.2018)⁴⁹

47 <https://steigan.no/2018/01/pro-israelsk-lobby-og-jodisk-lobby/>. Uthevingene er de samme som i originalinnlegget.

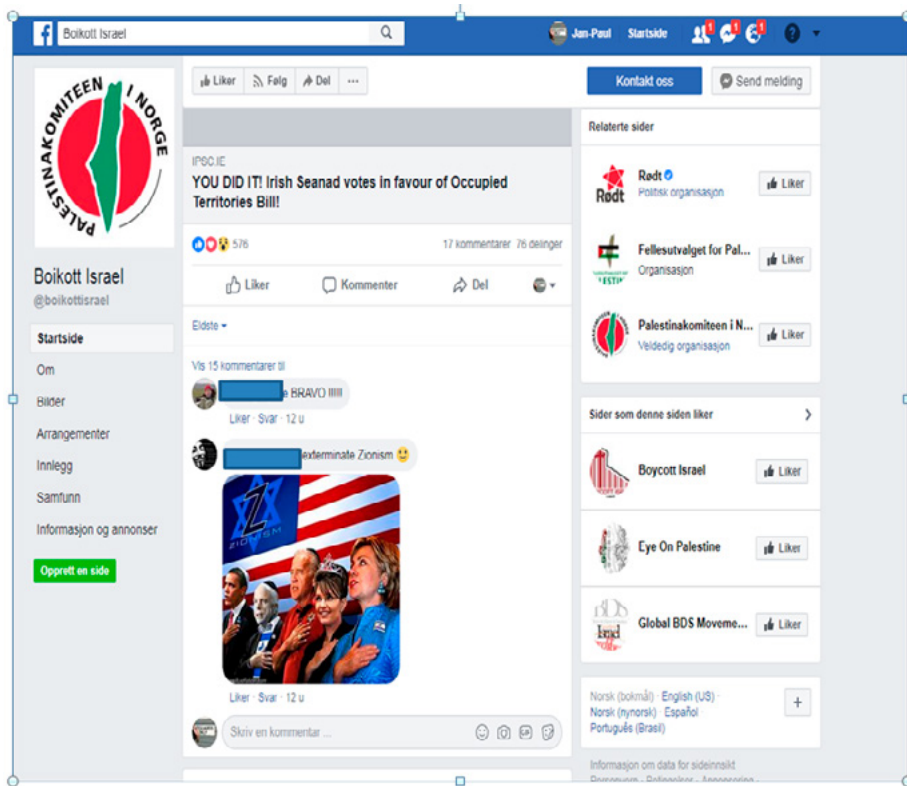
48 <https://www.dagbladet.no/kultur/naringr-joslashdehat-bli-arbeidernes-kamp/60183848>.
<https://radikalportal.no/2016/12/16/eksisterer-det-et-norsk-brunvenstre/>.

49 <https://www.facebook.com/dagbladet/posts/10153262408973118>.

Facebook-komentarene i skjermdump 5 er interessante fordi teksten i den første ønsker å klargjøre skillet mellom kritikk av Israel og antisemittisme. Forfatteren ser det å blande de to typene ytringer som en strategi for å hindre kritikk av Israel. Den neste kommentaren vil av de fleste ansees som antisemittisk.

På Palestina-komiteens Facebook-side «Boikott Israel» dukker det også opp antisemittiske ytringer. I et eksempel kommenteres en organisasjons politiske støtte til de palestinske områdene med «exterminate Zionism» (se illustrasjon).

Skjermdump 6. Antisemittisk kommentar på Facebook-siden «Boikott Israel» (lastet ned 08.10.2018)⁵⁰

Komentaren er illustrert med et manipulert bilde der amerikanske leder-skikkelser er fremstilt med kalott eller israelske flagg. I bakgrunnen er det lagt inn et manipulert amerikansk flagg med davidsstjerne og «Z for Zionism». På Facebook-siden til samme person finner man mer av denne typen hatefulle ytringer.⁵¹

50 <https://www.facebook.com/dagbladet/posts/10153262408973118>.

51 <https://www.facebook.com/Zorrobazz?fref=ufi&rc=p> (08.10.2018).

Skjermdump 7. Personlig Facebook-side til kommentator på «Boikott Israel» (lastet ned 08.10.2018)

To bilder påskrevet henholdsvis 1945 og 2016 indikerer at det er en parallell mellom nazistenes behandling av jødene under andre verdenskrig og staten Israels behandling av palestinerne.

Konspirasjonsmiljøer og alternativbevegelsen

Konspirasjoner står sentralt i antisemittismen, også slik den kommer til uttrykk i sosiale medier og på nett i Norge i dag. I visse miljøer er det utbredte forestillinger om at jøder, jødiske eliter eller jødene som folk står bak ulike fenomener. Våre informanter pekte på at ulike alternativmiljøer (åndelig, alternativ medisin, anti-vaksine) som inngangsporter til konspirasjonsteorier.⁵² Både på sidene til alternativmiljøene og i de konspiratoriske miljøene, inkludert på nettsidene og i diskusjonene deres, ligger antisemittismen i dagen.

⁵² Se også Hornsley mfl. (2018) om koplingen mellom negative holdninger til vaksine og troen på konspirasjonsteorier: <https://www.apa.org/pubs/journals/releases/hea-hea0000586.pdf>.

Ifølge en informant i politiet er for eksempel veien kort fra vaksinemotstand til antisemittisme. Bak skepsis til vaksinerings av barn ligger det en forestilling om at medisindustrien står bak trykket på vaksinerings. Veien er kort fra denne forestillingen til påstanden om at jødene står bak de store legeselskapene. Som en informant uttrykte det: «Du skal ikke lete lenge før du ender i antisemitismen her. Hvem er det som styrer Wall Street? Hollywood? Jo, jøder.»

Grunntanken i konspirasjonsmiljøene er at «det er noen som står bak, og som vil noe», og at «det er noe som er skjult under alt vi ser». Og ifølge våre informanter er det et hyppig trekk ved konspirasjoner at de graviterer mot at «jødene står bak».

Et godt eksempel på koplingene som trekkes i konspirasjonsverdenen, finner vi i artikkelen «Avsløringer fra toppen av maktpyramiden» (skjermdump 8).

Skjermdump 8. Forestillinger om at «noen sitter bak og styrer» (lastet ned 08.10.2018)⁵³

The screenshot shows a news article from 'DU LESER NÅ' with the title 'Avsløringer fra toppen av maktpyramiden' by Terje Wølfsberg. The article's main text begins with 'Har du hørt om BIS, en svært mektig og uangripelig organisasjon som er over alle lover og regler?' and identifies the author as Ronald Bernard. A sub-section titled 'Eliten' states that approximately 8500 people control the planet. At the bottom of the page, a diagram titled 'Maktpyramiden' (Power Pyramid) is shown, with the text 'FOLLOW THE MONEY' at the top and 'THE RICHNESS' on the right side. The pyramid is divided into several levels, with the top level being the smallest and the bottom level being the largest. The text 'PEOPLE, PLANTS AND ALL OTHER BEINGS' is written at the base of the pyramid.

53 <http://www.nyhetsspeilet.no/2017/10/avsloringer-fra-toppen-av-maktpyramiden/>.

Forfatteren av denne artikkelen siterer en Ronald Bernard som påstår at 8500 mennesker «har full kontroll med [...] alt liv på planeten». Hans egen kommentar illustrerer godt hvordan antisemittisme blandes med andre tema:

Dette forklarer hvordan det har seg at de rikeste og mektigste, som for eksempel Rothschilds,⁵⁴ er involvert i værmidifikasjon [...]. Her er det nemlig mye penger å tjene [...]. Hvorfor er vi fremdeles avhengige av den over 100 år gamle oljebaserte forbrenningsmotoren, mens alternativer som anti-gravity kjøretøyer har eksistert i årtier? Hvorfor undertrykkes virksomme alternative behandlingsmetoder som for eksempel homeopati?⁵⁵

En bekymring fra politiets side er vaksinemotstanderne som ofte deler, eller kommer til å dele, poster på Facebook som bidrar til å spre konspirasjonsteorier og alternativstoff. Politiet ser motstanden mot vaksiner som en av veiene inn til dypere konspirasjon og mer subversive tema og miljøer. Gjennom Facebook-linkene kommer derfor mange i kontakt med antisemittiske nettsider og miljøer. Politiet fortalte at de fulgte med på alternativmesser for å ha en kontakt med rekrutteringen til konspirasjonsmiljøene: «Mange begynner å gå på alternativmesser, og så kan det gå fort derfra til konspirasjon.»

Antisemittiske konspirasjoner opptrer altså gjerne påkøpelt andre ideer. Her er det stor variasjon, men disse forestillingene er ofte knyttet til helse, kosthold, medisin, stråling eller politisk innflytelse (bak scenen). De kan også inngå som en del av bredere teorier om kulturelt forfall (i form av «kulturmarxister»), anti-feminisme, anti-homofili eller politiske organisasjoner som Arbeiderpartiet.

Ekspertinformantene nevnte at det kan være en uklar grense mellom konspirasjonsideer og psykiatri. De så likevel nettsidene med konspirasjoninnhold som viktige fordi de sprer og vedlikeholder tradisjonelle antisemittiske forestillinger om jøder.

Noen av artiklene på sidene som er viet konspirasjon og alternativverdenen, tar for seg kun ett fenomen, for eksempel om Holocaust faktisk fant sted.⁵⁶ I dette ide-landskapet blandes likevel fort andre konspirasjonstema inn, i tråd med grunntanken om at «alt henger sammen», og at «noen står bak». I artikkelen om holocaustfornektelse glir for eksempel forfatteren raskt over i andre konspiratoriske teorier:

54 Den jødiske Rothschild-familien blir ofte brukt som nøkkelreferanse i antisemittiske ytringer. <https://www.timesofisrael.com/nearly-200-years-of-anti-semitic-conspiracies-continue-to-cloud-rothschilds/>.

55 Terje Wulfsberg, 08.10.2017. <http://www.nyhetsspeilet.no/2017/10/avsloringer-fra-toppen-av-maktpyramiden/>.

56 <http://www.nyhetsspeilet.no/2010/04/noen-sporsmal-om-holocaust/>.

Hvorfor rive opp i dette nå? Hvorfor tar jeg opp denne tråden nå, så mange år etter at Hitlers påståtte masseutryddelse av jødene, populært betegnet som Holocaust, skal ha funnet sted? Er det ikke viktigere å beskjeftige seg med mer presserende problemstillinger som mistenkelig massevaksinering, snik-globalisering, og en – av noen – ønsket reduksjon av jordas befolkning med 90%? Det korte svaret på dette spørsmålet er at jeg tror disse tingene henger sammen. Det er ikke umulig at de rett og slett er ulike deler av den samme agendaen.⁵⁷

I sitatet ser vi at forfatteren påstår at «mistenkelig massevaksinering», «snik-globalisering» og «befolkningsreduksjon» henger sammen med konspirasjonen bak Holocaust. I kommentarfeltet etter denne artikkelen følger lange detaljerte samtaler der de som er kritiske til artikkelen, møtes med svar. Noen kommentarer ramser opp antisemittiske filmer på Youtube der kommentatoren raskt slipper koplingen til andre verdenskrig og lister opp en lang rekke filmer med jødehat som tema (skjermdump 9).

Skjermdump 9. Kommentar til artikkel om at Holocaust antagelig ikke fant sted (lastet ned 08.10.2018)⁵⁸

Bok «Adolf Hitler – founder of Israel» (H.Kardels) ble forbudt rett etter 2.WW. Boka fortalte at Hitlers farmor var jøde, Hitlers mor ble gravid fra Rottachild' s sønn, Hitlers uekte datter ble gift med rabbis sønn i Israel. Alle nøkkelposisjoner i Hitlers administrasjon var jøder:
<http://www.youtube.com/watch?v=1IA7tGGLAc&feature=related>

Sionister tjente Hitler og sendte fattige jøder til konsentrasjonsleire fordi talmud sier at fattige jøder er søppel:
<http://www.youtube.com/watch?v=aHY0PPYiw4o&NR=1>

Jøder er den rene rasen, ikke-jøder er verre enn hunder, deres barn er dyr, de har ikke rett til å leve på jorden:
<http://www.youtube.com/watch?v=ogfITWcdNg&feature=related>

Jøder styrer ruse-nazister/ antisemitter (oppgis jødiske navn til deres ideologer med typisk jødisk uttale av «r» i kommentaren).

Målet er destabilisering og ruinerung av ruseland:
http://www.youtube.com/watch?v=i6tlUySdgW8&feature=watch_response_rev

Jødefascisten kuser seg:
<http://www.youtube.com/watch?v=yjWjYHP91gA&feature=related>

United stupids er jødefascistenes koloni:
<http://www.youtube.com/watch?v=2sGyG6z5PWM&feature=related>

Bush: du er boss, jødefascist:
<http://www.youtube.com/watch?v=tkdQbhB7Ckk&feature=related>

Jødefascistisk terrorbanda mossæd den 9.september:
<http://www.youtube.com/watch?v=3aKj6uJ5Mt4&NR=1>

Holocaust i Gaza:
<http://www.youtube.com/watch?v=WKVLmeCWkSg&feature=related>

Alf Larsen hadde absolutt rett:
«Jødene er utstyrt med karakteristiske trekk. Typisk er at de ikke kjenner noen grenser, de vil ikke innordne seg eller vise måtehold på noen områder.

Jøden er fanatisk, besatt og skruppelløs. Ethvert middel er tillatt i kampen for å nå målet, han er påtrengende og hensynsløs.

I forretninger bedrar han, han bestikker og kommer med trusler. En konsekvens av disse karakteregenskapene er at jødene er blitt ført ut i den rene galskap, er blitt besatt.

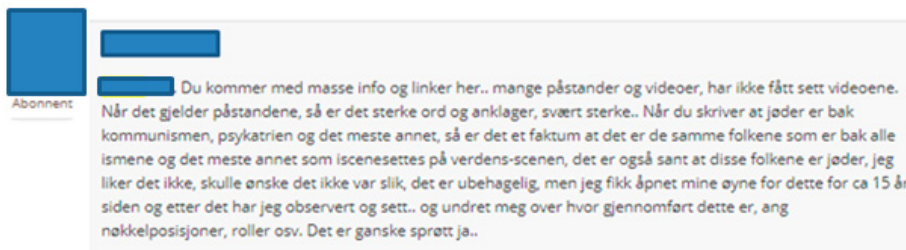
Det er vannviddsfolket, «den nasjonale galskaps kreftknote i menneskelegemet». Jødefolket er en forferdelig byll, «rotten» i menneskeheten.

57 <http://www.nyhetsspeilet.no/2010/04/noen-sporsmal-om-holocaust/>.

58 <http://www.nyhetsspeilet.no/2010/04/noen-sporsmal-om-holocaust/>.

Kommentaren som fulgte etter denne, pekte på at dette var nye opplysninger for henne (se skjermdump 10):

Skjermdump 10. Kommentar til artikkel om at Holocaust antagelig ikke fant sted (lastet ned 08.10.2018)⁵⁹

Denne nettsiden, nyhetsspeilet.no, inneholder ellers en bred samling av tema som passer inn i et konspiratorisk verdensbilde. I menyen finner man temaene samfunn, bevissthet, kosmos, helse og økonomi. De anbefalte dokumentarvideoene deles inn i grupper med overskrifter som «krig, terror og etterretning» og «mat og medisin». Blant artikler som er eksplisitt antisemittiske finner vi titler som «Er Stoltenberg jøde?»⁶⁰, «Det skjulte tyranni»⁶¹, «Verdens ledende bankfamilier – Krig A/S»⁶² og «Flyktningkrisen – Sionistenes onde skaperverk»⁶³.

I denne siste artikkelen fremmes en konspirasjonsteori som ifølge våre informanter har vært utbredt i antisemittiske miljøer siden de høye ankomsttallene i Europa i 2015. I toppen av artikkelen vises davidsdtjernen omgitt av en konspiratorisk beskrivelse av sionismen.

59 <http://www.nyhetsspeilet.no/2010/04/noen-sporsmal-om-holocaust/#comments>.

60 <http://www.nyhetsspeilet.no/2009/09/er-stoltenberg-j%C3%B8de/>.

61 <http://www.nyhetsspeilet.no/2016/07/the-hidden-tyranny/>.

62 <http://www.nyhetsspeilet.no/2013/06/verdens-ledende-bankfamilier-krig-as/>.

63 <http://www.nyhetsspeilet.no/2017/06/flyktningskrisen-sionistenes-onde-skaperverk/>.

Skjermdump 11. Artikkel fra nyhetsspeilet.no (lastet ned 08.10.2018)⁶⁴

Nyhetsspeilet

22.10.2017 kl. 10:41 | 14 minutt lesing

Samfunn Bevissthet Kosmos Helse Økonomi Video Redaksjon

DU LESER NÅ
Flyktningskrisen – Sionistenes onde skaperverk
14 minutt lesing

INNHOOLD
Artikkelen
Kommentarer

ZIONISM

Use of America's financial, military, media strength to push forward Israel's agenda.

Use of clandestine operations such as Anti-Defamation League, Southern Poverty Law Center, Canadian Human Rights Commission and others to squelch opposition for unwavering support of Israel and its actions.

Dominance of world's financial institutions to ensure wealth and money flow to organized Jewry and Israel.

Use of its intelligence agency, Mossad to eliminate possible threats that can cause the end of support for Israel or to eliminate politicians who would oppose its agenda.

Use of media to strong-arm politicians and to place Israel in a positive light to ensure support of the public.

Use of foreign agents, employees of America Israel Public Affairs Committee to threaten the government to push forward Israel's agenda.

Having various meet-ups around the year: Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, Canadian Jewish Congress, European Jewish Congress, etc.

Flyktningskrisen – Sionistenes onde skaperverk

Samfunn 9510

50 LIKES

REDAKSJONEN 11.10.2017

14 minutt lesing

27

Et annet eksempel på blandingen av konspiratoriske teorier fra ulike samfunns- og livsområder finner vi på nettsiden riksavisen.no (<http://www.riksavisen.no/>). I menyen finner vi temaområdet «den nye (jødiske) verdensorden». Forsiden på nettsiden er tredelt, med overskriftene «kristen isrealisme», «kosthold» og «jødemisjonen».

64 <http://www.nyhetsspeilet.no/2017/06/flyktningskrisen-sionistenes-onde-skaperverk/>.

Skjermdump 12. Utlipp av forside på riksavisen.no (lastet ned 09.10.2018)⁶⁵

The screenshot displays the homepage of Riksavisen.no with several article cards and navigation tools. The top navigation bar includes 'KRISTEN ISRAELISME' and 'KOSTHOLD'. The main content area features articles such as 'Kalergi-Planen, og hybridiseringen av den hvite rase ved innvandring', 'Rabbi Michael Skobac, Jews for Judaism, interpretation of Satan as good', 'Norwegian Israelites vs. the Jews, at War', 'Aprikoskjerner mot kreft', 'Linfrøolje og cottage cheese mot kreft', 'Guds Apotek', 'Jøder blir Frelst og Utvalgt i tusentals', and 'Norsk forfatter: Jøder bør ikke være så overmodige'. On the right side, there are sections for 'Forfattere', 'Søk Riksavisen', 'Translate', 'Siste 5 artikler', and 'Facebook Recent Comments'. The 'Siste 5 artikler' section lists titles like 'Internet Radio to fight Satan' and 'Ditrik Sønderlind var ikke pornoskuespiller i «Anus Dei»'.

Mye av innholdet på siden er eksplisitt antisemittisk. Blant annet er det påstander der om koplinger mellom kjente norske politikerfamilier, folkkehelsearbeid, vaksineprogrammer og den amerikanske Rockefeller-slekten. På siden finner vi også en skarp kristen anti-judaisme, som vi kommer tilbake til nedenfor.

Siden kopler også inn anti-homofili-konspirasjoner, til dels i kombinasjon med antisemittisme (skjermdump 13).⁶⁶

65 <http://www.riksavisen.no/>.

66 <http://www.riksavisen.no/homocaust-killing-the-innocence-save-the-children/#comments>.

Skjermdump 13. Sak fra riksavisen.no (lastet ned 09.10.2018)⁶⁷

The screenshot shows a news article on the website riksavisen.no. The article is titled "Homocaust: Killing the Innocence. Save the Children" and is categorized under "Satanisme". The main image is a composite of a rainbow, a Star of David, and text: "Indigo = Spiritual" and "Without indigo = 6 colors = Carnal, in the Flesh". The article is dated June 24, 2016, and includes a sub-headline "Satanisme". The article text includes: "Eve have copulated with The Serpent again. The Queen of Heaven, ISIS incarnated, of the 'Sodom and Egypt' have returned. The people of the West left their 'first love' Jesus Christ, and now all Hell is loose in their societies. They are cast out of their paradise."

På de konspiratoriske nettsidene er det også ganske mange kommentarer, selv om ikke alle sidene har like stor aktivitet. Sidene har støttesider på Facebook, der man finner lenker til sakene på hjemmesidene. Her finner man også lenker til åpent antisemittiske nettartikler, som «Jøder blir frelst og valgt ut i tusentalls».⁶⁸

⁶⁷ <http://www.riksavisen.no/>.

⁶⁸ <https://www.facebook.com/Nyhetsspeilet/>.

Skjermdump 14. Sak fra Facebook-siden til riksavisen.no (lastet ned 09.10.2018)⁶⁹

The screenshot shows a Facebook post from the page 'Riksavisen' (@Riksavisen). The post includes an image of a man standing on a cliff with the text 'SAVE THE MALES' and 'RECLAIMING MATURE, GODLY MANHOOD FROM A PETER PAN SOCIETY'. Below the image is a post from Riksavisen dated 5. desember 2017 with the headline 'Jøder blir Frelst og Utvalgt i tusentals'. The post text discusses biblical prophecy and mentions Doug Batchelor and Steve Wohlberg. To the right of the post is a sidebar with 'Samfunn' and 'Om' sections, and a list of related pages including 'Vaksineblaffen', 'Direktedemokrati Norge', and 'Nyhetsspeilet'.

Kanskje overraskende er det i konspirasjonsmiljøene at man lettest finner antisemittiske ytringer på nettet og i sosiale medier i Norge. Innholdet får stå relativt uimotsagt på disse sidene. Bruken av konspirasjonsteorier og spredningen av slike til andre medier blir imidlertid imøtegått i den ordinære offentligheten.⁷⁰

Politikk, konspirasjon og antisemittisme blandes lett sammen for denne typen avsendere. Hele tiden er tanken at det ligger noe mer under, eller bak, det man ser. Et eksempel her er fra bloggen «derimot.no», der det blant annet hevdes at «zionistene driver nå verdenspolitikk etter å ha erobret det Hvite hus».⁷¹

⁶⁹ <http://www.riksavisen.no/>.

⁷⁰ <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/ndVGx/kronikk-aaret-da-konspirasjonsteorier-ble-mainstream.>

⁷¹ <https://wsb.derimot.no/blog/categories/USA.>

Antisemittisme i muslimske miljøer

Anti-jødiske holdninger blant personer med muslimsk bakgrunn i Norge har blant annet blitt omtalt i norske medier og i HL-senterets rapport fra 2017 (Hoffmann og Moe 2017).⁷² I rapporten *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017* fant man at en større andel av de med muslimsk bakgrunn hadde fordømmer mot jøder.⁷³ Vi vet lite om i hvilket omfang slike holdninger omsettes til antisemittiske ytringer fra personer i muslimske miljøer. Informantene i politiet hadde registrert at «det er mye muslimsk ungdom som slenger rundt seg med antisemittiske uttrykk, men det er ikke sikkert at det stikker så dypt». Hvis man er opptatt av antisemittiske ytringer fra mer organiserte miljøer, så er ikke de like lette å finne for denne avsenderkategorien.

Våre informanter pekte på nettverk og organisasjoner som har et helhetlig og totalitært tankesett. Et slikt miljø er det ytterliggående Profetens Umma. Denne organisasjonen har fått mye omtale i norske medier og står for militant islamisme. Men ifølge våre informanter finner man også antisemittisme i en del organisasjoner som er mindre ytterliggående når det gjelder religiøs praksis, slik som Islamnet. Dette miljøet har invitert holocaustfornektere til arrangementer. Dette er en større organisasjon enn Profetens Umma, men både antidemokratisk og antisemittisk tenkning forekommer her, ifølge våre intervjuer.⁷⁴

Det er ikke enkelt å finne antisemittiske ytringer fra muslimske miljøer på nett og i sosiale medier. Et unntak ble slått opp i Fredrikstad blad i 2015.⁷⁵ Saken gjaldt en lokal person som hadde koplet antisemittiske meldinger til en video som ble spredt på Facebook (skjermdump 15). Videoen viste en situasjon med israelsk politi og en palestinsk gutt. Ifølge avisen hadde personen lastet opp saken på sin Facebook-vegg med følgende kommentar:

Israeli Zionists cursing a dying Palestinian child as Israeli Police watch.
Inte mot ya ibnl haiwan. Hitler gjorde en jævlig dårlig jobb å gasse hver og en av dere, og måtte noen gjøre jobben han aldri fikk gjort ferdig en dag. Jævla skitne fuckings jøde dyr. Etter å ha sett denne videoen, ønsker

72 <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/72jyw/>

abid-raja-i-mange-muslimske-hjem-er-dessverre-det-joediske-samfunnet-en-naturlig-fiende.

73 Interessant nok gjaldt det kun i liten grad «motvilje» mot jøder og «sosial distanse» (det vil si at man ikke ønsket jøder som nabo). Her var utvalget med muslimsk bakgrunn nær ved å være på linje med befolkningen for øvrig. <https://www.aftenposten.no/kultur/i/wEPen5/>
Muslimer-er-mer-negative-til-joder-enn-resten-av-befolkningen.

74 <https://antisemittisme-forogna.no/tema/etter-1945/>.

75 <https://www.f-b.no/fbdirekte/rasisme/joder/pa-fredrikstad-mannens-facebook-profil-javla-skitne-fuckings-jode-dyr/s/5-59-267713>.

jeg at hver eneste jøde i hele verden det absolutt verste, og om det var i mine hender ville jeg skutt hver og en av dere :) ⁷⁶

Skjermdump 15. Fredrikstadmannen delte denne videoen og la til en kommentar (referert i Fredrikstad Blad)

Selv nektet Fredrikstad-mannen for å ha postet kommentaren. Innlegget ble slettet.

Kristen antisemittisme

Våre informanter pekte på at man kunne finne antisemittiske ytringer fremsatt av kristne miljøer eller enkeltpersoner knyttet til disse miljøene. Slik antisemittisme ligger likevel ikke like i dagen som antisemittismen koplet til ytre høyre, ytre venstre og konspirasjonsmiljøene.

En av informantene beskrev relevansen av denne formen for antisemittisme i Norge i dag slik:

Den kristne antijudaismen kan fortsatt dukke opp. Det kan for eksempel være påstander som trekker linjer fra dagens Israel drapet på Kristus, bruken av Judas som symbol på jøders pengegriskhet, eller når moderne politikk forklares med gammeltestamentlig grusomhet. Tror ikke man finner så mye av en helhetlig kristen antijudaisme i dag, men stereotypene eksisterer. (Ekspertintervju 18.1.2018)

Et eksempel der jødene omtales som gruppe, adskilt fra staten Israel, og så tillegges negative kjennetegn knyttet til Israels håndtering av terror, finner vi i den kristne avisen Dagen under overskriften «Hva gjør Israel med terroren»? ⁷⁷

⁷⁶ <https://www.f-b.no/fbdirekte/rasisme/joder/pa-fredrikstad-mannens-facebook-profil-javla-skitne-fuckings-jode-dyr/s/5-59-267713>.

⁷⁷ <https://www.dagen.no/dagensdebatt/samfunn/ISRAEL/Hva-gj%C3%B8r-Israel-med-terroren-370365>.

Det sentrale her er at jødene har ingen tradisjon for å ta ansvar for sin egen skjebne. De eier ikke den selvtillit som er nødvendig for å ordne opp i eget hus. Erfaringen fra diasporaen sitter dypt i jødernes ryggmarg. Derfor heter det fremdeles at det er USA og den vestlige verden som skal ordne opp for Israel. At Israels skjebne er Israels ansvar, er fremdeles en fremmed tanke for mange jøder.

Sitatet fra Dagen er interessant fordi det på ett vis går motsatt vei av den politiske antisemittismen vi så fra avsenderne på ytre venstre. Mens disse overførte egenskaper ved staten Israel til jødene som folk, gjør denne skribenten det motsatte: Det er (manglende) kvaliteter ved det jødiske folk som gjør at staten Israel opptrer kritikkverdige.

Våre informanter pekte på at de fleste kristne organisasjoner og medier har et meget bevisst forhold til grenseoppgangene når det gjelder kritikk av Israel og antisemittisme. Her ble den kristne avisen Dagen trukket frem av en av informantene med lang fartstid i religionsfeltet: «Dagen gjør en god jobb i det å skille mellom religiøst endelikt, politikk og jødisk liv» (ekspertinformant).

I kommentarfeltet, selv i denne avisen, finner man sammenblanding av Israel og det jødiske folk:

Skjermdump 16. Kommentar i avisen Dagen til artikkelen «Krass kritikk av israelske bosettingsplaner»⁷⁸

Vi tok kontakt med avisen Vårt Land for å høre om hvordan de skiller mellom religion, politikk og antisemittisme i sine kommentarfelt. Dette ble ikke oppfattet som et problem av de som til daglig jobbet med leserinnlegg og kommentarer. I løpet av de siste to årene hadde det bare kommet inn én eller to kommentarer som de mente kunne karakteriseres som antisemittiske.

Våre informanter bekreftet inntrykket av at det er få antisemittiske ytringer fra et kristent ståsted. Av og til kunne likevel den tradisjonelle kristne kritikken av

⁷⁸ <https://www.dagen.no/Nyheter/nyheter/Krass-kritikk-av-israelske-bosettingsplaner-369664>.

jødene komme til overflaten, som i denne posten fra Internasjonalt Forum i Oslo Arbeiderparti (skjermdump 17).

Skjermdump 17. Post fra Internasjonalt Forum i Oslo Arbeiderparti⁷⁹

I skjermdumpen (17) gis jødene som kollektiv skylden for drapet på Jesus. Interesseorganisasjonen Med Israel for fred viser til IHRAs (The International Holocaust Remembrance Alliance) definisjon og stempler dette som «klassisk antisemittisme».⁸⁰

En av informantene våre pekte på den kritiske holdningen som den katolske kirken har hatt til jødedommen. Men selv om oppslutningen om den katolske kirken har økt i Norge på grunn av innvandring fra katolske land, gir ikke dette nødvendigvis seg uttrykk i antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Informanten knyttet sin bekymring til en historisk skepsis i den katolske kirken til jøder og jødedommen. Vi har ikke undersøkt om noe av dette gjenspeiles i holdninger blant dagens katolikker i Norge.

Avsendere av antisemittiske ytringer

Det er et enkelte trekk som blir tydelige når vi ser samlet på de fem avsenderkildene som er presentert i dette kapitlet.

For det første skiller ytre høyre seg fra de andre avsenderne ved at det består av grupperinger som har en bevisst antisemittisk agenda. Synet på jøder og det jødiske står sentralt for de ulike undergruppene som deler denne posisjonen på ytterste høyre fløy. Mens enkelte aktører med sympatier på venstresiden kan ha et uklart skille mellom kritikk av Israel og antisemittisme, så har vi ikke funnet tegn på noen organisert antisemittisk agenda hos disse meningsytrerne.

⁷⁹ <https://www.miff.no/antisemittisme/2018/04/04klassisk-antisemittisme-internasjonalt-forum-oslo-arbeiderparti.htm>.

⁸⁰ <https://www.miff.no/antisemittisme/2018/04/04klassisk-antisemittisme-internasjonalt-forum-oslo-arbeiderparti.htm>.

For det andre kan man skille mellom avsenderne etter om de er knyttet til organiserte grupper eller deres posisjoner, eller er enkeltpersoner med løsere tilknytning under en idemessig paraply. Ytre høyre kjennetegnes for eksempel av større grad av organisering enn konspirasjonsmiljøene, som er dominert av frittstående enkeltpersoner.

For det tredje kan man skille mellom avsenderne etter om de er internasjonalt eller nasjonalt orientert. Ytre venstre har som nevnt et klart blikk rettet mot Israel–Palestina-konflikten. Her har vi ikke funnet noen eksempler på antisemittiske ytringer rettet mot jøder i Europa, Norden eller Norge. Dette er til forskjell fra både de konspiratoriske miljøene og ytre høyre. I disse grupperingene er Europa, Norden og Norge – helt ned til enkeltpersoner – direkte omtalt i sosiale medier og på nett. Vi har bare sett på ytringer på norsk. Dersom vi hadde utvidet analysen for eksempel til kommentarer på engelsk og arabisk, så ville det vært mulig å følge den internasjonale aktiviteten til avsendere med bosted i Norge. Det er ikke klart om dette ville gitt mer informasjon for eksempel om aktiviteten blant de konspiratoriske avsendere, og en mer internasjonal orientering. Ellers må det sies at Tyskland, Holocaust og andre verdenskrig går igjen som referanse i flere av gruppene med avsendere.

Det er mulig å trekke en rekke tråder gjennom den grove typologien over avsendere av antisemittiske ytringer som vi har beskrevet i dette kapitlet. De likhetene og forskjellene man da vil finne, vil kunne ha betydning for hvordan man velger å følge med på denne typen aktivitet og eventuelt motvirke den. Men hva gjøres allerede for å følge med på og for å motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier?

4 Følge med på og motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier

I andre land driver både nasjonale myndigheter og internasjonale organisasjoner omfattende monitorering av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Der finner man også målrettede tiltak for å motvirke denne typen ytringer.

Også i Norge finnes det organisasjoner, etater, forskningsmiljøer og enkeltpersoner som følger med på slike ytringer, men skalaen er beskjeden, og innsatsen mindre systematisk. Innsatsen for å motvirke antisemittismen på nett er også begrenset.

Kommersielle plattformeiere, som Facebook og Twitter, spiller en viktig rolle i å overvåke denne typen uønskede ytringer.⁸¹ Det gjelder også ytringene i sosiale medier i Norge. Plattformene har gjennomført en rekke tiltak for å stanse og begrense hatprat, inkludert antisemittisme. Disse omfatter egne filtre for denne typen meldinger, utestengelse av kontoer som blir avdekket, og meldingsknapp (Facebook) for hatprat. I tillegg kommer egne tiltak som gjennomføres i samarbeid mellom plattformeierne og brukerne. Et internasjonalt eksempel er «Create against hate» på Facebook og Instagram.⁸² I tillegg kommer en rekke initiativ fra brukerne selv der målet er å avdekke og motvirke antisemittiske ytringer.⁸³

I dette kapitlet gir vi først en kortfattet oversikt over arbeidet som gjøres i Norge i dag for å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. For å vise hvordan et fullskala monitorerings- og motvirkningsprogram ser ut, beskriver vi så hvordan Israels utenriksdepartementet arbeider med å overvåke og motvirke slike antisemittiske ytringer. Deres arbeid involverer et dypt samarbeid med både plattformeiere og engasjerte organisasjoner.

Presentasjonen nedenfor er ikke en fullstendig oversikt over det som gjøres av overvåking og motvirkning av antisemittiske ytringer i Norge i dag. Målet er å gi en grov oversikt over miljøer og etater som er involvert i dette arbeidet, slik at vi i neste omgang kan si noe om hvordan arbeidet eventuelt kan organiseres eller fokuseres annerledes.

81 Facebook betaler for eksempel for «delete centers» som har til oppgave å overvåke og slette hatefulle meldinger. <https://www.nytimes.com/2018/05/19/technology/facebook-deletion-center-germany.html>.

82 <https://www.facebook.com/business/m/create-against-hate>.

83 <https://www.facebook.com/reportantisemitism/>. <https://www.facebook.com/antisemittisme.no/>.

Overvåking og motvirkning av antisemittisme på nett og i sosiale medier i Norge

I dag er det flere aktører som er involvert i arbeidet med å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier i Norge. Sentralt står den ikke-statlige organisasjonen Antirasistisk Senter, Det Mosaiske Trossamfunn, Likestillings- og diskrimineringsombudet og politiet. I tillegg til deres innsats er også andre aktører involvert i utdannings- og opplæringstiltak som skal motvirke antisemittisme.

De to viktigste organisasjonene som følger med på hatefulle ytringer med et spesielt øye for antisemittisme, er Antirasistisk Senter og Det Mosaiske Trossamfunn (DMT).

Antirasistisk Senter

Hovedoppgaven til Antirasistisk senter er å motvirke rasisme inkludert antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Senterets ansatte følger løpende med på hatefulle ytringer på nett og har spesiell oppmerksomhet rettet mot antisemittisme. De ansatte følger både nettstedet og samtaler i (åpne) sosiale mediern noe som sikrer en vedvarende oppmerksomhet på antisemittiske ytringer på disse plattformene.

Antirasistisk Senter har også en anmelderrolle, og i 2013 anmeldte senteret to nettsteder for hatefulle ytringer.⁸⁴ Senteret jobber også bredt med motvirkning av antisemittisme og deltar i debatter, kommer med motytringer i sosiale medier, på radio og tv med videre. Som en del av det langsiktige arbeidet holder senterets ansatte også foredrag og forelesninger for skoleelever.

En av informantene med tilknytning til senteret pekte på at språk er en utfordring når de skal følge med på hatefulle og antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier:

Det kan være vanskelig for eksempel når vi skal følge med på antisemittiske ytringer i muslimske grupper. Antirasistisk Senter følger med språk som urdu og arabisk, men det kan også være nettsteder på andre språk som ikke fanges opp. (Ekspertintervju 17.10.2017)

Antirasistisk Senter var det eneste miljøet vi var i kontakt med, som fulgte med på ytringer på andre språk enn norsk, inkludert urdu og arabisk.

⁸⁴ https://www.dagen.no/Samfunn/Ny_antisemittisk_blogg_anmeldt_for_rasisme-67682

Det Mosaiske Trossamfunn (DMT)

Det Mosaiske Trossamfunn (DMT) arbeider mot antisemittisme på flere måter. På DMTs nettsider finner man en tjeneste som heter «Meld fra om antisemittisme».⁸⁵ Her finner man også opplysninger om hva som kan meldes fra om, og hva som kan anmeldes, og dessuten informasjon om hva politiet kan gjøre.

Vi har ikke kartlagt hvor mye DMTs «melde fra»-tjeneste er brukt. Tjenesten har to funksjoner ved at den gir informasjon om antisemittisme og grensene for lovlighet, samtidig som den gir anledning til å melde fra om konkrete hendelser.

I tillegg til at DMT har denne tjenesten, er privatpersoner knyttet til DMT oppmerksomme på antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Det fikk vi bekreftet da vi tok kontakt med miljøet for å få innspill til søkeord som kunne brukes i den kvantitative delen av prosjektet vårt. Tilbakemeldingene resulterte i en lang liste med antisemittisk ladede ord og uttrykk som medlemmene hadde sett på nettet.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)

LDO har i flere år arbeidet aktivt mot hatefulle ytringer, inkludert antisemittisme.⁸⁶ I 2017 gjennomførte de blant annet en studie av hatefulle ytringer på Facebook-sidene til to redigerte nyhetsmedier (NRK og TV2). Ombudet skiller ikke ut et enkelt grunnlag for hatefulle ytringer, slik som antisemittisme, men arbeider bredt med alle grunnlag for diskriminering.

LDO står også sentralt i et nettverk «hatkrimnettverket» som omfatter representanter for Justis- og beredskapsdepartementet, Politidirektoratet, DMT og Manglerud politikammer. Dette nettverket har som mål å koordinere og styrke innsatsen mot hatkriminalitet, inkludert hatefulle og antisemittiske ytringer.

Politiet

Politiet følger ytterliggende miljøer og hatefulle ytringer generelt gjennom ulike tiltak. Antisemittiske ytringer har ikke noen særskilt plass i dette arbeidet, men inngår som en del av mangfoldet av hatefulle ytringer. Hovedinnsatsen fra politiet for å avdekke og motvirke hatefulle ytringer utføres av en egen hatkriminalitetsgruppe, av en politienhet for forebygging og i de ulike politidistriktene.

85 http://www.dmt.oslo.no/no/meld_fra_om_antisemittisme/

86 <http://www.ldo.no/nyheter-og-fag/brosjyrer-og-publikasjoner/rapporter/hatytringer-og-hatkriminalitet/>

Politiets hatkriminalitetsgruppe ledes fra Manglerud politikammer i Oslo. Denne gruppen skal i utgangspunktet ikke kartlegge overtramp og anmelde sakene. Oppgaven er i stedet avgrenset til å registrere saker som kommer inn, og så etterforske disse ved behov. I realiteten er det likevel en fininnstilt kommunikasjon mellom politiet og organisasjoner som arbeider mot hatefulle ytringer.

Hatkriminalitetsgruppen er en etterforskningsgruppe, noe som betyr at sakene de tar hånd om, har kommet inn som anmeldelser. De har ikke noe systematisk arbeid for å følge med på eller finne frem til antisemittisme eller andre hatefulle ytringer. Gruppen har et tett samarbeid med relevante organisasjoner, og en del av anmeldelsene av hatefulle ytringer på nett kommer fra ikke-statlige organisasjoner som for eksempel Antirasistisk Senter.

Politiet ønsker i utgangspunktet ikke å anmelde hatkrimsaker eller hatefulle ytringer selv. Som en informant i politiet uttrykte det: «Vi skal være et ytringsfrihetspoliti og ikke et meningspoliti» (ekspertinformant).

Politiet og hatkrimgruppen får likevel kjennskap til overtramp gjennom ulike kilder, blant annet gjennom kontakten som den forebyggende enheten ved Oslo politikammer har med ulike ytterliggående grupper eller miljøer i faresonen både on- og offline.

I grove tilfeller tar politiet selv kontakt med og tipser organisasjoner på utsiden om overtramp som kan være en hatefull ytring: «Vi ringer og spør, har dere sett dette? Hva synes dere? Og så støtter vi dem hvis de anmelder» (ekspertinformant). I noen tilfeller har også hatkrimgruppen opprettet anmeldelse på eget initiativ etter medieoppslag om hatefulle ytringer.

Politiets felles enhet for forebygging er den som følger ekstreme miljøer. I dette arbeidet inngår det å følge med på hatefulle ytringer og antisemittisme. Målet for enheten er å jobbe med politisk og religiøs aktivisme og å forebygge kriminalitet knyttet til dette.

Hatkrimgruppen tilknyttet oslopolitiet har som nevnt i oppgave å ta i mot og etterforske anmeldelser. Det er få saker som gjelder antisemittisme, som blir etterforsket. Ifølge politiets tall dreier det seg om en håndfull saker i året (fire saker i 2016 og seks i 2017). Hvor mange av disse igjen som gjaldt antisemittisme på nett og i sosiale medier, er usikkert. Våre informanter mente at saker som gjaldt antisemittisme, som oftest dreide seg om brev eller e-poster til skoler eller barnehager eller til Det Mosaiske Trossamfunn (DMT).

Antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier er ikke et spesielt satsingsområde for den forebyggende enheten hos politiet, men de siste årene har saker som involverer antisemittiske ytringer, blitt registrert som en egen kategori. Aktørene og miljøene som enheten for forebygging har kontakt med, omfatter alle avsendergruppene som ble beskrevet i kapittel 3. Enheten er dermed i tett kontakt med enkeltpersoner og grupperinger forbundet med politisk og religiøs aktivisme:

Vi blir invitert inn til ytterliggående miljøer på nett. Vår oppgave er å jobbe med politisk og religiøs aktivisme og vi driver åpent på nettet. De skal vite at vi er der. Vi blir ofte invitert inn som politi for eksempel i Facebook-grupper, men vi viser oss ikke. (Ekspertinformant 30.1.2018)

Mye av arbeidet til den forebyggende enheten foregår ved at de følger med på aktivitet på nettet og i sosiale medier: «Målet vårt er å være der de er. Vi jobber fortsatt på gata og for oss er Facebook også som gata» (ekspertinformant 30.1.2018).

Denne enheten jobber med å forebygge kriminalitet; det vil si at de hele tiden må minne folk om mye er lov til å si, og at listen ligger høyt for hva som er straffbart:

Vi bruker mye tid på å forklare folk at hatefulle ytringer kan være veldig forulepende, ufølsomme osv. men, at de behøver ikke å være straffbare for det. Ja, de kan være helt jævlige, men ikke forbudt. De kan for eksempel være jævlige uten å oppfordre til vold. (Ekspertinformant 30.1.2018)

I politiets arbeid med hatefulle ytringer skilles det skarpt mellom avsendere som er under og over 18 år:

Vi har større oppgaver overfor de som er under 18 år. For de som er over, så er det ikke politiets oppgave å oppdra dem og si hva som er OK å si og hva som ikke er det [...] Man må huske at det ikke er ulovlig å si at man «ikke liker svarte folk» osv., og det er ikke politiets oppgave å oppdra voksne folk. (Ekspertinformant 30.1.2018)

Når den forebyggende enheten kommer over eller blir tipset om åpenbart rasistiske eller antisemittiske ytringer på nett eller i sosiale medier, så sikrer KRIPOS bevis som IP-adresser og så videre og sender dette ned til de lokale politikontorene. Disse tar så tar kontakt med dem det gjelder. Ifølge politiet opprettes det i mange tilfeller ikke sak:

Vi skal ha fornærmede i fokus, derfor kan det ofte være lurest at de gjør opp, shake hands, på nettet og blir ferdige. Det er viktig forebyggende. (Ekspertinformant 30.1.2018)

Mye av det forebyggende arbeidet handler om å hindre at unge rekrutteres til ytterliggående miljøer og aktiviteter:

Her på huset snakker vi om «grønn ball» (vanlige folk) og «rød ball» (farlige). Det er det som er «gul ball», de som er i drift, som vi jobber med å få over til «grønn» side. Når vi ser de mest rasistiske, så tenker vi: Her får vi ikke gjort noe. Men mange av de «gule» kan vi spore på nettet og overlate til det lokale politiet som kan ta kontakt. (Ekspertinformant 30.1.2018)

Politiet ser at de kan få ungdommer som kommer med hatefulle ytringer på nett og i sosiale medier, over på et bedre spor: «Vi snakker med ungdommen og får dem til å spille fotball eller noe i stedet. Ja, det skjer faktisk ofte. De trenger noe annet å gjøre» (ekspertinformant 30.1.2018).

I tillegg til at antisemittisme og andre hatefulle ytringer blir overvåket og motarbeidet av en rekke aktører slik vi har gjort rede for her, blir tilgrensende tema studert i en rekke forskningsmiljøer. To eksempler på dette er studiene av konspirasjonsteori ved NTNU⁸⁷ og satsingen på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme blant forskere ved Politihøgskolen.⁸⁸

Kunnskapsformidling og utdanning som motvirkning

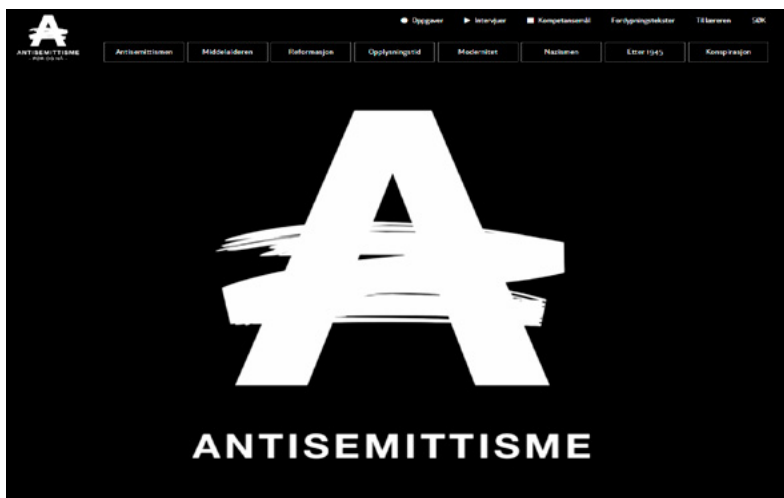
DMTs prosjekt «Jødiske veivisere» dreier seg om undervisning om og motvirkning av antisemittisme i sin alminnelighet. Prosjektet er finansiert av Kommunal- og moderniseringsdepartementet og er et eget tiltak i regjeringens Handlingsplan mot antisemittisme (2016–2020). Det består i at to unge personer med jødisk bakgrunn, «veivisere», besøker videregående skoler og forteller om jødisk liv i Norge. De tar også opp utfordringer som jøder kan møte når de vokser opp i Norge, slik som fordommer og antisemittisme. Veiviserne har gjennomført flere enn 200 skolebesøk siden oppstarten i 2015 og er i tillegg en stemme i offentligheten når det gjelder tema knyttet til jødisk liv og arbeidet mot antisemittisme. De retter ikke oppmerksomheten spesielt mot antisemittiske ytringer i sosiale medier, men tanken er at opplysning kan bidra til å dempe antisemittiske holdninger i befolkningen generelt.

87 <https://www.ntnu.no/ansatte/asbjorn.dyrendal>.

88 <https://www.regjeringen.no/contentassets/dc64dbc441bc4a4db25f320eadd0d131/080615-forskning-pa-forebygging-av-radikaliserings.pdf>.

Jødisk Museum i Oslo laget i 2017 nettressursen «Antisemittisme – før og nå» ment for lærere og elever på ungdomsskolen og i videregående.

Skjermdump 18. Tjenesten «Antisemittisme – før og nå» på sidene til Jødisk Museum i oslo⁸⁹

Dette tiltaket på museets nettsider tar for seg antisemittismens opphav og utvikling. Den følger jødehatets historie helt opp til i dag. Det er et sentralt poeng å vise «hvorfør kunnskaper om antisemittisme fremdeles er aktuelle og viktige».⁹⁰ Gjennom interaktive virkemidler og videoer levendegjør disse sidene antisemittismens historie og relevans. Museet tar også imot skoleklasser og andre besøkende og ser det å undervise i jødisk mangfold som en viktig del av arbeidet med antisemittisme.

Stopp Hatprat er et tiltak, eller en kampanje, som ble sparket i gang i 2013 av Europarådet.⁹¹ Den omtales som en ungdomskampanje for menneskerettigheter og *mot* hatprat på nett. Initiativet innebærer blant annet en ambassadørvirksomhet der ungdom reiser rundt i landet på skolebesøk og deltar i debatter. Initiativet har også en egen Facebook-side.⁹²

Dembra er en nettressurs myntet på ansatte i skolen. Målet for prosjektet er at skoler skal kombinere sine egne erfaringer med inkludering og gruppefiendtlighet med kunnskapen som ligger på nettsidene. En rekke institusjoner står bak Dembra, blant annet Holocaust-senteret, Falstadsenteret, og Universitetet i Oslo.

89 <https://antisemittisme-foregna.no/>.

90 <https://antisemittisme-foregna.no/>.

91 <http://www.stoppchatprat.no/om-kampanjen/>. <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>.

92 <https://www.facebook.com/stoppchatprat/>.

Finansieringen kommer fra Utdanningsdirektoratet i form av et oppdrag som blant annet skulle motvirke «antisemittisme, rasisme og andre typer trakassering av minoriteter i skolen».⁹³ Å styrke skoleprosjektet Dembra er også et tiltak i regjeringens Handlingsplan mot antisemittisme (2016–2020).

Utover disse organisasjonene og tiltakene finnes det nettsider som følger med på hatefulle ytringer og hets på nett og synliggjør miljøene som står bak. Et eksempel er Vepsen.⁹⁴ Dette er et nettsted som i lang tid fulgte med på og rapporterte om hatefulle ytringer på nett. Vepsens formål var «å drive gravende journalistikk om voldelige, rasistiske, totalitære eller hatefulle og antidemokratiske miljøer og grupper». Nettsiden ser nå ut til å ikke være aktiv. Denne typen nettsider kan være nyttige og bidra til bevisstgjøring om hvem som rammes av hatytringer, og hvem som fremsetter slike ytringer, men denne typen aktivitet er sårbar hvis den er avhengig av enkeltpersoner og deres engasjement alene.

Det finnes også smalere organisasjoner som arbeider med å bekjempe antisemittisme. Et uttalt pro-Israel-miljø som har dette som en del av sin misjon, er organisasjonen Med Israel for fred.⁹⁵ På deres nettsider kan man for eksempel lese om ny programvare som israelske myndigheter har tatt i bruk for å bekjempe antisemittisme på nett og i sosiale medier.⁹⁶

En informant mente den eldre generasjonen kunne være spesielt utsatt for denne typen ytringer fordi de har lavere digital kompetanse på nett. Tanken var at de eldre for eksempel vil ha mindre forståelse av hvordan søkeresultater genereres, og at de dermed i mindre grad vil kunne identifisere hatefulle ytringer. Dette minner oss om at det kreves forskjellige tiltak for å nå frem til ulike grupper.

Forskningsmiljøer

Det er et knippe norske forskningsmiljøer som forsker på antisemittisme spesielt, eller som innlemmer antisemittisme som en del av studiet av ekstreme grupperinger i samfunnet.

Sentralt blant disse står Holocaust-senteret, som er et forsknings-, dokumentasjons- og formidlingssenter med oppmerksomheten rettet mot Holocaust og andre folkemord og mot minoriteters situasjon i dagens samfunn.⁹⁷ Forskerne

93 <https://dembra.no/om-dembra/>.

94 <http://www.vepsen.no/>. Nettsidens forgjenger var Magasinet Monitor (lagt ned i 2006) og siden Monitors nettsider.

95 <https://www.miff.no/>.

96 <https://www.miff.no/antisemittisme/2018/06/27israelsk-programvare-oppdager-antisemittisme-sosiale-medier.htm>.

97 <https://www.hlsenteret.no/om/>.

ved senteret følger blant annet med på antisemittismens utvikling i Norge gjennom gjentatte spørreundersøkelser og dyperegående historiske studier av jødehatet. I sin rapport fra 2012 identifiserte forskerne behovet for ytterligere kunnskap om antisemittisme på nett og i sosiale medier. Senteret har vært sentral i arbeidet med å motvirke antisemittismen i dagens samfunn, blant annet gjennom Dembra-programmet som ble beskrevet over, og gjennom sin utstrakte dokumentasjons-, undervisnings- og forskningsvirksomhet.

Senter for ekstremismeforskning (C-REX) ved Universitetet i Oslo er et annet viktig miljø hvor det forskes på ytterliggående holdninger og bevegelser.⁹⁸ Antisemittisme er et uttrykk for slike holdninger og bevegelser, og flere av avsendergruppene som vi har omtalt i denne rapporten, er blant gruppene C-Rex forsker på. Forskerne ved senteret er også opptatt av hatefulle ytringer på nettet og i sosiale medier.⁹⁹

Ekstremisme og radikalisering er et sentralt tema ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).¹⁰⁰ I hvilken grad etterretningen og andre sikkerhetsmyndigheter i Norge følger med på ytterliggående miljøer og tilhørende hatefulle ytringer, har vi ikke undersøkt i denne studien. Vi antar at det foregår overvåking og etterretning også utover forskningsmiljøene.

Flere forskningsmiljøer har studert det bredere forskningstemaet hatefulle ytringer, der antisemittiske ytringer er en sentral kategori. Denne forskningen foregår blant annet ved Institutt for samfunnsforskning (Nadim, Fladmoe, Wessel-Aas 2016).

Motvirkning oppsummert

I kapittel 1 listet vi opp fem typer tiltak for å motvirke hatefulle ytringer som var hentet fra faglitteraturen. Tre av disse er beregnet på å stanse slike ytringer: teknologiske løsninger, involvering av plattformiere og straffeforfølgelse av avsenderne. De to siste er beregnet på å dempe oppslutningen om hatefulle holdninger: mot-narrativer og motargumenter, og utdanning og digital kunnskap. I de siste tilfellene er det med andre ord snakk om forebyggende tiltak.

98 <https://www.sv.uio.no/c-rex/>.

99 <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/news-and-events/events/2018/nordic-conference-on-research-on-violent-extremism/panels/>. <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/publications/2018/nationalizing-christianity.html>.

100 <https://www.ffi.no/no/Aktuelle-tema/videocaster/Sider/Fire-ar-med-forskning-pa-radikalisering.aspx>.

Før vi beskriver hvordan et land som Israel jobber med å følge med på og motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier, skal vi se på hvilke av de fem tiltakene som har vært tatt i bruk i Norge.

Teknologiske løsninger

Ifølge våre informanter brukes det ikke teknologiske løsninger til systematisk monitorering av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier i Norge i dag. Det er heller ikke kjent at myndigheter eller andre aktører, med unntak av plattformeiere som Facebook, *filtrerer* eller *manipulerer* internett-trafikk eller aktivitet i sosiale medier. En tredje form for teknisk stansing av hatefulle ytringer vil være å stenge nettsider og brukerprofiler. Det nærmeste vi kommer en slik stans, var i 2013 da to nettsider med antisemittisk innhold ble anmeldt, hvorpå sidene raskt ble lagt ned, antagelig av eieren eller eierne. En informant mente dessuten at den norske nettsiden til Den nordiske motstandsbevegelsen ble stengt i 2017.¹⁰¹

Involvering av plattformeiere

Sosiale medier som Facebook, Youtube og Twitter har egne programmer for å filtrere ut uønskede ytringer. I tillegg har Facebook en funksjon der brukere kan melde fra om uønskede poster. Hvorvidt og eventuelt hvordan disse fungerer når det gjelder antisemittiske ytringer på norsk, har vi ikke kunnet avdekke. Vi er kjent med at nasjonale myndigheter i andre land og overnasjonale institusjoner som EU-kommisjonen har arbeidet sammen med internettaktørene for å avdekke og motvirke hatefulle ytringer på nett og i sosial medier.¹⁰² Vi er ikke kjent med at norske myndigheter har tatt tilsvarende initiativ.

Straffeforfølgelse

Som vi har sett i denne rapporten, håndterer norsk politi hvert år et fåtall anmeldelser som gjelder mulige antisemittiske ytringer. Disse har så langt hatt sitt utspring i brev og e-poster sendt til institusjoner, og ikke i aktivitet på nett og i sosiale medier. Saken mot Terje Sjøli i 2008 var en nøkkelsak når det gjelder den strafferettslige grensen for antisemittiske ytringer. Men denne gjaldt ikke ytringer på nett.

101 Den nordiske motstandsbevegelsen hadde fortsatt «.org»- og «.net»-adresser i oktober 2018.

102 For eksempel Tyskland og Frankrike. <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-mark-zuckberg-paris-hate-speech-igf/>.

Mot-narrativer og motargumenter

I flere av kommentartrådene som vi så på da vi gikk gjennom nettsidene i kapittel 3, fant vi aktører som argumenterte mot antisemittiske forestillinger, som fornektelsen av Holocaust. Blant våre informanter fant vi også en slitasje når det gjaldt dette – en opplevelse av at «man kommer ingen vei med disse folkene».

Det var heller ikke alle informantene våre som mente det var taktisk lurt å argumentere mot for eksempel holocaustfornektere:

Jeg har dårlige erfaringer med å gå i debatt med antisemitter, holocaustfornektere osv. Jeg tror det kan bidra til å legitimere deres holdninger ved at temaene vises frem som diskuterbart. (Ekspertinformant 18.1.2018)

Informantene pekte også på at det å delta i debatter i sosiale medier om disse temaene er vanskelig og tidkrevende, og at det kommer lite ut av det. Et eksempel er kommentartråder som inneholder en rekke påstander om konspirasjon:

De kaster ut ting som de ikke har belegg for, og skal man finne fram belegg, så tar det masse tid. Og så forsvinner folk fra trådene og så er det for sent. Diskusjonen forsvinner inn i fortiden. Man må ha egne ansatte for å få det til. (Ekspertinformant 18.1.2018)

Og selv i tråder der man rekker å svare og delta fullt ut, kan det være vanskelig å nå igjennom. Som en informant uttrykte det: «De som er overbeviste antisemitter, klarer man ikke å overbevise uansett. De har immuniseringsstrategier.»

Likevel fant vi mange eksempler på reaksjoner og motargumenter mot antisemittiske meldinger. I det kvantitative materialet i denne undersøkelsen dukket for eksempel programlederen og samfunnsaktøren Thomas Seltzer ofte opp som referansepunkt for en ironisering og latterliggjøring av antisemittiske ytringer.

Utdanning

Vi finner flest tiltak i kategorien utdanning og opplysningsarbeid i Norge. Her inngår blant annet DMTs veiviserprosjekt, Dembra i regi av Holocaust-senteret og Stopp Hatprat-kampanjen.

Etter å ha gått gjennom det som gjøres i Norge i dag for å overvåke og motarbeide antisemittisme på nett og i sosiale medier, sitter vi igjen med et inntrykk av et arbeid som har prosjektpreg. De aktørene som vi har nevnt i dette kapitlet, har enten et bredere mandat – det vil si at de skal se på alle typer hatefulle

ytringer og andre typer hatkriminalitet – eller så er de avhengige av enkelt-personer og deres engasjement. Det er flere fordeler med denne basisen for å drive arbeid. Men det er også noen ulemper, for eksempel at bemanningen kan være ustabil, slik at det kan være vanskelig å holde arbeidet i gang over tid.

Overvåking og motvirkning av antisemittisme på nett og i sosiale medier i andre land

Internasjonalt finnes det en rekke organisasjoner og en rekke overnasjonale og nasjonale myndigheter som følger med på og søker å bekjempe antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Tre sentrale organisasjoner er World Jewish Congress, Anti-Defamation League og International Holocaust Remembrance Alliance.

World Jewish Congress (WJC) følger utviklingen på dette området tett og har blant annet gjennomført to studier av antisemittisme på nett og i sosiale medier de siste to årene.¹⁰³ Den første av disse ble gjennomført i 2016 og gikk ut på at titalls millioner poster på 20 språk og en rekke plattformer (Twitter, Facebook, Youtube, Instagram mfl.) ble analysert i jakten på antisemittisk innhold. WJC avdekket at blant de antisemittiske ytringene de fant i løpet av 2016, så var hele 63 prosent postet på Twitter. I 2018 ble en lignende studie gjort med spesiell vekt på Holocaust-fornektelse og antisemittiske symboler. I begge tilfeller peker WJC på at de store plattformeierne, sivile organisasjoner og nasjonale myndigheter må gjøre mer for å bekjempe antisemittiske ytringer på nettet.

Anti-Defamation League (ADL) er en annen nøkkelinstitusjon i det internasjonale arbeidet mot antisemittisme. Organisasjonen følger med på og motvirker anti-semittisme i USA og i resten av verden. ADL publiserer blant annet ADL 100¹⁰⁴ og gjør hyppige målinger av antisemittisme i en rekke land.¹⁰⁵ De bruker også erfaringen sin til å gi råd om hvordan man kan bryte ned fordommer og løse konflikter med rot i hat mot jøder.¹⁰⁶

103 http://www.worldjewishcongress.org/download/RVsVZzRXTaZwO41YbzIWwg?utm_source=WJC+Mailing+Lists&utm_campaign=78bfed156d-EMAIL_CAMPAIGN_2018_02_08&utm_medium=email&utm_term=0_04292c525e-78bfed156d-318920277.

<http://www.worldjewishcongress.org/en/news/holocaust-denial-and-anti-semitism-on-social-media-up-30-percent-in-january-2018-compared-to-2016-wjc-report-finds-2-3-2018>.

104 http://global100.adl.org/?_ga=2.126508239.391978789.1539348633-1417709818.1537168136

105 <https://www.adl.org/resources/reports/2017-audit-of-anti-semitic-incidents>

106 <https://www.adl.org/education-and-resources/resource-knowledge-base/amicus-brief-database>

International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) er et nøkkelmiljø i arbeidet mot antisemittisme og har blant annet formulert en definisjon av fenomenet som mange aktører forholder seg til.¹⁰⁷

Hva kan nasjonale myndigheter gjøre? Et eksempel: Israel

Hva kan ett land gjøre alene når det gjelder å monitorere og motvirke antisemittisme på nett og i sosiale medier? Israel er blant landene som arbeider aktivt mot antisemittisme, og de gjør det gjennom en rekke kanaler.¹⁰⁸ Det vi skal beskrive her, er en innsats som ledes av Israels utenriksdepartement knyttet til online antisemittisme.¹⁰⁹ Overskriften de selv bruker for beskrive denne innsatsen, er «Big data diplomacy».

Utgangspunktet for innsatsen fra Israels utenriksdepartement er at holdninger og fordommer ikke bare uttrykkes på nett, men at de også formes der. Hvis man vil vite hvilke holdninger folk har når de er 15, 20, 30 år og eldre, og ønsker å påvirke disse, så må man følge med på og være aktiv i sosiale medier, ifølge vår informant.

Israelske myndigheter så i 2013 at hatytringer på nett og i sosiale medier hadde reelle konsekvenser i form av voldshendelser. De mente at plattformeiere som Facebook gjorde for lite for å bekjempe antisemittisme, og opprettet en egen avdeling i utenriksdepartementet. Avdelingen hadde ansvar for å følge med på sosiale medier og drive «diplomati på nett». Målet var 1) å identifisere antisemittisk innhold, 2) å samarbeide med Facebook og Twitter med ønske om å fjerne antisemittisk innhold og i noen tilfeller også avsenderens konto og 3) å utarbeide algoritmer som kunne oppdage og hindre spredning av antisemittiske ytringer i sosiale medier.

Fremgangsmåte

Ifølge Israels utenriksdepartement testet de fra 2013 flere ulike programvarer for å avdekke antisemittiske meldinger i sosiale medier. De fant at man ideelt sett burde bruke ulike typer programvare på ulike plattformer for sosiale medier.

107 <https://www.holocaustremembrance.com/international-holocaust-remembrance-alliance>

108 Arbeidet gjøres blant annet gjennom et eget departement for den israelske diasporaen (<http://www.mda.gov.il/EngSite/Antisemitism/Pages/default.aspx>). Denne teksten er basert på et intervju med en sentralt plassert ansatt i Israels utenriksdepartement som til daglig jobber med antisemittisme på nett og i sosiale medier

109 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/AntiSemitism/Pages/default.aspx>

Både innhold og hvem som er aktive, varierer fra plattform til plattform. For eksempel mente de å finne at Twitter brukes mest av kommentatorer, journalister og politikere, mens Facebook omfatter alle grupper.

Det er ikke enkelt å få tilgang til Facebooks lukkede univers, og en slik tilgang reiser etiske spørsmål. Vi kommer tilbake til disse, men beskriver først ulike strategier som har blitt brukt for å få slik tilgang for å hindre antisemittiske og andre hatefulle ytringer.

På Facebook er det poster i åpne profiler og åpne grupper, men i tillegg er det to typer poster der som man ikke uten videre får tilgang til: poster i lukkede grupper og poster vi har valgt å kalle «betalte budskap».¹¹⁰ De siste er reklame og andre betalte budskap som er ment å sees av enkelte Facebook-brukere og ikke av andre. De som ønsker å radikalisere Facebook-brukere, benytter seg ifølge den israelske informanten av skjulte, lukkede posteringer. I denne pilotstudien har vi ikke hatt tilgang til lukkede poster, og dermed har vi ikke kunnet sjekke om dette utsagnet fra informanten stemmer. For å få tilgang til også de lukkede postene på Facebook utviklet israelske myndigheter egne løsninger. Her er det to veier man kan gå, ifølge vår informant: samarbeid med frivillige hjelpere eller samarbeid med plattformene.

Samarbeid med frivillige hjelpere

Rollen som offentlig myndighet legger begrensninger på hva Israels utenriksdepartement selv kan foreta seg, ifølge vår informant. For eksempel kunne de ikke opprette falske profiler og selv være aktive i lukkede grupper.

Løsningen var å samarbeide med aktører som sto friere. Utenriksdepartementet innledet derfor et samarbeid med organisasjoner som i sin tur var i kontakt med enkeltpersoner. Til sammen ga dette et bredt nettverk av aktører som alle kunne bidra til overvåking og innmelding av antisemittiske poster, også fra lukkede grupper.

Som et ledd i denne kontakten utviklet myndighetene en applikasjon som gjorde det lettere for organisasjoner og enkeltpersoner å melde fra om antisemittiske ytringer. Appen gjorde det enkelt for disse «nettvaltene» å sende bekymringsmelding samtidig til Facebook og til israelske myndigheter.¹¹¹ Hvis ytringen ble

¹¹⁰ Vår informant her omtalte de betalte budskapene som «dark posts». Vi har valgt å ikke bruke dette begrepet siden det lett kan forveksles med «dark web», eller «dypnettet», en del av nettet som er skjult for den allmenne offentligheten.

¹¹¹ Normalt krever en slik tilbakemelding til Facebook ni «klikk». Med appen reduseres prosessen til ett «klikk».

vurdert som antisemittisk av myndighetene, så spredte Big data diplomacy-gruppen meldingen videre til rundt 20 000 nettvakter, som så igjen sendte 20 000 bekymringsmeldinger til Facebook. Nettvaktene var utstyrt med detaljerte lister over hva som burde rapporteres.

De individuelle henvendelsene legger et massivt press på Facebook om å fjerne meldingene raskt. Denne fremgangsmåten – å la ikke-statlige aktører benytte teknologi utviklet av nasjonale myndigheter – er noe også andre nasjoner kan finne nyttig, i følge vår informant.

Samarbeid med plattformeiere

Den andre fremgangsmåten Israels utenriksdepartement har benyttet seg av, er å samarbeide direkte med Facebook for å hindre antisemittiske og hatefulle ytringer.¹¹² Et slikt samarbeid kan ta ulike former, og det er kjent at Israel, og dessuten Frankrike og Tyskland, har inngått avtaler med Facebook.¹¹³ Plattform-eierne ønsker i utgangspunktet ikke å gi myndigheter direkte tilgang til data.

En løsning har derfor vært at myndigheter og plattformeiere blir enige om å overlate oppgaven til en ikke-statlig organisasjon som så gis tilgang.¹¹⁴ Denne organisasjonen blir så gitt direkte tilgang til grunndataene (API-tilgang) og får i oppgave å overvåke ytringene og melde inn avvik.¹¹⁵ Overtramp fører til at postene fjernes, og i noen tilfeller til at kontoene stenges. Landene med en slik avtale får ukentlige rapporter om forekomst og fjerning.

Arbeidet kan gjøres annerledes når det gjelder twittermeldinger. På Twitter får alle brukere åpent tilgang til meldingene som skrives. Skal man gjøre systematiske søk, begrenses imidlertid antallet meldinger til rundt én prosent av totalen. Mot betaling kan de som ønsker det, myndigheter eller andre, få tilgang til et større antall meldinger.¹¹⁶

112 Etter et møte i 2016 med israelske myndigheter uttalte Facebooks representanter at «online extremism can only be tackled with a strong partnership between policymakers, civil society, academia and companies, and this is true in Israel and around the world». <https://www.theguardian.com/technology/2016/sep/12/facebook-israel-monitor-posts-incite-violence-social-media>.

113 <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-41042266> (lastet ned 22.1.2019).

114 <https://www.nytimes.com/2018/05/19/technology/facebook-deletion-center-germany.html>.

115 Man skiller gjerne mellom to typer tilgang til denne typen databaser: 1) brukernavn og passord, og 2) API-tilgang.

116 Anslaget er at man må betale 2000 USD per million twittermeldinger (Twitters «API Premium Access»).

Ulik strategier i ulike land og språkgrupper

I tillegg til at de ulike plattformene krevde ulike strategier, oppdaget Israels utenriksdepartement raskt at hvert enkelt land man ser på, hver språkgruppe, krever en tilpasset fremgangsmåte. Det var for eksempel stor forskjell på antisemittiske ytringer i Spania og i Storbritannia. I Spania er det enkelt å finne søkeord som gir treff. Uttrykk som for eksempel «Judios Basta» («nok jøder») gir lite rom for tvil. De er enkle og rett frem i sin antisemittisme og er ikke ironiske. Så enkelt er det ikke i Storbritannia. Her var meldingene fulle av ironi og tvetydighet, noe som gjør det vanskelig å la maskiner lete seg frem til antisemittiske ytringer.

Bruk av maskinlæring for å analysere data

Israels utenriksdepartement benytter også maskinlæring og big data for å avdekke antisemittiske ytringer på nett. I forbindelse med dette brukte de nasjonale utviklere for å sette opp et maskinlæringsprogram.¹¹⁷ Erfaringen er at slike programmer krever stor innsats i starten for at de skal kunne fungere godt. Hele 10 000 twittermeldinger må kodes og brukes til å trene maskinen for å sikre at den treffer riktig ni av ti ganger, ifølge vår informant.¹¹⁸ Dette innebærer et par måneders arbeid for et par medarbeidere.¹¹⁹ Men når dette arbeidet først er gjort, så kan programmet selv følge med og sile ut meldinger med antisemittisk innhold.¹²⁰

I sum ser vi at Israel brukte alle metoder for å bekjempe antisemittiske og andre hatefulle ytringer: De brukte ikke-statlige organisasjoner til å melde inn ytringer til plattformeiere, de samarbeidet med plattformeierne, og de fulgte selv med ved å bruke stordata og maskinlæringsprogrammer.

Hva kan nasjonale myndigheter gjøre?

Et land som Norge kan teknisk sett overvåke og bekjempe antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier på flere nivåer. Spørsmålet er hvor mye ressurser man vil bruke på dette arbeidet. I tillegg kommer spørsmålet om hva et land som Norge etisk sett *bør* gjøre, noe vi overlater til senere utredninger å ta

117 Her finnes det også «off the shelf»-programmer som IBMs «HPD», «Herma on demand» og «Watson».

118 Israels utenriksdepartement fant at kodingen av 1000 twittermeldinger som henholdsvis antisemittiske og ikke antisemittiske ga en treffprosent på 70.

119 Før maskinlæringsprogrammer ble innført, hadde Israels utenriksdepartement 26 ansatte som fulgte med på sosiale medier. Nå har de tre ansatte som benytter maskinlæringsprogrammer til å gjøre samme oppgave.

120 Vi vet ikke om ratioen mellom antall kodete meldinger og treffrate ville være den samme på norsk som på engelsk.

stilling til. Samarbeidsformene mellom myndigheter og plattformeiere som vi beskriver her, reiser flere helt sentrale etiske spørsmål, blant annet knyttet til personvern og ytringsfrihet.¹²¹

Nivå 1. Samarbeid med Twitter og Facebook: Dette kan foregå ved at plattformeierne setter av en egen ansatt til å arbeide med antisemittisme i Norge / på norsk, eller ved at en tredjepart gis oppgaven med å følge med og melde inn antisemittiske ytringer.

Nivå 2. Nettvakter («web-guardians»): Dette innebærer at nasjonale myndigheter inngår avtaler med individer, grupper og nettverk som kan være nettvakter og sikre at overtramp rapporteres til Facebook og Twitter.

121 I tillegg kan land som ofte klager til Facebook og Twitter om innholdet i ytringer, ifølge våre informanter ende på en skammens liste som publiseres hvert år av disse plattformeierne. Iran og Nord-Korea pleier å ligge på topp her.

5 Konklusjoner og anbefalinger

Hva er mulighetene for å følge med på antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier i Norge i dag? Hva gjøres allerede, og hva kan gjøres? Dette er utgangspunktet for denne rapporten. For å kartlegge dette har vi sett på tidligere forskning, intervjuet eksperter og miljøer som er involvert i dette arbeidet, og gjennomført en større kvantitativ stordataanalyse av ytringer på nett og i sosiale medier i Norge.

Denne studien er en pilotstudie og er ikke dimensjonert for å gi fullstendige svar hverken når det gjelder omfanget av antisemittiske ytringer, hvem som er avsenderne, eller hva som er innholdet. Men som pilot har vi begynt arbeidet med å skaffe en oversikt over disse viktige sidene ved slike ytringer.

Angrepet på synagogen i Pittsburgh i Pennsylvania i oktober 2018¹²² aktualiserte koplingen mellom holdninger, antisemittiske ytringer i sosiale medier og voldelige handlinger. Denne hendelsen forsterker inntrykket av at samfunnet har en interesse av og et ansvar for å følge med på slike ytringer på disse teknologiske offentlighetsplattformene.

Men det gjenstår en rekke uavklarte spørsmål, deriblant hvordan dette hensynet skal veies opp mot ytringsfrihet og normen om et samfunn der myndighetene ikke overvåker innbyggerne. I det hele tatt bidrar denne rapporten til å reise en rekke spørsmål knyttet til hvordan myndigheter og andre samfunnsaktører skal forholde seg til dette fenomenet. Spørsmålene er av ulik art, inkludert

- **normative:** I hvilken grad bør man følge med på denne typen ytringer? Bør norske myndigheter søke adgang også til lukkede fora i sosiale medier?
- **organisatoriske:** Hvem bør utføre dette arbeidet (offentlige myndigheter, ikke-statlige organisasjoner, forskere, andre)?
- **teknologiske:** Hva er teknisk mulig å gjøre for å følge med, avdekke og motvirke?

¹²² <https://www.nrk.no/nyheter/skyting-i-synagoge-i-usa-1.14267864>.

- **juridiske:** Hvordan kan man sikre at overtramp rapporteres og eventuelt straffefølges? Hva er de juridiske grensene for å følge med på og gjøre bruk av data fra sosiale medier?
- **pedagogiske:** Hvordan virker opplysning og utdanning inn på holdninger og ytringer?
- **samarbeidsmessige:** Hvordan skal norske myndigheter forholde seg til kommersielle plattformere?

Vi har gått gjennom tema knyttet til alle disse og flere spørsmål i denne rapporten. Temaene omfatter hvordan det er fornuftig å avgrense antisemittisme som fenomen når det skal studeres på internett og i sosiale medier, hvem avsenderne av slike ytringer kan være, hva som er effektive virkemidler i kampen mot denne typen ytringer, og hva som gjøres i andre land.

Konklusjoner

Nedenfor sammenfatter vi kunnskapen som har kommet frem i arbeidet med denne studien, i en liste med konklusjoner og et knippe anbefalinger.

Det er teknisk mulig å følge med på antisemittiske ytringer

Teknologien som er testet ut i dette pilotprosjektet, tyder på at det er teknisk mulig å følge med på antisemittiske ytringer på norsk i åpne fora på nett og i sosiale medier (vi har studert tekst og ikke bilder, videoer eller symboler). Uavhengig av om man gjør dette i samarbeid med plattformene eller uten spesielle avtaler med dem, så kreves en omfattende innsats. Skal man selv «trene opp» maskinlæringsprogrammer som kan gjenkjenne antisemittiske ytringer, kreves det stor engangsinnsats.

Det er krevende å skille antisemittiske ytringer fra andre meldinger

Det er ofte vanskelig å skille ut ytringer som er antisemittiske. Teknisk sett er det krevende for en programvare å identifisere antisemittiske meldinger på grunn av utstrakt symbolbruk, proxyord¹²³ og ironi. Men også i den menneskelige kodingen er dette ofte utfordrende, blant annet fordi man ikke får tilgang til hele tråder med kommunikasjon på de sosiale plattformene. Dermed vil kritiske kommentarer til antisemittiske ytringer kunne fremstå som antisemittiske.

123 Dette er «markørord» som *shoah*, *zog* og *zionist*.

Innsatsen for å følge med på antisemittiske ytringer er fragmentarisk

Det finnes flere organisasjoner og etater som følger med på antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier i Norge i dag. Arbeidet er likevel ikke koordinert eller organisert på tvers av disse aktørene. De fleste aktørene følger med på hatefulle ytringer hvor antisemittiske ytringer inngår som én av flere kategorier.

Hver plattform har sine særegenheter

Medieplattformene er ulike langs en rekke dimensjoner. Disse forskjellene har konsekvenser for hvordan man bør og kan forholde seg til dem hvis man ønsker å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer. Plattformene er for eksempel ulike når det gjelder format på meldinger (Facebook lengre enn Twitter), hvem som ytrer seg (Twitter betegnes som en VIP-plattform – et forum dominert av eliter), om de inneholder åpne, halvåpne eller lukkede fora. De skiller seg også fra hverandre når det gjelder muligheten for å få tilgang via tredjeparts programvare, muligheten for å melde tilbake til plattformene om overtramp, selskapenes egne filterpraksis og en rekke andre kjennetegn.

Omfanget av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier er uklart

I denne pilotstudien har det ikke vært mulig å fastslå omfanget av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Gjennomgangen av ytringer i åpne poster i sosiale medier (Twitter, Facebook, Youtube, diskusjonsfora) indikerer at andelen meldinger og poster med antisemittisk innhold er moderat. En nærmere tallfesting vil kreve en større innsats for å «trene opp» programvare som kan skille ut antisemittiske meldinger fra det store antallet meldinger som publiseres på norsk hver dag. Informantene mente at man ville finne en høyere forekomst av antisemittiske ytringer i lukkede fora. Disse er ikke inkludert i denne pilotstudien. Studien har samtidig identifisert en rekke norske nettsider med åpent antisemittisk innhold.

Avsenderne kan deles inn i fem kategorier. Åpen antisemittisme kommer særlig fra ytre høyre

Ekspertinformantene nevnte fem typer avsendere av antisemittisk ytringer i Norge. Disse har vi kategorisert under overskriftene «ytre høyre», «ytre venstre», «konspirasjonsmiljøer og alternativmiljøer», «muslimsk antisemittisme» og «kristen antisemittisme». På nettsider og åpne fora i sosiale medier var avsendere tilhørende «ytre høyre» klart mest synlige med antisemittiske ytringer. Men vi fant også mange eksempler på slike ytringer i «konspirasjonsmiljøene».

I tillegg til de fem typene avsendere la informantene vekt på at en del antisemittiske ytringer kunne knyttes til «menigmann». Det vil si at ytringene var mer sporadiske og tilfeldige. Vi har ikke kunnet bruke stordataanalysen av sosiale medier til å gjøre en bred kartlegging av avsendere.

Ytre høyre har blitt bedre organisert og har en klar mediestrategi

Informantene pekte på at «ytre høyre» har endret mediestrategien sin de siste årene. Denne er basert på tanker om såkalt metapolitikk og ideen om at et ekstremt budskap, for eksempel et som er antisemittisk, kan bringes inn i de store mediene via mellomliggende medieplattformer.

Ulike avsendere krever ulike tiltak

De ulike avsenderne av antisemittiske ytringer har ulike kjennetegn, for eksempel med hensyn til organiseringsgrad (tilhører man et miljø eller en gruppe) og motivet for ytringene (er de ideologisk fundert eller tilfeldige, sporadiske). Avsendernes kjennetegn må inngå i en vurdering av strategi for å motvirke ytringene.

Motvirkningen i Norge i dag skjer hovedsakelig gjennom opplysning og utdanning

Hoveddelen av arbeidet i Norge for å motvirke antisemittiske ytringer skjer gjennom opplysnings- og utdanningsprosjekter etter initiativ fra enkeltmiljøer. Norsk politi mottar få anmeldelser av antisemittiske ytringer. De fleste av disse gjelder antisemittiske ytringer i brev eller e-poster som kommer direkte til jødiske miljøer, og ikke ytringer som har blitt postet på nett eller i sosiale medier

Arbeidet med antisemittiske ytringer innebærer normative dilemmaer

Det ligger en rekke normative avveininger innebygget i arbeidet med antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Hovedspørsmålet er om og i hvilken grad norske myndigheter skal befatte seg med å følge med på eller overvåke folks ytringer på nett og i sosiale medier. Her må blant annet hensynet til den skaden som slike ytringer kan påføre individider og samfunn, veies opp mot ytringsfrihet og borgernes frihet.

Enkelte land driver omfattende monitorering og motvirkning

I rapporten gir vi et innblikk i hva som kan gjøres av enkeltland når det gjelder å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Ifølge våre informanter arbeider både statlige myndigheter og organisasjoner

systematisk med dette i noen land. Vi har beskrevet flere modeller for hvordan dette kan gjøres, inkludert samarbeid med plattformeiere og bruk av frivillige «nettvakter». Disse aktivitetene forutsetter en dyp forståelse av det tekniske og normative grunnlaget som plattformene er bygget på, og en samforståelse med de kommersielle eierne.

Anbefalinger

Denne studien peker på en rekke områder der norske myndigheter kan gjøre mer for å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Vi viser også til hva som er mulig, og hva som gjøres i andre land. Spørsmålet er hva norske myndigheter ønsker å gjøre, med tanke på hele rekken av hensyn som spiller inn, ikke minst hensynet til personvern og ytringsfrihet.

Vår oppgave har vært å peke på en del av hensynene som står mot hverandre i videreutviklingen av arbeidet mot antisemittisme i sosiale medier i Norge. Det er forskningens rolle å synliggjøre slike hensyn og gi eksempler på alternative fremgangsmåter. Så er det opp til andre aktører, inkludert politiske myndigheter, å bestemme hvordan man faktisk går videre. På denne bakgrunnen mener vi det er rimelig å gi følgende anbefalinger til norske myndigheter:

1. Det bør gjøres en normativ gjennomgang

Vi anbefaler at norske myndigheter gjennomfører en intern utredning om normative spørsmål knyttet til det å «følge med på» og det å motvirke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Det er flere kilder som kan benyttes i en slik utredning, inkludert seminarer med involverte aktører, offentlige dokumenter, og erfaringer fra andre departement i Norge og i naboland. Gjennomgangen kan koples til en bred normativ vurdering av håndteringen av hatefulle ytringer eller gjøres separat for antisemittiske ytringer på disse plattformene.

2. Aktører og oppgaver bør gjennomgås

Vi foreslår at Kommunal- og moderniseringsdepartementet vurderer hvordan man fremover kan sikre kontinuitet og kompetanse i innsatsen for å følge med på og motvirke antisemittisme og andre hatefulle ytringer på internett og i sosiale medier. I dag har arbeidet et adhocpreg og er i stor grad avhengig av ildsjeler og mindre prosjekter. Dette gjør arbeidet med å følge med på og motvirke antisemittiske ytringer kortsiktig og sårbart for endringer i bemanning hos tredjeparter. Det bør også vurderes hvordan arbeidet knyttet til antisemittiske ytringer står i forhold til arbeidet med andre typer hatefulle ytringer.

En av flere mulige løsninger er at ikke-statlige organisasjoner involveres mer systematisk i arbeidet med å følge med på og melde fra om antisemittiske ytringer på nett. Fordelen her vil være at statlige og lokale offentlige etater holdes utenfor og kun koples inn ved mistanke om lovbrudd. Det opprettes kontakt med kommersielle plattformeiere for å avklare deres innsats.

Studien har pekt på viktigheten av å forstå og eventuelt samarbeide med eierne av de sosiale mediene. Uavhengig av hvilken rolle norske myndigheter ønsker å spille når det gjelder monitorering og motvirking, så vil denne kontakten kunne åpne for og sikre at den totale innsatsen når det gjelder disse oppgavene, kan avstemmes mellom statlige myndigheter, kommersielle eiere og ikke-statlige organisasjoner.

3. Det bør gjennomføres tiltak for å sikre langsiktighet i arbeidet

Uavhengig av måten myndighetene velger å følge med på og motvirke antisemittisme på internett og i sosiale medier fremover, foreslår vi at det gjennomføres tiltak for å sikre langsiktighet i arbeidet.

4. Kunnskapsoppbyggingen på feltet bør sikres

For at vi skal kunne bekjempe antisemittisme på nett og i sosiale medier i dag, trengs det mer kunnskap. Slik kunnskap kan fremskaffes på flere måter. En mulighet er at offentlige eller ikke-statlige aktører kontinuerlig følger med på ytringer på disse plattformene. En annen er at forskere med jevne mellomrom undersøker og rapporterer om omfang, type og trender. Begge typer datainnhenting vil kunne avdekke eventuelle behov for tiltak. En kontinuerlig monitorering vil kunne kreve en større engangsinvestering, men gi en tettere oppfølging av utviklingstrekk. En mulig kritikk mot en slik løsning vil være at det svekker personvernet, og at det er en form for overvåking. Uavhengig av hva som velges, foreslår vi at kunnskapsoppbyggingen sikres.

Vi foreslår at departementet som en del av kunnskapsoppbyggingen tar kontakt med politiet og sammen med dem legger en plan for hvordan innsatsen mot antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier kan sikres. Dette kan for eksempel innebære at temaet tas inn på pensum på Politihøgskolen i forbindelse med hatefulle ytringer. Det er også viktig at oslopolitiets kompetanse på dette området spres til øvrige politidistrikt.

5. Departementet bør utrede mulig samarbeid med internasjonale aktører

Vi anbefaler at KMD eller andre myndigheter vurderer muligheten for å kople seg opp til monitorerings-, varslings- og eventuelt motvirkningsarbeid som gjøres av aktører i andre land. Internett går på tvers av nasjonale grenser, og antisemittiske ytringer på norsk er bare en liten del av en internasjonal utfordring. Dersom man knytter seg til allerede aktive partnere i andre land, vil det norske fenomenet kunne sees i lys av den internasjonale utviklingen på feltet.

Innsatsen som gjøres av organisasjoner som Anti-Defamation League, bør vurderes som én av flere alternative løsninger. Hvis man skulle velge et slikt internasjonalt samarbeid, så vil programvare, erfaringer og arbeidsmetodikk allerede være testet ut. Med en slik løsning ville norsk bare legges til som nok et språk som det følges med på. En slik vurdering må ta hensyn til at arbeidet med anti-semittisme er et felt med høy sensitivitet og sterkt engasjerte aktører. Vi mener likevel at en slik løsning bør vurderes som én av flere alternative fremgangsmåter.

6. Det bør sikres et samlingspunkt for aktører på feltet

Vi foreslår at norske myndigheter arrangerer et seminar årlig eller annet hvert år som har antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier som tema. Her kan forskere, ikke-statlige organisasjoner, myndigheter og plattformeiere samles for å reflektere rundt arbeidet som gjøres. En slik arena kan koples på allerede eksisterende samlinger.

7. Norge bør delta i internasjonale fora

Norge bør søke innflytelse og delta aktivt i den internasjonale utviklingen av arbeidet med å regulere og motvirke hatefulle ytringer, inkludert antisemittiske, på nett og i sosiale medier. Dette arbeidet er langsiktig, men vil i tillegg til å gi Norge innflytelse på retningen på utviklingen sikre at norske myndigheter og norsk offentlighet er oppdatert på arbeidet som gjøres.¹²⁴

¹²⁴ <https://www.telegraph.co.uk/technology/2018/11/05/sir-tim-berners-lee-launches-magna-carta-web-save-internet-abuse/>.

Litteratur

- Bachner H. (2004). *Återkomsten*. Stockholm.
- Bachner H. & Ring J. (2006). *Antisemittiska attityder och föreställningar i Sverige. Forum för levande historia*. Stockholm.
- Bjørge, T. og Gjelsvik, I.M. (2015). *Forskning på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. En kunnskapsstatus*. Rapport 2015:2. Oslo: Politihøgskolen.
- Bjørge T. og Gjelsvik, I.M. (2018). *Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge I Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. Politihøgskolen.
- Chazan R. (1997). *Medieval Stereotypes and Modern Antisemitism*. University of California Press.
- Dencik L. & Marosi K. (2016). *Different Antisemitisms: On Three Distinct Forms of Antisemitism in Contemporary Europe – With a Special Focus on Sweden*. Institute for Jewish Policy Research. June. Tel Aviv.
- Døving, C.A. og V. Moe (2014). «Det som er jødisk» – Identiteter, historiebevissthet og erfaringer med antisemittisme, HL-senteret
- Døving, C.A. (2016). Jews in the News – Representations of Judaism and the Jewish Minority in the Norwegian Contemporary Press. *Journal of Media and Religion*, 15(1), 1–14. DOI:10.1080/15348423.2015.1131039
- Ellison, L. (2001). Cyberstalking: Tackling harassment on the Internet. I: D.S. Wall (red.), *Crime and the Internet*. London: Routledge.
- Fein, H. (red.) (1987). *The persisting question: Sociological Perspectives and Social Contexts of Modern Antisemitism*. Berlin: De Gruyter.
- Foxman, A.H. og Wolf, C. (2013). *Viral Hate: Containing its Spread on the Internet*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gagliardone, I., Gal, D., Alves, T. og Martinez, G. (2015). *Countering Online Hate Speech*: Unesco Publishing.
- Gemmerli, T. (2015). *Online-radikalisering: Forebyggelse på internettet*. DIIS report 2015:3 København: Dansk Institut for Internationale Studier.
- Harket, H. (2014). *Paragrafen*: Eidsvoll, 1814. Dreyer. Oslo.
- HL-senteret (2012). *Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter*. Oslo: Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter.

- HL-senteret (2016). *Medieanalyse av antisemittisme i dag. Rapport på oppdrag for Kommunal- og moderniseringsdepartementet*. Oslo: Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter.
- Hoffmann, C. and Vibeke Moe (eds.) (2017). *Attitudes towards Jews and Muslims in Norway 2017*. HL-senteret.
- Hopkins, D. & King, G. (2010). A Method of Automated Nonparametric Content Analysis for Social Science. *American Journal of Political Science*, 54(1), 229–247.
- Hopkins, D., King, G., Knowles, M., & Melendez, S. (2012). ReadMe: Software for Automated Content Analysis. Hentet fra <http://GKing.Harvard.Edu/readme>.
- ISCA (2017). *Best Practices to Combat Antisemitism on Social Media*. Institute for contemporary Anti-Semitism. University of Indiana. Bloomington.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2014). *Handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Klug, B. (2003). The collective Jew: Israel and the new antisemitism. *Patterns of Prejudice*, 37(2), 117–138. DOI :10.1080/0031322032000087973
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2016). *Handlingsplan mot antisemittisme 2016–2020*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Kovács, A. (2011). *The stranger at hand: Antisemitic prejudices in post-communist Hungary*. Leiden: Brill.
- Lassner, P., Trubowitz, L., & Lassner, P. (Ed.) (2008). *Antisemitism and Philosemitism in the Twentieth and Twenty-first Centuries: Representing Jews, Jewishness, and Modern Culture*. Newark, N.J.: University of Delaware Press.
- LDO (2015). *Hatytringer og hatkriminalitet*. Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet.
- Main, T.J. (2018). *The rise of the Alt-Right*. The Brookings Institution: Washington.
- Mastnak T. (2002). *Crusading Peace – Christendom, the Muslim World, and Western Political Order*. University of California Press.
- Nadim, M., Fladmoe, A. og Wessel-Aas, J. (2016). *Hatefulle ytringer på internett. Omfang, forebygging og juridiske grenser*. ISF-rapport 2016:17. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Neuendorf, K.A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Reisigl, M. & Wodak R. (2001). *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*. Routledge.
- World Jewish Congress (2016). *The Rise of Anti-Semitism on Social Media. Summary of 2016*. World Jewish Congress i samarbeid med Vigo Social Intelligence.

Vedlegg

Vedlegg 1. Stordata-analyse av antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier – metode, innholdsanalyse og resultater

I dette vedlegget beskriver vi hvordan vi gikk frem da vi testet programvare for å avdekke antisemittiske ytringer på nett og i sosiale medier. Vi benyttet programvaren Crimson Hexagon (CH), men det finnes flere lignende programvarer som er egnet til denne typen oppgaver. Nedenfor gjengir vi fremgangsmåten, gir en begrenset innholdsanalyse og kommer med noen eksempler fra resultatene.

Maskinlæring og tekstklassifisering

De siste årene har såkalte maskinlæringsalgoritmer blitt tatt i bruk på stadig nye områder. Dette er programmer som kan gjennomføre store mengder tekstdata og analysere disse på grunnlag av bestemte kjennetegn. Slike algoritmer er i utgangspunktet godt egnede til å avdekke, bestemme omfanget av og til å fortelle oss noe om innholdet i antisemittiske ytringer i sosiale medier.

En av fordelene med maskinlæring er at når en modell først er «trent» på et sett av data, kan den siden brukes på andre datasett. Med andre ord: Hvis man trener en maskinlæringsmodell til å gjenkjenne antisemittiske ytringer på et sett av ytringer, kan modellen anvendes til å klassifisere fremtidige ytringer uten ytterligere innsats.

I denne studien har vi brukt såkalt «tekstklassifisering». Dette er en maskinlæringsteknikk som innebærer at man bruker bestemte kjennetegn (søkeord) til å organisere tekstdokumenter i ulike kategorier. Det er vanlig å skille mellom maskinlæringsteknikker som benytter overvåket («supervised») og maskinlæringsteknikker som benytter uovervåket («unsupervised») læring. Med overvåket læring har algoritmen blitt trent opp til hvilke kjennetegn den skal se etter ved hjelp av et pre-kodet treningssett. Dette treningssettet (ord eller kombinasjoner av ord) bruker den så for å kategorisere materialet i ulike klasser. Det vil si at man først manuelt koder en mengde data, som for eksempel en serie med ytringer, som enten «antisemittiske» eller «ikke antisemittiske». Deretter bruker

algoritmen denne kodingen til å lære hvordan den skal skille mellom de to typene ytringer. Den har med andre ord lært å gjenkjenne antisemittiske ytringer. Uovervåket læring er referer til teknikker som ikke krever pre-kodet treningssett for å uthente meningsfulle mønstre fra dataene.

Utvikling av et automatisert klassifikasjonssystem

For å kunne lære maskinen til å skille ut for eksempel antisemittiske ytringer, kreves det en trinnvis innlæringsprosess. Denne prosessen innebærer normalt følgende trinn: 1) forberedelse av et treningssett og et testdatasett, 2) tekstnormalisering (rydding), 3) omgjøring fra tekst til tall, 4) valg av algoritme og modelltrening og 5) evaluering og gjeninnmating.

1. Forberedelse av et treningssett og et testdatasett

Prosesen starter med utviklingen av et såkalt treningsdatasett. Dette består av tekster (i vårt tilfelle poster fra sosiale medier) som er manuelt kodet til å tilhøre en kategori eller ikke, for eksempel om en ytring er antisemittisk (ja eller nei). Treningssettet brukes for å «lære opp» algoritmen. I tillegg brukes et testdatasett. Dette testsettet kommer ut som et resultat av maskinens arbeid og brukes for å evaluere algoritmens faktiske arbeid. Når man så sammenligner treningssettet (det som er matet inn) med testsettet (resultatet av kjøringen), kan vi se i hvilken grad maskinen klassifiserer postene (nye poster) i tråd med de manuelle kodingene.

2. Tekstnormalisering (rydding)

Dokumentene gjøres klare til analyse gjennom såkalt tekstnormalisering. Her «ryddes» teksten ved at man for eksempel fjerner spesielle tegn.

3. Omgjøring av tekst til tall

På dette trinnet gjøres tekst om til tall, det vil si til en numerisk representasjon («features») av teksten som kan brukes av algoritmen i den videre prosessen. Transformasjon fra tekst til tall er en avgjørende fase i maskinlæringsprosessen.

4. Valg av algoritme og modelltrening

Hvis man velger å bruke overvåkede algoritmer (som normalt gir et mer presist resultat) er det behov for treningsdata. Dette består av et utvalg av tekstmassen som er manuelt klassifisert (kodet), og som danner grunnlaget for læring (estimering av parametere i modellen).

5. Evaluering og gjeninnmating

Når man evaluerer en maskinlæringsalgoritme er det vanlig å bruke følgende mål: nøyaktighet («accuracy»), presisjon («precision»), tilbakekalling («recall») og F1-score. Denne typen klassifiseringsalgoritmer klassifiserer som nevnt tekster i to kategorier: positiv (P) og negativ (N). De ulike utfallene fra denne typen algoritmer kan oppsummeres som i tabell 1 nedenfor. Her viser vi hvordan den *faktiske* klassifiseringen (de skillene vi på forhånd har bestemt skal gjelde gjennom kodete eksempler) forholder seg til den *predikerte* klassifiseringen (de kategoriseringene som maskinen har gjort basert på de eksemplene vi har gitt):

Tabell 1. Utfallsrom – relasjon mellom predikerte og faktiske klassifiseringer

	Predikert positiv (P') (maskinen mener dette er en antisemittisk ytring)	Predikert negativ (N') (Maskinen mener dette ikke er en antisemittisk ytring)
Faktisk positiv (P) (kodet inn som antisemittisk ytring av oss)	Sanne positive (SP)	Falske negative (FN)
Faktisk negativ (N) (kodet inn som en ikke antisemittisk ytring)	Falske positive (FP)	Sanne negative (SN)

Som vi ser i tabell 1, får vi fire mulige kombinasjoner av våre og maskinens klassifiseringer. Dette gjør det mulig å se på ulike mål som hjelper oss til å evaluere hvor bra modellen klarer å skille mellom de ulike tekstene.

Det er flere slike mål som brukes i denne delen av læringsprosessen: *Nøyaktighet* måler andelen av alle riktige kategoriseringer i forhold til bom. Andelen treff deles på andelen bom, og dette gir et mål for nøyaktighet. Bruker vi betegnelsene fra tabell 1, få vi andelen korrekte (sanne) predikasjoner ved følgende formel: $SP + SN / SP + FP + FN + SN$.

Et annet mål som brukes, er *presisjon*. Her måler vi andelen riktige positive treff (riktige predikasjoner). Dette målet kommer vi frem til ved følgende formel: $SP / SP + FP$.

Et tredje mål er *tilbakekalling* (også kjent som *hit rate*). Her måler vi andelen av den positive klassen som har vært predikert på en korrekt måte: $SP / SP + FN$.

Et siste mål er F1-score. Denne måler det som kalles det harmoniske gjennomsnittet av presisjon og tilbakekalling, etter følgende formel: $2 \times \text{presisjon} \times \text{tilbakekalling} / (\text{presisjon} + \text{tilbakekalling})$.

Innholdsanalyse

For å teste om Crimson Hexagon klassifiserte riktig, gjorde vi en kvantitativ innholdsanalyse av et tilfeldig utvalg av de postene maskinen mente var anti-semittiske. En kvantitativ innholdsanalyse er en systematisk, objektiv og kvantitativ analyse av kjennetegnene ved et budskap (Neuendorf 2002). Innholdsanalyse kan anvendes på en rekke ulike budskap, for eksempel menneskelig interaksjon, nyhetsdekning av et stortingsvalg eller fremstilling av kjønn i film- og fjernsynsdrama. Basert på forhåndsdefinerte kjennetegn som formuleres i en kodebok, registreres tilstedeværelsen av disse kjennetegnene for hver enhet i utvalget. I kodeboken vil variabelen (kjennetegnet) beskrives, og ideelt sett skal det følge med eksempler på hva som skal til for at koderen skal si at kjennetegnet er til stede på hver enkelt enhet.

Det finnes en rekke ulike måter å gjennomføre en slik innholdsanalyse på, men et fellestrekk er at det skal være så lite rom for skjønn fra koderens side som mulig når han/hun skal avgjøre om kjennetegnet er til stede eller ikke, eller i hvilken grad det er til stede. Slik sett er det en fordel dersom kodeboken inneholder konkrete trekk, slik at det er enkelt for flere forskjellige kodere å være enige om at trekket er til stede eller ikke. Et eksempel på et slikt kjennetegn kan for eksempel være om den som uttaler seg i en sak, er mann eller kvinne, eller om vedkommende har en tittel eller ikke. Dette er manifeste trekk, hvor det er lite eller ikke noe rom for skjønn. Vi ønsker imidlertid ofte å måle mer latente trekk ved et budskap, trekk som er abstrakte, og hvor skjønn kan spille en større rolle. Dersom vi er opptatt av stereotypisk fremstilling av kjønn, kunne vi for eksempel spurt om budskapet er sexistisk eller ikke. Dette er et latent trekk som gir stort rom for skjønn, selv om det finnes en overgripende beskrivelse. Det samme er tilfellet med antisemittisme, hvor rommet for skjønn er relativt mye større for en koder enn om han/hun skal ta stilling til om en person som uttaler seg som kilde i en artikkel, har tittel eller ikke. Vi startet derfor med å bruke kodeboken fra HL-prosjektet fra 2016, som tidligere er referert i denne rapporten.¹²⁵ Denne kodeboken er nettopp bygget opp av en rekke konkrete spørsmål som koderen skal stille til innholdet for å avgjøre om trekket er til stede eller ikke. Det vil si

¹²⁵ Audun Beyer var sentral i utarbeidelsen av kodeboken og analysestrategien for HL-prosjektet. Han gjennomførte også alle analyser for HL-senteret i forbindelse med rapporten i 2016.

at koderen i stedet for å eksplisitt vurdere om innholdet er antisemittisk eller ikke, bare skal vurdere om for eksempel følgende trekk er til stede eller ikke:

V12 Påstander om at jødene kontrollerer/dominerer myndigheter	1 Ja 2 Nei	Forestillinger om jødisk kontroll/dominans/konspirasjon, knyttet til (politisk) makt
---	---------------	--

Vi brukte en modifisert versjon av denne kodeboken når vi kodet de postene CH mente var antisemittiske. Til sammen kodet vi 13 variabler, og den første var hvilken kilde posten kom fra (Twitter, Facebook, forum/blogg). De 11 påfølgende variablene var ja/nei-spørsmål som på ulike måter undersøkte konkrete henvisninger til karakteristikker av jødene, jf. eksempelet over (fullstendig beskrivelse finnes i appendiks bakerst i rapporten). For å fange opp eventuelle aspekter som ikke falt inn under disse 11, kodet vi til slutt for en holistisk vurdering av om posten som helhet kunne sies å være antisemittisk eller ikke. Alle disse 11 variablene er tidligere brukt i HL-rapporten fra 2016.¹²⁶ Resultatene av disse analysene blir presentert nedenfor.

Avslutningsvis er det viktig å påpeke at de ulike kildene som postene kommer fra, har noen spesielle kjennetegn som skaper utfordringer for koding. På den ene siden står Twitter, hvor det er spesielle omfangsbegrensninger, og på den andre står Facebook/forum/blogg, hvor tekstene kan være svært lange. For Twitter er det utfordrende å undersøke betydningen av et innlegg fordi det er tatt ut av kontekst. Samtidig er språket svært muntlig i stilen, noe som gjør det vanskelig å skille mellom ironi, humor, henvisninger til andre osv. Mange twitterposter har også lenker som vi ikke har anledning til å besøke. Vi ser derfor at flere av postene vi har klassifisert som ikke antisemittiske, kunne ha blitt klassifisert som antisemittiske hvis vi hadde kunnet lese hele posten i kontekst. På den andre siden er det også mulig at vi har feilaktig klassifisert noen poster som antisemittiske, fordi vi ikke har klart å se at det egentlig er en henvisning til noen andre, eller at det er tatt i bruk humoristiske virkemidler. For de lengre tekstene på Facebook, i fora og på blogger er dette ofte enklere. Samtidig er det også her ofte vanskelig å se hva som er parafrasering av andre for å tilbakevise et synspunkt, og hva som er innleggets mening. En som skriver et innlegg for å argumentere mot konspirasjoner av typen jødisk verdensherredømme, kan for eksempel finne på å ta med lange sitater som er mer eller mindre godt merket, for å vise hvordan argumentasjonen ikke henger sammen. Noen ganger er dette vanskelig å se selv for en menneskelig koder, og det er derfor også grunn til å tro at maskinen vil ha problemer med slike utsagn og dermed risikerer å feilkategorisere dem.

¹²⁶ Arnold Heim både kodet og reliabilitetskodet materialet, under veiledning av Audun Beyer.

Kodebok: Validering av maskinlæring (modifisert utgave av kodeboken brukt av HL-senteret i 2016)

Variabler	Verdi	
V1 Kilder	1 Twitter 2 Facebook 3 Blogg/forum	
V2 Kollektiv ansvarliggjøring av jødene	1 Ja 2 Nei	Kollektiviseringen refererer til jødene som en adresseløs abstrakt størrelse, <i>uten</i> henvisninger til konkrete individer, grupperinger, organisasjoner o.l.
V3 Kollektiv ansvarliggjøring av jødene for Israels politikk	1 Ja 2 Nei	Uavhengig av om jøder er bosatt i Israel eller andre deler av verden, blir jøder ansvarliggjort for Israels politikk.
V4 Påstander om at jødene innehar en særegen mentalitet	1 Ja 2 Nei	En forestilling som hevder at jødene har en særegen mentalitet som står i kontrast/et motsetningsforhold til andre folkegrupper i kraft av å være jøder.
V5 Påstander om at jødene kontrollerer/dominerer media	1 Ja 2 Nei	Forestillinger om jødisk kontroll/dominans/konspirasjon, knyttet til media.
V6 Påstander om at jødene kontrollerer/dominerer økonomien	1 Ja 2 Nei	Forestillinger om jødisk kontroll/dominans/konspirasjon, knyttet til penger / (internasjonal) økonomi / verdenshandelen / bankvirksomhet.
V7 Påstander om at jødene kontrollerer/dominerer myndigheter	1 Ja 2 Nei	Forestillinger om jødisk kontroll/dominans/konspirasjon, knyttet til (politisk) makt.
V8 Påstander om at jødene arbeider for verdensherredømme	1 Ja 2 Nei	Forestillinger om jødisk kontroll/dominans/konspirasjon, knyttet til verdensherredømme.
V9 Henvisninger til Sions vises protokoller	1 Ja 2 Nei	Falsumet Sions vises protokoller, protokoller som angivelig skulle være en jødisk målrettet hemmelig plan om å underlegge seg verden. Til tross for at Sions vises protokoller ble avslørt som et falsum allerede i 1924, har forestillingene vist seg levedyktige og blir fortsatt betraktet som ekte av ulike aktører over hele verden.
V10 Jøder utnytter Holocaust til sin egen fordel	1 Ja 2 Nei	Påstander om at jøder utnytter Holocaust for å vekke sympati for å vekke sympati for jødene generelt eller sympati for Israel spesielt.
V11 Forventninger om en opphøyd jødisk moral med bakgrunn i Holocausterfaringen	1 Ja 2 Nei	Moralske implikasjoner som gjerne henviser til jødene som offer for Holocaust fremmer forventninger/krav om at jødene som Holocaust-ofre skal inneha større grad av sympati og empati med andre grupper (for eksempel palestinere) som blir utsatt for en urett.
V12 Israels politikk mot palestinere ligner / er den samme som / identisk med nazistenes politikk mot jødene	1 Ja 2 Nei	Påstander om at Israels politikk ligner / er den samme som / identisk med masseutryddelsespolitikken under andre verdenskrig.
V13 Antisemittisk, holistisk koding	1 Ja 2 Nei	Er hovedinntrykket at dette er antisemittisk?

Muligheter for stordata-analyser av antisemittisme på nett og i sosiale medier

Hver dag publiseres det et enormt antall ytringer i sosiale medier. Andelen av disse ytringene som har antisemittisk innhold, er derfor meget liten. Vårt formål her er derfor ikke å se på andelen av slike ytringer i forhold til alle ytringer i sosiale medier, men å se om det er mulig å isolere forekomsten av ytringer med antisemittisk innhold. Sett i forhold til totalen av ytringer i de åpent tilgjengelige postene som vi har hatt tilgang til i våre analyser, så er altså ikke andelen stor. Det betyr selvsagt ikke at det ikke er viktig å følge med på og motvirke slike ytringer.

Den relativt sett beskjedne forekomsten av ytringer med antisemittisk innhold betyr at maskinlæringsalgoritmen får lite materiale å trene på når den skal skille ut denne typen poster. I denne pilotstudien har vi også hatt begrenset med tid til å trene opp maskinen ved å manuelt korrigere utslingsarbeidet som maskinen har gjort, for så å kjøre nye analyser. Til sammen gjør det at algoritmen som programvaren bruker, foreløpig har en lav treffprosent. Det er vårt inntrykk at mer trening for maskinen, det vil si mer manuell koding og korrigerings, vil øke treffprosenten vesentlig. Dette er en arbeidskrevende prosess, men når det først er gjort, vil programvaren kunne gjøre denne silingen med relativt høy presisjon på stadig nye data. Informasjon fra informantene tyder på at en manuell koding av 10 000 meldinger underveis i treningsløpet vil kunne gi en treffprosent på over 90 prosent. I det følgende beskriver vi analyseprosessene noe mer inngående.

Bruk av maskinlæring i denne studien

Maskinlæringsprogrammet Crimson Hexagon (CH)¹²⁷ er en programvare og en nettbasert tjeneste som gir tilgang til store mengder data fra sosiale medier som Facebook (offentlige sider), Twitter, Instagram, YouTube (online diskusjonsfora) og en rekke debattfora og blogger. Programmet gjør det også mulig å gjøre historiske søk i data fra de samme plattformene (fra 2008 og fremover). I analysen har vi benyttet denne plattformen både til stordata og til kvantitativ analyse av ytringer som kan ha antisemittisk innhold.

Programvaren gjør det mulig å utarbeide en skreddersydd algoritme basert på egne søkeord. Søkeresultatene kan deretter brukes for å dele inn postene fra sosiale medier i forhåndsbestemte kategorier, for eksempel typer av antisemittiske ytringer. Man kan også lage en algoritme som klassifiserer poster i sosiale medier i ulike kategorier, for eksempel ulike typer antisemittisme.

¹²⁷ <https://www.crimsonhexagon.com/>.

Nærmere om data og koding

Hensikten med analysen er å måle forekomsten av antisemittiske ytringer i sosiale medier. For å kunne gjøre dette, har vi først samlet et omfattende korpus av poster fra sosiale medier ved å søke i CHs databaser. Her benyttet vi søkeord som er relatert til antisemittisme. Deretter kodet vi et utvalg av postene for å lære opp algoritmen til å kjenne igjen ulike former for antisemittiske uttrykk. Til slutt brukte vi algoritmen på korpuset (mengden med poster) og fikk et mål på andelen av postene som inneholdt søkeordene som samtidig kunne karakteriseres som antisemittiske. I denne analysen brukte vi *ikke* personlige opplysninger som er knyttet til postene. Vi gjenga heller ikke innholdet i postene.

Vi gjorde også en innholdsanalyse. Her var vi bare interessert i andelen av de ulike typene av antisemittiske ytringer. I denne analysen benyttet vi også CHs virtuelle plattform.

International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) definerer antisemittisme som «en viss oppfatning av jøder, som kan uttrykkes som hat mot jøder. Retoriske og fysiske manifestasjoner av antisemittisme er rettet mot jødiske eller ikke-jødiske individer og/eller deres eiendom, mot jødiske samfunnsinstitusjoner og religiøse fasiliteter». I lys av IHRAs definisjon startet vi med å dele inn antisemittismen i fem kategorier: 1) uttrykk med hat mot jøder, 2) opprop om å skade jøder, 3) umenneskeliggjøring av jøder, 4) holocaustfornektelse og 5) stereotypifisering av jøder.

I det materialet som ble manuelt kodet for å lære opp maskinlæringsalgoritmen, viste det seg at det var meget få poster som tilhørte de to første kategoriene (uttrykk av hat mot jøder og opprop om å skade jøder). Vi gikk derfor videre med de tre siste kategoriene av antisemittiske ytringer. Materialet ble dermed kodet som antisemittisk hvis postene inneholdt ett eller flere av følgende elementer:

Holocaustfornektelse

Dette omfatter tekster hvor det hevdes at Holocaust eller enkelthendelser knyttet til Holocaust ikke var ekte eller var overdrevne. Under er to eksempler på twittermeldinger¹²⁸ som ble kodet under denne kategorien:

«Kan du gi meg bare ett bevis for at en jøde ble gasset? Nei, det klarer du ikke»

128 Sitatene tar utgangspunkt i faktiske twittermeldinger, men de er skrevet om for å hindre identifisering av forfatterne.

«Fem fantastiske «holocaust»-historier (med nettadresse og hashtags #holocaust #holohoax #holocash #ww2)»

Stereotypifisering av jøder

Dette omfatter poster som uttrykker stereotype forestillinger om jøder, som i disse eksemplene:

«De jødiske sionistene styrer propagandamaskinen Hollywood. Det er ingen hemmelighet. Nei. Det er de kjempestolte av.»

«Jeg er jøde. Jeg er ‘få-tilbake-hver-eneste-krone-når-jeg-er-i-baren-jøde’.»

Umenneskeliggjøring av jøder

Dette omfatter forsøk på å bevise at jøder ikke er verdige mennesker, som i dette eksemplet:

«Den hvite europeeren sier: Jødene burde ha lært av Holocaust. De oppfører seg som umennesker. Lærte ikke de hundene noen ting?»

Datagrunnlag

Datagrunnlaget består av poster som er blitt publisert på Twitter, Facebooks åpne sider, Instagram, blogger eller debattfora (som VG Debatt og Reddit). Utvalget består videre kun av avsendere som befinner seg i Norge, og postene må være skrevet på norsk og inneholde bestemte søkeord. Perioden som dekkes er 1. januar 2010 til 1. oktober 2018. Det totale materialet som programvaren har tilgang til, er vanskelig å anslå. Twittermeldingene alene utgjør et univers på flere enn 400 millioner meldinger fra perioden. Legger man til poster på Facebook og de andre foraene fra samme periode, kommer vi langt over 1 milliard poster og meldinger.

Ut fra denne totalen og på grunnlag av søkeordene angitt nedenfor, silte programvaren ut 230 000 poster som var publisert på disse sosiale medieplattformene. Dette datagrunnlaget fanger ikke opp alle former for kommunikasjon på internett hvor antisemittiske uttrykk kan forekomme. For eksempel omfatter ikke denne studien antisemittiske ytringer på lukkede sosiale medier, profiler eller nettsteder utover vårt utvalg av fora og blogger som er tilgjengelige gjennom CH. Innholdet i lukkede eller krypterte en-til-en-programvare som Facebook, Messenger og WhatsApp er heller ikke med i materialet, og det samme gjelder private profiler og lukkede grupper på Facebook. Dataene består videre bare av poster som ikke ble slettet av plattformene før de ble lagret i CHs databaser.

For å kunne kode treningssettet i to kategorier av poster, «antisemittiske» og «ikke antisemittiske», gjorde vi to ulike søk i CHs database. Først et smalt, fokusert søk med søkeord som vi mente ville maksimere sannsynligheten for å finne antisemittiske ytringer. Etter dette gjennomførte vi et bredere søk, basert på erfaringene fra det første mer fokuserte søket.

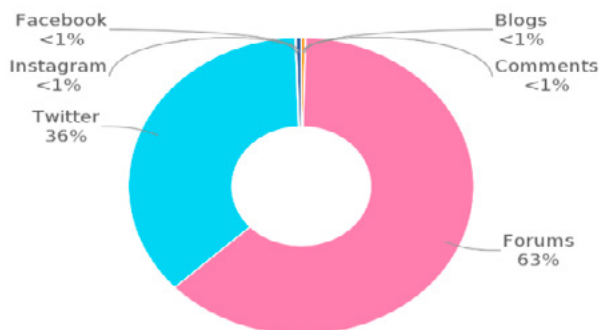
Etter å ha konsultert med eksperter og jødiske miljøer i Norge brukte vi i det første smale søket følgende søkeord og søketegn: "*((liberale globalister)))*", *holohoax*, *FrihetskampNet*, "*(((" ")))*", *israheil*, *yahud*, *holocash*, *khazar*, *sionist*, *sionister*, *sionistene*, *zog*, *pengejøder*, *internasjonalister*, *plutokrater*, *rentenister*, *internasjonale bankierer*, *mystiske skygger*, *rotløse elementer*, *lyssky aktører*, *((sionistene)))*, *jævla jøde*, *jævla jøder*, *jødeproblemet*.

Erfaringene fra dette søket (hva som traff og bommet på faktisk antisemittiske ytringer) gjorde at vi plukket ut de ordene og tegnene som fungerte, og tok disse med til den neste runden. I det andre, mer bredt orienterte søket anvendte vi så den trente algoritmen på et større antall poster og brukte følgende søkeord: *jøde*, *jævla jøde*, *Holocaust*, *shoah*, *jødeproblemet*, *jødisk*, *jøder*, *Israel*, *zog*, *holocash*, *holohoax*, *sionist*, *sionister* og *sionistene*. I analysen under gjør vi bruk av data fra dette brede søket.

Med denne algoritmen består læringen i at maskinvaren beregner sannsynlighetskoeffisienter i en modell som predikerer antisemittiske poster, det vil si deler inn i poster som er antatt antisemittiske, og de som antas ikke å være det. I vårt tilfelle vil man for eksempel få treff på søkeordene i til sammen 230 000 poster. Ved hjelp av trening vil programvaren så kunne skille mellom de to typene ytringer. Her bruker den opplysninger fra treningssettet for eksempel når det gjelder rekkefølge på ordene og avstanden mellom ord, til å beregne sannsynligheter.

Jo større treningssett (det vil si det som er manuelt kodet) desto bedre treffsikkerhet. Algoritmen som brukes av CH, lærer ikke av sine feil. Det finnes algoritmer som gjør det, og i disse vil maskinen selv kunne øke treffsikkerheten.

Figur 1 viser andelen av de ulike kildene som utgjør datagrunnlaget (bredde-søket) basert på alle poster som inneholder minst ett av søkeordene. Til sammen utgjorde datagrunnlaget 230 000 poster fra perioden 1. september 2010 til 1. oktober 2018. Disse postene er altså ikke ennå definert som antisemittiske, men utgjør utvalget av poster som maskinen senere forsøker å klassifisere som enten antisemittiske eller ikke-antisemittiske. I analysen senere i kapitlet er det dette utvalget vi baserer oss på.

Figur 1. Fordeling av kilder etter sosialt medium

Antisemittisme_VIII — Source breakdown from 1/1/10 to 10/7/18

Figur 1 viser fordelingen av kildene i datainnsamlingen kilder etter hvilken plattform de ble publisert på. Twitter (36 prosent av postene) og diskusjonsfora (63 prosent av postene) er de to hovedkildene for datainnsamling. VGs debatt-sider er for eksempel ett av stedene hvor mange av disse postene kommer fra. Andre slike fora er diskusjon.no. Foreløpig peker det bare på at disse sidene er viktige steder for debatt som knytter seg til disse søkeordene. Blogger, Instagram og åpne Facebook-sider utgjør til sammen bare 3 prosent av postene. Årsakene til at poster fra Facebook nærmest ikke finnes i materialet, kan være flere. Den mest åpenbare er likevel at vi ikke har hatt tilgang til lukkede fora. Utfra intervjueene er det grunn til å tro at det er her man vil finne mange av ytringene som kan være antisemittiske.

Innholdsanalyse – validering av CHs klassifisering

I denne delen presenterer vi resultatene av innholdsanalysen av et tilfeldig utvalg av poster som CH har klassifisert som antisemittiske. Vi analyserte 400 slik poster (200 fra Twitter, 100 fra blogg/forum og 100 fra Facebook). Vi brukte kodeboken som er presentert i metodekapitlet, som i tillegg til en rekke variabler knyttet til konkrete stereotypiske og antisemittiske kjennetegn også inneholder en generell kode for antisemittisme. Denne siste variabelen brukes også for innhold som har antisemittiske elementer som ikke dekkes av HL-senterets kodebok, som for eksempel holocaustfornektelse.

I arbeidet med den manuelle kodingen var det som nevnt klare utfordringer med å skille ut meldinger som var antisemittiske, eller som hadde stereotypiske/antisemittiske kjennetegn. Alle postene kjennetegnes av et til tider muntlig språk, og de er tatt ut av den bredere konteksten som ytringene er fremmet i. I tillegg er det en utfordring både med sitering/parafrasing av andre tekster og med bruk av humor. Det er grunn til å tro at dette også er en utfordring for en maskin som klassifiserer tekster. For eksempel vil det være lettere å identifisere sitater/parafraser i journalistiske eller akademiske tekster, fordi det finnes konvensjonelle markører («» og –) som klart markerer hvor noen andre enn den som skriver teksten, har sagt noe. Slike konvensjoner er mye mer utydelige i tekster som publiseres i sosiale medier. Tekstene er jo heller ikke redigert på noen måte, og har dermed ikke gått gjennom kvalitetssjekker som er vanlige for mange andre tekster vi forholder oss til.

Målet med denne innholdsanalysen er imidlertid kun å validere CHs avgjørelser, og vi har derfor lagt oss på en linje som må kalles moderat når det gjelder hva som skal til for at noe kodes som antisemittisk eller ikke. Ved tvil har vi derfor kodet for tilstedeværelse av antisemittisme/stereotypier, men dersom det er åpenbart at det antisemittiske kjennetegnet i teksten er et sitat, og at forfatteren av posten faktisk argumenterer mot en slik posisjon, koder vi naturligvis ikke for antisemittisme. Det skal imidlertid påpekes at det ikke var svært mange slike tvilstilfeller i materialet.

Det overgripende funnet fra valideringsanalysen er at CH ikke treffer spesielt godt med klassifiseringen av poster. Kun 13,5 prosent (54 av 400) av de postene CH mener er antisemittiske, blir kodet slik av en menneskelig koder. Det betyr at med det begrensede treningssettet programvaren har fått (til sammen 1000 poster er manuelt kodet/korrigert), feilklassifiserer CH nesten 9 av 10 ganger. Dette har mest sannsynlig å gjøre med at en slik algoritme trenger vesentlig mer treningsmateriale å arbeide med før den blir treffsikker. Som nevnt er hovedinntrykket at det er lite antisemittisk innhold i den norske sfæren av åpent tilgjengelige sosiale medieposter. CH har derfor hatt et begrenset materiale å øve på. I tillegg kommer utfordringene med ytringenes kontekst, bruk av humor, og sitering/parafrasing, som det er grunn til å tro at en maskinlæringsalgoritme vil trenge enda mer trening på for å klassifisere korrekt.

Det er imidlertid ganske store forskjeller i hvor godt CH treffer avhengig av hvilken kilde postene er hentet fra. CH treffer faktisk best på twitterposter, hvor 18,5 prosent av postene CH har klassifisert som antisemittiske, også kodes slik av en menneskelig koder. Likevel er det fortsatt mer enn 8 av 10 som klassifiseres feil. For blogg/forum stemmer CH og koderen overens i 13 prosent av

tilfellene, mens for Facebook er det bare 4 av de 100 postene CH mener er antisemittiske, som også blir kodet slik av en menneskelig koder. Dette er kanskje ikke så rart i og med at vi kun analyserer åpne Facebook-poster, men CH tar like fullt feil avgjørelse, og for valideringsformålet betyr det at CH feilklassifiserer poster som antisemittiske når de åpenbart ikke er det.

Som nevnt kodet vi også for en rekke kjennetegn på antisemittisme / stereotypiske fremstillinger av jøder i tråd med HL-studien fra 2016 (for oversikt over disse, se kodebok over). Disse scorete mye lavere enn den holistiske kodingen rapportert over. I hele materialet på 400 tilfeldig utvalgte poster fant vi ikke mer enn 10 treff på noen av disse kjennetegnene. De som faktisk traff, var fremstillinger om at jødene/Israel er en del av en stor konspirasjon som sikter mot verdensherredømme, og som kontrollerer, medier, økonomi, og andre lands (stort sett USAs) myndigheter. For de andre kjennetegnene var det ingen treff. Det skal også sies at konspirasjonskjennetegnene var svært få og ikke forekommer i mer enn 1–2 prosent av postene (som CH hadde silt ut som antisemittiske).

Slår dette så beina under bruk av maskinlæringsalgoritmer for overvåking av antisemittiske ytringer? Vi tror ikke nødvendigvis det, men det peker på at maskinene trenger vesentlig mer materiale og gjentakelser for å være i stand til å treffe tilfredsstillende. Det sies altså at en slik algoritme trenger 10 000 treningsposter eller mer for å komme opp i en treffprosent over 90. Et slikt arbeid er langt utenfor omfanget til denne rapporten og ville kreve flere måneder med arbeid bare for treningsdelen.

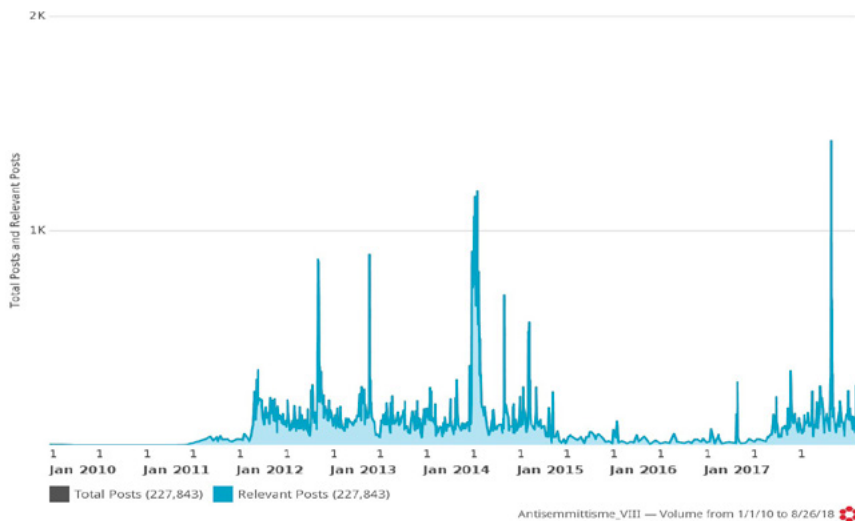
Forekomst av antisemittisme i sosiale medier: Resultater

Vi presenterer nå tentative resultater fra totrinnsanalysen beskrevet over. Utvalget er de om lag 230 000 postene som det brede søket fanget opp, og det er disse postene CH forsøker å klassifisere som enten antisemittiske eller ikke. Vi har imidlertid også gjort tilsvarende analyser av det fokuserte søket, men resultatene fra dette søket skiller seg i liten grad fra det bredere søket.

Først er det nødvendig å plassere de 230 000 postene i utvalget vårt i en kontekst. Men det er svært vanskelig, og kanskje umulig, å si hva det totale universet vi henter fra, er, siden det dreier seg om flere ulike nettsider, og siden det ikke uten videre er enkelt å få tall fra for eksempel Twitter når det gjelder antall meldinger. Om lag en tredjedel av utvalget vårt av poster er fra Twitter, det vil si om lag 80 000 poster.

Ifølge tvitre.no, som henter inn ulike data om norske twitterbrukere, har en gjennomsnittlig norsk twitterbruker sendt 580 meldinger. Når vi vet at det er over 700 000 norske twitterbrukere, skulle det tilsi i overkant av 400 millioner meldinger i perioden. De 80 000 meldingene som er med i vårt utvalg, er altså en svært liten andel av det som skjer på Twitter. I tillegg er det grunn til å tro at bare 3–6 prosent av disse 80 000 meldingene inneholder antisemittisk innhold. Altså er det i dette utvalget færre enn 5000 meldinger med antisemittisk innhold. Dette tilsvarer under to slike meldinger om dagen i den perioden på åtte år som vi har undersøkt. For diskusjonsforumene har vi ingen slike tall, og det er også grunn til å tro at omfanget av twitterestimaterne er svært usikkert.

Figur 2. Antall poster – bredt søk

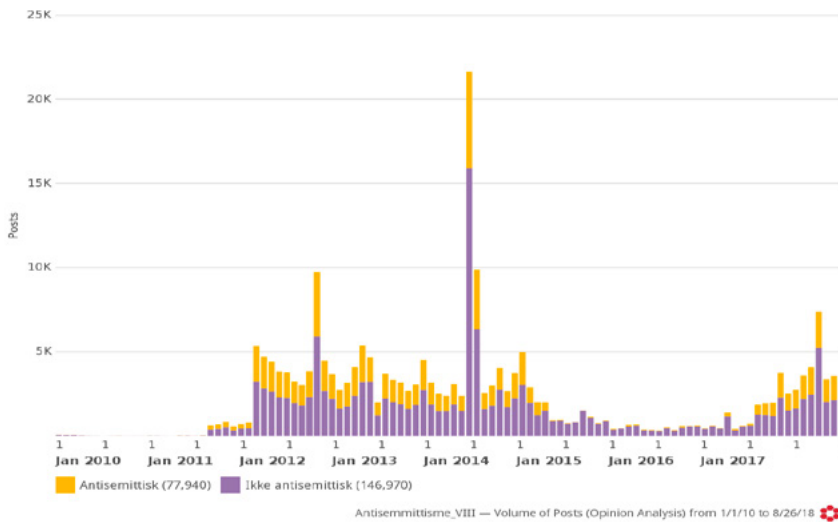

Figur 2 viser mønsteret som kjennetegnet variasjoner i mengden av poster i det brede søket. Som figuren viser, er det stor variasjon over tid, en variasjon som ofte vil sammenfalle med sentrale hendelser som berører Israel. Hvis vi for eksempel ser på toppen fra 2012, så kan den antagelig knyttes til lanseringen av operasjon Pillar of Defense i november, da israelske styrker svarte på dager med rakettbombing fra Hamas-styrte Gaza. En annen topp, i juni 2013, kan knyttes til daværende President Shimon Peres’ 90-årsfeiring i Jerusalem, hvor det deltok utenlandske representanter, inkludert den tidligere amerikanske presidenten Bill Clinton og den tidligere britiske statsministeren Tony Blair. Toppen i juli 2014 sammenfaller med Israels lansering av Operation Protective Edge, en serie med luftangrep mot Gaza etterfulgt av en bakkeinvasjon. Toppen i mai 2018 kom

samtidig med at israelske militære åpnet ild under demonstrasjoner i Gaza i forbindelse med åpningen av den amerikanske ambassaden i Jerusalem.

Av alle meldingene der maskinen finner søkeordene (230 000), mente maskinen at 35 prosent var antisemittiske. Valideringsanalysen viste imidlertid at programvaren ikke være nøyaktig, blant annet på grunn av lite trening. Utfra innholdsanalysen er det derfor grunn til å tro at kun 3–6 prosent av disse postene (altså ikke 35 prosent) reelt sett har antisemittisk innhold.

Figur 3. Mengde av antisemittiske og ikke antisemittiske poster over tid

Figur 3, som viser fordelingen over tid mellom antisemittiske og ikke-antisemittiske poster i det bredere søket, indikerer at mengden av antisemittiske poster (ifølge maskinen) øker med mengden av poster som inneholder søkeord. Med andre ord er antisemittiske ytringer i sosiale medier i stor grad relatert til hendelser som berører Israel. Selv om algoritmen altså ikke ennå har god nok treffsikkerhet, er det mye som tyder på at mønsteret vi identifiserer, er reelt. Det vil si at omfanget av antisemittiske ytringer øker i perioder når Israel dominerer dagsordenen.

Vedlegg 2. Eksempler på nettsider med antisemittisk innhold

Den nordiske motstandsbevegelsen

- <https://www.frihetskamp.net/jodenes-rolle/> (om «jødenes rolle i historien fram til vår tid»)
- <https://www.frihetskamp.net/fem-fantastiske-holocaust-historier/> («Jeg har her satt sammen en liste på fem overlevende som tar det såkalte holocaust til nye høyder og utfordrer hva man trodde var mulig»)
- <https://www.frihetskamp.net/jodisk-bestefar-gjenforent-med-utryddet-familie/>
- <https://www.frihetskamp.net/film-jodenes-rolle-i-masseinnvandringen/>

Vigrids nettsider

- <http://www.vigrid.net/lognen.htm> («Den store løgnen – en jødisk spesialitet»)
- <http://www.vigrid.net/kgsjodeplanC170906.htm>

Riksavisen

Drives av Jarle Johansen, som er andre kandidat for Alliansen i Oslo. Se også Facebook-siden til Riksavisen.

- <http://www.riksavisen.no/flyktningkrisen-sionistenes-onde-skaperverk/>
- <http://www.riksavisen.no/norsk-forfatter-joder-bor-ikke-vaere-sa-overmodige/> («Der finnes ikke en politiker eller nasjonal leder i hele verden som ikke er kjøpt og betalt av jødene for deres videre forehavender, i sitt endeløse hat mot Jacob-Israel slekten»)
- <http://www.riksavisen.no/tilbedelse-av-joder-som-verdens-messiaser/>
- <http://www.riksavisen.no/ursula-haverbeck-about-the-greatest-problem-of-our-time-holocaust-lies/>

Norges Nasjonalsosialistiske Front

- <https://nnsfront.wordpress.com/2014/03/11/the-jewish-gas-chamber-hoax/>

Vedlegg 3. Mål for Israels arbeid mot antisemittisme på nett

a. We are committed to promoting actions, whether each state individually or jointly, through inter-state cooperation or through international collaboration, both through formal and informal actions, to reduce the dissemination of illegal hate speech publications and the incitement and promotion of violence and terrorism.

b. We acknowledge and commend those internet companies that are already taking measures today to reduce the dissemination of virulent hate speech publications and the incitement and promotion of violence and terrorism online. Nevertheless, we are of the shared belief that more can be done and that further concrete steps can be taken by internet companies in pursuance of a safer online environment.

c. To that end, we strongly urge internet companies to adopt a clear and transparent industry standard for identifying hate speech and encourage internet companies to take action against hate speech publications and to remove such publications from their services.

d. We invite the leading internet companies to join us in establishing avenues for fostering direct and transparent communication with the relevant national agencies and professionals in our respective countries. Such dialogue on a regular basis can serve as a basis to discuss our mutual concerns and challenges, which in turn can significantly contribute to our joint effort to decrease the spread of illegal hate speech publications and the incitement and promotion of violence and terrorism on their platforms.

e. We strongly encourage internet users' communities in our respective nations to report to law enforcement agencies hate speech criminal conduct, as well as hate speech publications and incitement and promotion of violence and terrorism encountered online to the internet companies themselves.

f. We are deeply committed to act relentlessly to create a safe, secure and open online environment, while at the same time ensuring that the internet remains a thriving platform for the exchange of diverse views and forms of expression, including those that are unpopular or marginal, as part of our commitment to ensuring the safety and well-being of future generations. To this end, we will continue the collaboration between our nations in this field.

[Pages/Joint-Statement-on-Countering-Online-Hate-Speech-and-Incitement-to-Violence-and-Terrorism-presented-at-the-6th-Global-Forum.aspx](#)

Antisemittisme på nett og i sosiale medier i Norge

Kjennetegn, avsendere og motvirkning

De siste årene har det blitt større oppmerksomhet om antisemittisme og andre typer hatefulle ytringer på nett og i sosiale medier. Flere deltar nå i det offentlige ordskiftet, men samtidig kan flere bli utsatt for antisemittiske ytringer og annen netthets.

I denne rapporten ser vi på mulighetene for å følge med antisemittisme på nett og i sosiale medier og hva som eventuelt kan gjøres for å motvirke denne typen ytringer.